

ЗАПИСКИ
ВОСТОЧНАГО ОТДѢЛЕНІЯ
ИМПЕРАТОРСКАГО
РУССКАГО АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО ОБЩЕСТВА

ИЗДАВАЕМЫЯ ПОДЪ РЕДАКЦІЮ УПРАВЛЯЮЩАГО ОТДѢЛЕНІЕМЪ

Барона В. Р. Розена.

ТОМЪ ТРИНАДЦАТЫЙ.

1900.

(СЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ ТРЕХЪ ТАБЛИЦЪ И ОДНОГО ПОРТРЕТА).

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІА ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 лп., № 12.

1901.

Агіографическіе матеріалы по грузинскимъ рукописямъ Ивера.

Часть первая.

ОПИСАНІЕ ПЯТИ ПЕРГАМЕНТНЫХЪ РУКОПИСЕЙ.

Предисловіе.

Описаніе рукописей, первая часть настоящей работы, составилось при собираніи въ монастырской библіотекѣ Ивера, на св. Авоѣ, матеріаловъ для одного крупнаго вопроса нашей отрасли востоковѣдѣнія. Вопросъ этотъ — исторія литературныхъ отношеній христіанскихъ народностей т. е. спрійцевъ, армянъ и грузинъ, между собою и съ Византіею. Интересующимся намѣченнымъ вопросомъ прежде всего слѣдуетъ прослѣдить эти отношенія по переводнымъ памятникамъ. Наибольшій интересъ въ этомъ, да и не въ одномъ этомъ смыслѣ, представляютъ переводы библейскихъ книгъ, но о нихъ рѣчь будетъ у меня особо; пока замѣчу, что единственный въ области грузиновѣдѣнія опытъ критическаго изданія небольшого ветхозавѣтнаго текста — *Пѣсни пѣсней* — по Авоонскому списку грузинской *Библіи* (А. Цагарели, *Свидѣнія о памятникахъ грузинской письменности*, выпускъ первый, С.-Петербургъ 1886, стр. 17—56: ქვეს ქვესთას თქმულები სოფრდებისი) неудаченъ: въ этой работѣ грузинскій текстъ, помимо другихъ случайныхъ недочетовъ, систематически подновленъ, какъ убѣдился я въ этомъ при сравненіи печатнаго изданія съ Авоонскимъ спискомъ. Послѣ св. Писанія очередь за агіографическими памятниками, которыми и занимаюсь въ начатой серіи работъ.

Въ частности въ этотъ разъ я по агіографіи интересовался такими памятниками, которые, по нѣкоторымъ даннымъ, должны были бросить свѣтъ на происхожденіе греческой редакціи *Повѣсти о Варлаамѣ и Іоасафѣ*

и на исторію литературнаго вліянія армянъ на грузинъ¹⁾. Изъ нихъ все, касающееся армяно-грузинскихъ литературныхъ сношеній, войдетъ въ составъ труда, посвященнаго выясненію армянскаго вліянія въ древне-грузинской письменности. Другіе, казавшіеся мнѣ любопытными, агиографическіе памятники готовятся къ печати особымъ изданіемъ. Остается матеріалъ для исторіи душеполезной повѣсти индійскаго происхожденія: онъ составляетъ вторую часть настоящей работы.

Въ этой же — первой части предложено описаніе пергаментныхъ рукописей какъ тѣхъ (№№ 55 и 57), откуда извлечены всѣ указанные агиографическіе матеріалы, такъ и тѣхъ (№№ 50 и 51), которыя, будучи названы проф. Цагарели въ *Каталогъ грузинскихъ рукописей Иверскаго монастыря* «Сборниками житій святыхъ», могли, какъ можно было надѣяться, дать отвѣты на намѣченные спеціальныя вопросы. Надежда не оправдалась; болѣе того, содержаніемъ одной изъ этихъ рукописей (№ 51) оказались вовсе не «житія св. греческихъ», если впрочемъ въ описанномъ мною экземплярѣ не имѣемъ незамѣченной раньше рукописи (см. стр. 16, примѣч. 1). Напротивъ, житія оказалась въ другой рукописи (№ 73), по А. Цагарели, представившей лишь «Сборникъ поученій Св. Отцевъ», и описаніе ея, конечно, также дается.

Прежде чѣмъ доискался я описываемыхъ номеровъ, пришлось довольно долго рыться въ Иверской коллекціи грузинскихъ рукописей, такъ какъ помимо того, что онѣ были разставлены въ хаотическомъ безпорядкѣ, номера ихъ не соответствовали номерамъ въ *Каталогъ* проф. Цагарели. Но разъ въ мои руки попадала рукопись, я не отказывался отъ нѣкотораго, хотя бы бѣглаго ея просмотра, и такимъ образомъ у меня составились случайныя замѣтки по описанію грузинскихъ рукописей Иверскаго монастыря, частью дополняющія, частью исправляющія *Каталогъ* проф. Цагарели. Эти замѣтки приложены къ описанію пяти рукописей, составляющему главное содержаніе подлежащей части.

Въ заключеніе считаю долгомъ выразить благодарность лицамъ, облегчившимъ мнѣ доступъ въ монастырскую бібліотеку. Въ числѣ ихъ особенно пріятно назвать бывшаго секретаря Императорскаго Россійскаго Генеральнаго Консульства въ Константинополь А. О. Шебунина, нынѣ вице-консула въ Каирѣ, и отца Агаеодора, изъ св. Пантелеймона. Не могу не быть признательнымъ также честной братіи Иверскаго монастыря на Афонѣ, въ частности о. Гавріилу, бібліотекарю о. Іоакиму и отцу гостиннику Максиму, съ первыхъ же шаговъ оказавшему мнѣ на мѣстѣ существенное содѣйствіе.

1) Предварительный обзоръ матеріаловъ данъ въ замѣткѣ *Изъ поездки на Афонъ* (Ж. М. Н. П., ССХХІІ, 1899, № 3, отд. 2, стр. 1—24).

ОПИСАНИЕ ПЯТИ ПЕРГАМЕНТНЫХЪ РУКОПИСЕЙ.

I. Житія святыхъ и поученія (№ 50).

Рукопись на пергаментѣ, въ 348 листовъ, въ досчатомъ кожаномъ переплетѣ. Размѣры $32,5 \times 26$ с. Текстъ въ два столбца, каждый столбецъ $8,9 \times 25$, 5 с. Въ столбцѣ 24 строки. Письмо строчное церковное афонское (особенности: и вм. ш, 41 вм. 4, 41 вм. 41). Заглавія кнжоварью, мѣстами (особенно къ концу) инициальными буквами, остальное — черными чернилами. Пагинація — обычная, по тетрадямъ груз. буквами. Писецъ — Васпиль. Время — X вѣкъ, судя по письму. Въ началѣ недостаетъ листа первой (Ѳ) тетради и затѣмъ всей третьей тетради въ восемь листовъ.

Описаніе у А. Цагарели подъ № 50 (ц. с., стр. 82—83) опускаетъ значительную часть содержанія, а въ томъ, что даетъ оно, имѣются неточности. Въ каталогѣ о. Иларіона №№ 17—23 (у А. Цагарели, ц. с., груз. текстъ, стр. 8—9), по всей вѣроятности, взяты изъ настоящей рукописи, но они, изданные при томъ съ описками или опечатками, далеко не исчерпываютъ ея содержанія.

Содержитъ:

1) თა ივლისს: თ: ცხრეობა და მოქალაქობა: წმინდის მისა წმინდა: და მოციქულთა სწოებისა ბერტისა: მღვდელთა მოძღვრებისა ტაფრობანელთა ქალქისა ჭალბისა მის სიგელითს: რა აღწერა ევატრე კბისკობისა: მოწაფე მის მის: (ლ. 1ა—102ბ)

Мѣсяца іюля 9.

Житіе и подвизаніе святого отца нашего и равноапостольнаго Баграта [Панкратія], первоосвященника города Тавроманиі на островѣ Сихилиі, написанное ученикомъ его епископомъ Еваріемъ.

1) Заглавія, какъ и извлеченія у меня напечатаны строка въ строку съ подлинниками, понятно, съ сохраненіемъ всѣхъ ореографическихъ подробностей; длина строкъ не воспроизводится лишь въ текстахъ со строками, покрывающими всю ширь страницы настоящаго изданія.

Начало:

მთვეწულ არს: უამი საუერელხო: გელ უოფად თხრობას მას კეთილსა და სულთა სარგებელსა: რა არს ცხორებაჲ: სანატრელისა მის და სავრცელისა ქცისა დთისა ბაგრატისი: და დიდებულთა მთ: და დთიე მონიჭებულთა სსწლთა: რნი აღსრულან მადლითა წდისა სამებისათა.

Багратъ еще при отцѣ и матери и вмѣстѣ съ ними приходятъ въ одинъ изъ иудейскихъ (ჰუბისტანისს) городовъ черезъ Антихію, куда отецъ его отправился изъ родного Понта по дѣламъ. Въ Иудеѣ всѣ втроемъ увѣровали въ Христа. Скончались родители, и опротившій Багратъ строить башню (გოდლო) у себя въ дачномъ мѣстѣ или селѣ (თჳსსა ჯარაჲსა), и здѣсь, въ Понтѣ, слѣдуетъ онъ за Петромъ, когда послѣдній приходитъ проповѣдывать слово Божье. *Житіе* не dokonчено, такъ какъ въ рукописи недостаетъ за 102 листомъ трехъ листовъ; но и въ этомъ дефектномъ видѣ настоящій списокъ *Житія* содержитъ упоминаніе о «владетельнѣ Бонифантіа» (გონიფანტი მთაჲრი, ср. А. Цагарели, ц. с., № 54, стр. 84). Греческій текстъ подлиннаго сочиненія Евагрія, жизнеописателя Баграта или Панкратія, считается утеряннымъ. Нашъ грузинскій текстъ пишется во многихъ спискахъ; объ одномъ изъ нихъ 1066 г. см. М. Джанашвили, Иверія, 1898, № 162, стр. 4.

Конецъ:

და ხტიათ ოის ჩემისა ბაგრატისა გამოვსახე უა იუო შეუფალებულად: და მიუხედნი რაჲ ხტის მისისა კერეთ ვგონებდ თუ კორცითა ვხელეფდ მას: ესე ეი რაჲ აღსრულა: მოკლებითა წდისა ბგრტისითა: ვგთხე ტაძარი იგი წა: შეეკატე: და გნეწესენ მას შნა მგალობელნი: და მნათენი: ტატანე ვაკერთხე ხე

На этомъ слогѣ слова ხეცესი обрывается наше *Житіе*.

2) ცნობა: და წმებაჲ.
წთა. მწმთა. ეესტათისი. და
მეუღლისა მისისა. თუპის-
ტისი. და შეიღთა მთთა. აღ-
პისი. და თუპისტესი: კსნ.
(მლ. 103ა—115ა¹)

*Житіе и мученичество святыхъ
мучениковъ Евстаѳія, сурруги его
Θεοπισты и дѣтей ихъ Λιανія и
Θεοπισта. Кипріе-лейсонъ.*

Начало [= *Acta SS.*, Septemb. VI, стр. 123]:

არს ქცთა თნა წინამდებარე პნბითიცა სწავლაჲ გამოსარჩეველად კეთი-
ლისა და ქმნად სათობათა. რლი ასწავლის ქცისა რა რაჲ იგი თუთ ენებოს სხვსა-
გნ. იგი სხუასა უოფადეს კერეთეე.

Конецъ [= *Acta SS.*, Septemb. VI, стр. 135]:

ესე არს მქელქაჲ წთა ამათ და სანატრელთა მწმეთა: ესე არს აღსასრული
დბლისა ღუწდისა მათისაჲ: ენი რნი უკუე დირს იქმნებთან ქსენებისა

მთის აღსრულებად: და ხადიან მთ შემწედ: ჰპოებენ კეთილთა მთა რწნი აღთქმ-
მულ აზიან წთა და: მადლითა ონის ჩნისა იჯ ქესითა. რლისაჲ არს ღბაჲ და
სიმტკიცე თნა მშით და სწლით წით ოკნიითი ოკე ან:

Здѣсь же непосредственно замѣтка, частью красными чернилами:

თა. სკდწერსა: კვ: წმბაჲ: *Мѣсяца сентября 23. Мучениче-*
წჭრდისი: ჰოთი: მრულთვას: *ство Захаріи найдете...*

3) წმბა: წის. თეკლასი: დედა- *Мученичество святой Θεκлы пер-*
თა: შს: პრევე: მწმისა: სეკდებერ-
სა (sic): კდა: კსნ:

вомученицы. Сентября 24-го.

(ა.ა. 115a—126a¹).

R. Lipsius, *Acta apostolorum apocrypha*, Lipsiae 1891, стр. 235—269,
ср. стр. XCIV сл.

Начало:

მირაჲ ვიდოდა ჰვლე ივონის ქლქლ შემდგომად დევნულების მისის: თანა
მოგზაურად შეუდგეს მას: დემა და ორმოგინე სპილენძის მჰყდელნი: რწნი საესე
იუენეს სიღრმითა მანკიერებისათა მდიდრად: იტოვდეს და შესცხრებოდეს ჰა-
ლეს ვა საუურელს თუსს: ნ ჰვლე სედიდა მათ მადლითა და წყდებითა ქესითა.

Конецъ:

და დაძიან მუნ თეკლა ძილითა ტკბილითა: და დირს იქმნა სსფლს ცათსა
ქლთა თანა წთა: და მეოთხ არს ცხრებისათნ ჩნის: წყ ონის ჩნისა იჯ ქეს:
რლსა შეენის ღბაჲ და ჰტვი თნა მშით და სწლით წლითურთ: უეწნიითი ოკე ან

4) თა: უდდებერსა (sic): კვ:

Мѣсяца октября 26.

წმბა წდისა და ელდ ქე-
ბულისა დიმიტრესი: მოწამე-
თა შს ღბ ლისა:

*Мученичество святого всехваля-
наго Димитрія, великаго между
мучениками.*

(ა.ა. 126a—137a¹).

Начало [= *Acta SS.*, Oct. IV, стр. 90]:

მას ჟამსა შნა ურჩულმან მთუმნ მაქსიმიანე: დამოღრჩილნა გუთნი და
საგრამატნი და მოვიდა თესაღონიკელთა ქლქსა: და მუნ იოთოვდა: ნ იოთ
ქტი იგი მსახური ეშვითა: და მბრძოლი ღდა: და შთავდამიღ სიღრმესა მც-
თურისას.

Конецъ:

ნ მრავალნი კურნებანი: და ურცხუნნი სსწდნი ქმნა ღწ სადაცა გზასა წა
მახლდის სამოსელი იგი წდისაჲ მის: და რლსაცა ადგილსა დადგეს იგინი: ტაძარი
იგი საესე არნ დიდბითა და იქმნებოდეს სსწდნი მრავალნი: მადლითა და კტთ
მერებითა ონის ჩნისა იჯ ქესითა: რლსა ღბაჲ და სსფ.

5) სწ^წღნი წის და
ღუაწღის მძღისა²⁾ დიმიტრი
მწმისნი: აღწერილნი იოჰანეს
მრ: თესალონიკელ მთავარ
ეპისკოპოსისაჲ:

(ლ. 137a—139b).

*Знаменія¹⁾ святого побѣдоноснаго
мученика Димитрія, описанныя
Іоанномъ, Ѳессалоникскимъ архіепископомъ.*

Начало [см. Migne, *SG*, CXVI, стр. 1083,30: Παντὸς ἔργου τε καὶ λόγου]:
ეღის სჱქმის და სიტყუსა და მოგონების წინამძღუარ იუჰან ღთი შ^წფე
ქტოაჲ: და გონებათა მათთა და შ^წტგ^წ გამომაგლთა ზრახვათა: რ^წ წამის უოფითა
მით ეღის მშერობელისა მისისაჲთა: ეღთაჲჲ არსად მოიგვანებს: კეთილისა არ-
სებისა მიმნიჭებელ არს ეღთა.

Памятникъ этотъ здѣсь представленъ не въ цѣлости, такъ какъ передъ
140 листомъ въ рукописи недостаетъ трехъ листовъ 20-ой тетради. Статья
обрывается на первомъ чудѣ съ епархомъ Мариномъ (მარინოსისთჳს ეპარ-
ხოსისა).

Конецъ сохранившейся части [ср. Migne, *SG*, CXVI, стр. 1213,3]:

ანუ რ^წლითა არა მსგავსებულ ფარ მეუღრისა რ^წ არა არს ერთიგა ასოთა ჩემ-
თაგნი მრთული: ჰქ^წ მას მსგავსამან მან მეგობრისა მისისამან: დიმიტრი: ეღ მო-
ვედ ზეაღე სხედ ჩემდა: და იხილა მუენ დობა ღ^წ ჩემ მრ შ^წ წა გამობრწყინგე-
ბული: და ვ^წ რ^წ გნიდჳძა ეპარხოსმ^წნ (sic).

6) თა: დეკემბერისა: ოგ: წ^წმმა წ^წღისა
ევსტრატისი: და მისთანათაჲ: აფ-
ქსენტისი: ევგენისი: ორესტისი: და
მარდარისი: ჯ^წნ:.

(ლ. 140a—169b).

*Мѣсяца декабря 13.
Мученичество святого Евстратія
и сотоварищей, Алексентія, Евгенія,
Ореста и Мардара. Кипріе-лейсонъ.*

Начало [= Migne, *SG*, CXVI, стр. 468]:

მეფობ^წს დეოკალიტიანესსა და მაქსიმიანესსა: ეღივე მეფობაჲ ჰრომთა და
ბერქენათაჲ აღსრულებულ [исправлено въ: აღესკებულ] იუო: ბოროტითა მით
კერპთამსახურებოთა: და ენი კ^წცნი შურითა: ურთიერთას გ^წნ ცოფებულ იუენეს და
ბოროტად წარმართებოდაეს ესე ვ^წრისა მის მსახურებისა შ^წმრთ კერპთაჲსა.

1) სსწ^წღნი *знаменія, чудеса*. Проф. Цагарели это слово читаетъ, очевидно, წყაღნი, и потому заглавіе того же памятника въ его русскомъ переводѣ (п. с., стр. 83) гласитъ: «Поученія св. мученика Димитрія» и т. д.

2) У проф. Цагарели по опискѣ მღუგელისა.

[illegible]

ჩანს ამას შინ: ვა ხატი გამოწერილი: მისცა თავადისა: ნეტარისა კლემენტისის ცნებაჲ: და სიწმინდისა მისი და სწებაჲ: და უმანკობაჲ: ყელთა მერთ კეთილის მის მწყემსისაჲ.

Конецъ:

ჟეტუ კულა (sic) არა ზამადითა და სასუშელთა ოდენ გარდარეულ ვიყვნეთ: ადოქრომათცა და ვეცხლითა: და სწინი მშეიკნი და სწყალობელნი იყვნენ: და არა რას მივსცემდეთ: უწეითმცა ვ დცხლსა საუკუნესა ვიუნჯებთ: ად ჩნ ვისწრაფოთ მისგნ გნრმად: სღვითა მცნებათა შინ ღთისთა: რა წ დისცა მდღელმოძღუ-რისა კლემენტარის: მეოხებას ღირს ვიქმნეთ: და სგნთა კეთილთა მივემთხვნეთ: მდღითა და გცთ მერებითა რისა ჩნისა იჯ ქესითა: რღლისა არს: დბა და სიმტკიცე: თნა მამით და ელდ წ ღით ს ღით აწ და მს რწითი რკე ან:

9) გამოკრებულნი: საღაგთეჲ
სიტყუნი წთა მშ თნი:

*Слова святыхъ отцовъ, из-
бранные изъ различныхъ мстъ.*

Эти избранные слова или поучения свв. отцовъ (Іоанна Климакса, Іоанна Златоуста, Василія В., Климента, Ефрема С., Марка, Мар-тирія, Амоны, Исаака, Иларіона, Нила и др.) распадутся на цѣлый рядъ главъ, каждая съ собственнымъ заглавіемъ. Каждая такая глава снабжена вопросомъ и отвѣтомъ однимъ или нѣсколькими на тему, состав-ляющую предметъ данной главы. Памятникъ по построению относится къ одному роду съ Ἀνδρῶν ἀγίων βιβλος въ описаніи Фотія (Migne, SG, CIII, стр. 664—665). Я ограничиваюсь приведеніемъ заглавій отдѣльных главъ, начала первой главы и конца послѣдней.

1) თავი პირლი: გნკითხვის-
თს თავისა: და მოძღვრთა მორ-
ჩილებითა: და მოძღვრნი ვწ
ასწავლიდენ მწეჟთა. ...

(л. 261a²—267b¹).

Первая глава. *О самообличеніи
и послушаніи ученикамъ,
и какъ настоятели должны
поучать учениковъ.*

Начало:

თქა ბრძნ: ვდ ყელთა სთნობათა თავი არს გნკითხვაჲ: ბარსანოფისი: ნუ იქმ უწინარეს უკუეთუ არა პლდ გნკითხო გლი შინ: და ჟეტუ ღთისა თს არს რღი გკუელების უოფად:

თქა ბერძან: მშნ კთლმნ: განსწავლების შეიღნი თსნი კეთილად: ხ მშნ უკუეთურძან წარწყმდნის იგინი:

2) თავი: მეორე: მარნეასათს: და საურთენებისა: ნილორისი:

(л. 267b²—269a¹).

Вторая глава. *О посты и
чревоугодіи Нила.*

- 3) თუი მესამე: ღვთისა თს. Третья глава. *О молитвъ.*
(აღ. 269a—271a).
- 4) თუი: ღ. ძილისა: და მღვდ- IV глава. *О снѣ и*
რების თს... бдѣніи.
(აღ. 271a²—272a¹).
- 5) თუი: ე: კნნისათს: წესიერისა... V глава. *О правильномъ канонѣ.*
(აღ. 272a)
- 6) თუი: გ: უმეცრად მშრომელ- VI глава. *О трудящихся*
თათს: თქა მშნ ან ტნი... безъ знанія. Отецъ Антоній сказаль.
(აღ. 272a²—272b¹).
- 7) თუი: წ: მხილებისა თს VII глава. *Объ обличеніи дру-*
სხვსა და სწავლისა: და гого и наставленіи, когда самъ
თუთ გამოუცდელი იუოს неопытенъ.
(აღ. 272b²—274a¹).
- 8) თუი: ც: უზოგრობისა- VIII глава. *О нестяжаніи, жад-*
თს... და ანგაჭრებისა... და ности и безпечности.
უზრუნველებისა...
(აღ. 274a—276b).
- 9) თ: თუი: კელთსაქმს- IX глава. *О рукодѣліи.*
რისათს თქმლისა...
(აღ. 276b²—277a).
- 10) ი: თუი: მოწყლებისათს... X глава. *О милостынѣ*
და ქველის საქმისა... и благотворительности.
(აღ. 277a²—279b¹).
- 11) ი: შესწირავისა: აღებისათს... XI глава. *О принятіи жерт-*
(აღ. 279b²).
вовапія.
- 12) ი: დაუუღებისათს და XII глава. *Объ отшельничествѣ*
უდაბნოასა... и пустынѣ.
(აღ. 280a—282a).
- 13) თუი: ი: ნათესაფთა და XIII глава. *О томъ, какъ*
თუთსა უცხოებისა: თქა მშნ чуждаться родственни-
კლესაქსი... ковъ и близкихъ. Отецъ Кля-
(აღ. 282a²—283a).
макъ сказаль.
- 14) თუი: ი: სწნდისათს: XIV глава. *О покаяніи.*
(აღ. 283a²—289a²).

15) თვეი: აქ: სიდიდისა თს:..
ოქტბრისა:..

(ლ. 289a—290a¹).

16) თვეი: აქ: სიმღბლისა
თს:.. თქლი წის: იუნე
მასრუბულისა:..

(ლ. 290a—293b).

17) თვეი: აქ: ამბრტ-
უნებისა თს:.. ოქროზი-
რისა:..

(ლ. 293b²—295b¹).

18) თვეი: აქ: სიუღლისა
თს:.. და სტუმართ
მოყურებისა:..

(ლ. 295b—296b¹).

18a) სიუღლისა
და სიძლისათს წისა
იუნე ოქტბრისა:..

(ლ. 296b—297b¹).

19) თვეი: ათ: წიგნთა
მეტნეურებისათს:.. სიწრ-
ფუკებისა:.. თქა მმნ ეფ-
რემი:..

(ლ. 297b—298a¹).

20) თვეი: ქ: წიგნის კით-
ხვისათს:.. წისა იუნე. ოქრო-
ზირისა:..

(ლ. 298a—300a¹).

21) თვეი: ქ: სიუღლი-
სათს ქმთასა:..

(ლ. 300a—300b).

22) თვეი: კბ: სტუმართ
მოყურებისა თს:

(ლ. 300b²—301a¹).

23) თვეი: კბ: გნკითხვისა-
თს ქმთასა:..

თქა მმნ: ჰაფნოტი:..

(ლ. 301a—303b¹).

XV глава. *О смыхъ Зла-
тоуста.*

XVI глава. *О смиреніи, со-
чиненіе святого евангелиста
Іоанна.*

XVII глава. *О гордости Зла-
тоуста.*

XVIII глава. *О любви и го-
стенріимствѣ.*

XVIIIa. *О любви и ненависти
святого Іоанна Златоуста.*

XIX глава. *О безжит-
ростномъ знаніи писаній. О-
тецъ Ефремъ сказалъ.*

XX глава. *О чтеніи книгъ
святого Іоанна Златоуста.*

XXI глава. *О любви бра-
тѣевъ.*

XXII глава. *О гостенріимствѣ.*

XXIII глава. *Объ осужденіи
братѣевъ.
Отецъ Пафнутій сказалъ.*

24) თჳი: ჳდ: შერისათს:
და ჳერის გსენებისა. და
ენგენებისა: თჳმ ჳლისგნ:
ოჳრჳსა:

(ლ. 303b—306a).

24a) სიერ ჳლისათს:
(ლ. 306a²—306b).

25) თჳი: ჳე: გ ჳლის სიტჳთა
თჳს: გ მობისათს:

(ლ. 306b²—307a¹).

26) თჳი: ჳგ: გ ჳლის სიტჳთა
თს: აზა წათს:

(ლ. 307a—308b¹).

27) თჳი: ჳგ: გ ჳლის თჳე-
მისათს: მწინ გლის:

(ლ. 308b²—310a).

XXIV глава. *О зависти, злосло-*

ви и злоязычии. Изъ сочиненія

Златоуста.

XXIVa. *О любви.*

XXV глава. *О бранныхъ по-*
мыслахъ.

XXVI глава. *О нечистыхъ*
помыслахъ.

XXVII глава. *О грязныхъ по-*
мысленіяхъ.

Привожу два мѣста изъ-за своеобразности формъ ბრძანედ и ერცხედ (последняя повторяется и въ рп. Церковнаго музея груз. экзархата № 144, см. М. Джанашвили, Иверія, 1898, № 190, стр. 4, стб. 2,¹⁶):

1) რეს ქმეანი შოგუესნიან გნიდდიან ელთა სჳმეთა წნთა: და სჳმე რლი იხილიან ვდ გჳჳარს იგი: მით გუბრძანედ მსგავსად მზარვისა რლი გნ იცდინ ნაშენებსა: და გ ახილის ადგილი მარჳჳე: შეგდის და გამოიზარის ჳურ-ჳელი სხლისა მის (ლ. 308 b²—309 a¹).

2) თჳს მმ მჳსიმი: რჳს დიეოვნოს გნზან: სიერ ჳლს ჳა რასმე გორ-ციელეობსა: მრითგან უნი ვნებანი კანდიერ იჳმნინ მისთანს: და უჳჳეთუ აზა მსწრაფლ გნაგდის მისგნ სიერლი იგი: მრითგნ ერცხედ ეუჳჳნიან (309 a¹).

ერცხედ, очевидно, образовано изъ ერთъ сѣхედ (ср. ცჳმუტი изъ [ა]თს-მ[ჳ]ტო). Въ гурійскомъ ერცხე немного имѣемъ, по всей вѣроятности, это же древнегрузинское слово съ утѣченіемъ д (ср. მტირე вм. მტირედი). Любопытно то, что слияніе თს въ ც практиковалось и въ древности; ც получается еще, какъ извѣстно, изъ ძს въ слово უძს=უც. Въ этой же рукописи имѣемъ случаи такого ც, такъ უც (л. 264a¹), გვც (282a²).

28) თჳი: ჳგ: გ ჳლის წერო-
მისათს: (ლ. 310a²—311b).

XXVIII глава. *О иже.*

Конецъ:

თჳს წნ კვზრინეს: მსგავსი გ ჳლის წერომისა ეშმაკი ფრთოვანი: ველურბი: უჳმჳჳური ვა კჳალი მგეტათ.

Въ Гуріи до сихъ поръ существуетъ фамилія უმაჯურობე, происходящая, очевидно, отъ этого слова. Въ гурійскомъ же говорѣ мнѣ извѣстно слово უმაჯურო *безпокойный, извращенный*, образованное, повидимому, по формѣ უმაჯურო. Значеніе слова у Чубинова объяснено, очевидно, на основаніи Сулхана Орбелиани, который, какъ мнѣ сдается, зналъ это слово по цитруемому мною мѣсту, но съ чтеніемъ კუამლო вм. კუალო. Объясненіе Сулхана Орбелиани гласитъ: «дымъ (კუამლო) или облако, являющіеся въ образѣ звѣря или животнаго». Чубиновъ пишетъ: «облако или дымъ въ видѣ призрака»; во второмъ изданіи онъ прямо ссылается на *Словарь* Орбелиани.

29) თჳი: კთ... სიძვისთს
(л. 311b²—314a).

XXIX глава. *О блудѣ.*

30) თჳი: ღ... გნსცდელთს...
თქა მჴმ მარტურო და სხვა
(л. 314a²—317a¹).

XXX глава. *Объ испытаніи.* Отецъ
Мартирій сказалъ.

31) თჳი: ღ... მოთმინების... და
სულგტდელების თს: წისა: ოქრ-
პისისა.
(л. 317a—318b¹).

XXXI глава. *О терпѣнн и великодушнн* святого Златоуста.

32) თჳი: ღ... ოდბბისთს:
და მოწყენების...
(л. 318b—319a¹).

XXXII глава. *О лѣнстн и скупѣ.*

33) თჳი: ღ... ნების დატყუბი-
სა: და მოუესის თსა უოფი-
სათს...
(л. 319a—319b).

XXXIII глава. *Объ оставленіи своей воли и сатдованіи за ближнимъ.*

34) თჳი: ღ... დუმილისათს:
ოქსმ...
(л. 319b²—322a¹).

XXXIV глава. *О молчаніи* Златоуста.

35) თჳი: ღ... სიერლის
თჳს ღისა: და შიშისა...
(л. 322a—323a).

XXXV глава. *О любви къ Богу и страху.*

Начало:

რქა მჴმ ამოს: უტთუ ვინმე შეიყუაროს: ოი უღითა სღითა თჳსითა დ უღითა ძაღითა თჳსითა შეეყოს შიშსა მისსა: და შიშმნ უშვის მას ტრღი და ტრნ უშვის მას სიერულე: და სიერღმან უშვის მას ძაღი.

О томъ, какъ отъ страха рождается любовь, говорится въ этомъ памятникѣ не разъ.

36) თჳი: ღე: შიშისთჳს: ეშმა-
გისა:..

(л. 323a²—324a).

XXXVI глава. *О страхе діавола.*

37) თჳი: ღე: სიკდლის და ს-
ტანჳჳელთა გესენისთჳს ოქტჳს

(л. 324a²—325a).

XXXVI глава. *О томъ, что надлежитъ помнить смерть и муки Златоуста.*

37a) ღეჳჳ: გრგლ: ღთის მ-
ტჳლისაჲ.

(л. 325a—325b).

XXXVII глава. *Молитва Григорія Богослова.*

Засямы частью безъ красной строки поучения о. Пахома, I. Златоуста и другихъ. (л. 325b²—329b).

38) თჳი: ღე: სჳშენლის მის:
დღის: შეორედ მისღვის ოის:

(л. 329b²—348b).

XXXVIII глава. *О страшномъ днѣ второго пришествія Господа.*

Извлечения, какъ обыкновенно, изъ цѣлаго ряда авторовъ, въ данномъ случаѣ I. Златоуста, Василія Великаго, Ефрема Сиріина, Діоскора и др. Заканчивается глава отрывкомъ изъ толкованія *Псалмовъ* I. Златоуста.

Конецъ:

და ამის თჳს რჳს სღი აზნაურებას მას გნებითას შინა იგოს: და არა დაე-
მონოს გონებას მას გორცთას: და დიდი პტვი და შუენიერი: გღის გმის ეო-
ფისაგნ კეთილთა სჳმეთამას: ღთის შრ თჳს თსა მოტეს: მის შს აქმნების
გჲ რა: რღსა შუენის დბა ოქნითი ოქე ან:..

Записи:

Почеркомъ текста, но болѣе мелкимъ, въ концѣ послѣдняго столбца рукописи читается:

ქე დიდე სღითა მშე ეგნ ტი ან:..
ქეს მოურნო მშნო ღნ დაგ-
ჟეროს უკთუ რამე აელ-
დეს შენდობა ყვთ: და შრო-

მისათჳს ღრევეთ: უცბად მწ-
ერაღისა და მწარედ ცოდ-
ვიღისა ბსღისთჳს: ან იუნ:..

Въ изреченіяхъ свв. отцовъ (л. 270b²—271a) цитується Абукура:

1) თქა თე აბუკურა: არს მესა	იქმნე წუღობასა: ღოცვამ
ჟამი ციცქრისამ: მიუგო მესვე-	მოუესისამ: ნებაჲ არს ღმ:
ტემან უღიგო ჟამი არს ღო-	მრავალ მოწუალისამ.
ცვისამ: კლდ თქა: ჟერ არს	2) თქა აბუკურა:
ღწვამ ღოცვის მამცნებე-	ვის არ ერევის
ლისამ: მოიკსენე მოუესი	ჭრული: იგი არს
შენი ღწვს: და ღირს	კტი სრული:

Отмѣтимъ еще одно изъ мѣстъ (л. 287b²), гдѣ цитується о. Илларионъ Джуаншерь:

თქა მშენ ილარიონ:	ხედედექ: წუელს თუღსა
ჟუანშერ: შუგავს უოგელ-	შა ძმისა თვისს: ამისთვის
სა კცის რა შრდლ აღმოი-	არა კადნიერ ვაქმნები მზი-
ღოს დირე (sic) თუღისა-	ღებად მოუესის: ვინამ თ-
ტნ თვისს: და შერმელა	ტნ თათ უწესო ვარ.

И дальше такой же общій назидательный характеръ въ словахъ (л. 287b² — 289a¹) этого Иллариона Джуаншера.

Нѣкоторыя любопытныя формы и слова, случайно замѣченныя, въ изреченіяхъ свв. отцовъ:

- 1) დაჭკაშ: აღდეკ და დაჭკაშ კარი შენი და სარკუმელი: და იწყე მსახურებად (л. 270 a¹).
- 2) ანგაჭარ (вм. ანგაჭარ: ა) ვღის შეჭკებენ [იქრომას მოუერე] მოწუალე არნ: ნ რქს შეკრიბის დაღდალი: მაშინ ანგაჭარ და კელ შეერულ იქმნის (л. 275 a¹).
 б) ნუ იყოფვი ტლის მოქუმელ: და ნუტა ანგაჭარ: რ ესე არს დედაჲ ეღთა ბოროტისამ (л. 275 a²).
- 2) ხესტატი (вм. ხესტატი, собств. *ხესტატი — персидскаго слова *خاستا* —): რ მტქლთა არამ აქუნდა ხესტატი (л. 276a¹), но и (л. 279a¹) ხესტატი (bis).

ხესტატი въ грузинскомъ означаетъ не только *имущество, цѣнность, деньги*, но и *смотъ*. Съ послѣднимъ исключительно значеніемъ употребляется это слово въ вульгарной формѣ ხვადგი *qwadagi* (= * *qwahdag* < *qwestak*).

- 3) შევსცეთი: შევსცეთით სატურითა ბოროტითა (л. 345 b¹).
- 4) მწინეულეკანი: ვა სამოსელი მწინეულეკანი: რქს ტნ ირცხის ტნ სპეტანის (л. 278 a²).
- 5) იჭვრა (посмотрѣлъ): იჭვრა ბერმან სარკუმელი და იცნნა იგინი (ნათესავნი) (л. 283 a¹).
- 6) მეთერთუმეტე: ჟამი მეთერთუმეტე მოწუენულ (л. 286 a²).

II. Слова и дѣянія свв. отцовъ пустынниковъ (№ 51),

въ алфавитномъ порядкѣ именъ свв. старцевъ.

Рукопись пергаментная, въ досчатомъ кожаномъ переплетѣ (переплетъ источенъ червями). Пергаментъ плотный. Размѣръ рукописи 36 × 26 с. Размѣры текста 27,5 × 18,5 с. (строки впрочемъ не равныя). Крупное разгонистое четкое строчное церковное письмо въ одинъ столбецъ по 24 строки на страницѣ (съ 221 л. встрѣчаются и по 23, даже 22 строки на страницѣ). Особенность письма: ѿ пишется двумя черточками всегда за исключеніемъ слова ѿღო (ოჯუღო), гдѣ ш. Писецъ — Симеонъ. Время — XI вѣкъ, судя по письму. Всего 245 листовъ. Въ началѣ и въ концѣ рукопись дефектна. Недостаётъ, повидимому, кое-гдѣ и въ серединѣ, такъ нѣтъ напр. одного листа между 174 и 175 л. Пагинація грузинскими и греческими буквами, выставленными [одна подъ другою — греч. подъ груз.] на первой страницѣ каждой тетради въ 8 листовъ. Первая тетрадь уничтожена; отъ второй тетради остались двѣ послѣднія страницы, т. е. восьмой листъ. Заглавіе каждой новой статьи — инициальными буквами, киноварью, все остальное черными чернилами, мѣстами поблекшими. Начальныя буквы посредственно расписаны, и то только съ 221 л.

Содержитъ¹⁾:

1) [ჰამის აწესის თჳს

Объ отцѣ Арсеніи].

Начало [= Migne, SG, LXV, стр. 97, 31]:

ოგი შეუკრდა ფერკოთ მისთა და ჰ-
რქუა გვედრებო ნუ გნებოქ მაგას

უძოთ აწ მუ თავი მომეკუთუბის
თქა მამამ აწესი მუ უწინარეს მის-

1) Трудно повѣрить, что описаніе подѣ № 51 у А. А. Цагарели относится къ данной рукописи, такъ какъ хотя въ описаніи рѣчь о пергаментной рукописи приблизительно того же размѣра [и въ описаніи другихъ рукописей размѣры указаны проф. Цагарели съ приблизительною точностью: быть можетъ, А. А. Цагарели указываетъ размѣры переплета, а не рукописи, такъ какъ указанія его отличаются изышкомъ], крупнымъ строчнымъ письмомъ въ одинъ столбецъ, дефектной въ началѣ и концѣ и, главное, переписанной частью «смирненымъ Симеономъ», но въ тоже время въ этомъ описаніи А. А. Цагарели указываетъ на «красиво раскрашенные» инициалы, чего въ нашей рукописи нѣтъ, въ пергаментѣ признаётъ палимпсестъ, чего про пергаментъ нашей рукописи никакъ нельзя сказать (если впрочемъ не принять за древнее письмо просвѣчивающихъ черезъ пергаментъ буквъ обратной страници, см. табл. №№ 2 и 3), насчитываетъ въ рп. 213 листовъ, когда въ нашей 245, и, наконецъ, содержаниемъ ея называетъ «Житія св. греческихъ» [ср. впрочемъ случай такого же опредѣленія этого именно памятника въ другомъ трудѣ А. А. Цагарели ниже у насъ, стр. 36], подѣ чѣмъ едва ли можно подразумевать нашъ вполнѣ опредѣленный по содержанію памятникъ; если же признать, что проф. Цагарели имѣлъ въ виду иную рукопись, то настоящую придется отнести къ числу тѣхъ, находженіе коихъ въ Иверскомъ монастырѣ до сихъ поръ не было извѣстно.

სა მოგვედ ნ იგი აწდა მოგუდა და
მიოღლუნა იგი კუ[ლა]დვე და არა
რამ დაიუნა მისკანის:

მერმე კუდად იტუოდა მამად დანიელ
ვ დ კგოდანი ჟამი დაუო წინათა და
ვერ შეუძლეთ ვრმცა შევიპართ
სახტ იგი ცხორების მისისამ: მწუნრი
შაბათს რ ღი გნთენები კვრიაკედ
დაუტევის მზტ ზურგით კერძო მისსა
და გნიპერნის კედნი თუნნი ზეცად და
ილოცავნ ვს აღმოქმდის კ ღლდ პირით
კერძო მისსა:

იტუოდეს მამისა არსენისთეს და მამისა
თეოდორეს თეს რ ღი იუო ფერმეთ ვ ღ
უ ღთა უმეტეს სძელდა კაცთა დიდუ-
ბამ და მამად არსენი შევე არავის ემ-
თხეს: ნ მამად თე: შეემთხეს [] ნ ღ
ვს კრმალი იუო: ჯდა მამად არსენი
ქუეო კერძოებსა მას სანახებსა და
ვ რ არა უტეუბდეს მას დაუუდებად
გნიზრას რ ამცა დაუტეა სენაკი იგი
| და არა რამ გამოიღო მუნით და კგ-
რეთ მივიდა მსახურთა მისთა თანა ფ-
არანელთა: აღექსანდრეს და ზოილესა: 1b

2) მამისა ატათონის თეს	<i>Объ отиць Атааонъ.</i>
(ა.ა. 7b—15b).	
3) მამისა: ამონადის: -თეს	<i>Объ отиць Амонъ.</i>
(ა.ა. 15b—18a).	
4) მამისა: აქილადის: თეს: ¹⁾	<i>Объ отиць Ахилъ.</i>
(ა.ა. 18b—20b).	
5) მამისა: ამონის თეს:	<i>Объ отиць Амонъ.</i>
(ა.ა. 20b—21b).	
6) მამისა: ამონის თეს:	<i>Объ отиць Амонъ [Амунъ].</i>
(ა.ა. 21b—22a).	
7) მამისა: ანობის თეს:	<i>Объ отиць Анобъ.</i>
(ა.ა. 22a—24b).	
8) მამისა: აბრაჰამის თეს:	<i>Объ отиць Авраамъ.</i>
(ა.ა. 24b—25b).	

На л. 25a, строка 3, форма ძაღციცა? ვმ, ძაღციძსა?

9) მამისა: აფფის თეს: :	<i>Объ отиць Аффиъ.</i>
(ა. 25b).	
10) მამისა: აპოლონის თეს:	<i>Объ отиць Аполлонъ.</i>
(ა.ა. 25b—26a).	
11) მამისა: ანდრეასის თეს:	<i>Объ отиць Андрей.</i>
(ა.ა. 26a—26b).	

1) Въ концѣ заглавій мѣстами это троечiе повторяется по два раза.

- 12) მამისა: ანტის თეს: *Объ отиъ Аретъ.*
(ლ. 26b—27a).
- 13) მამისა: ბესარიონის თეს: *Объ отиъ Виссаріонъ.*
(ლ. 27a—29b).
- 14) მამისა: ბენიამინის თეს: *Объ отиъ Веніаминъ.*
(ლ. 29b—30a).
- 15) მამისა: ბიარეს თეს: *Объ отиъ Біаръ.*
(ლ. 30a).
- 16) მამისა: გრიგოლის თეს: *Объ отиъ Григоріи.*
(ლ. 30a).
- 17) მამისა: გელასის თეს: *Объ отиъ Геласіи.*
(ლ. 30a).
- 18) მამისა: დანიელის: თეს: *Объ отиъ Даніи.л.*
(ლ. 35a—36b).
- 19) მამისა: დიოსკორის: თეს: *Объ отиъ Діоскоръ.*
(ლ. 36b—37b).
- 20) მამისა: ეტჳფანეს თეს: *Объ отиъ Епифаніи.*
(ლ. 37b—38b).
- 21) ექჳრისტოსის თეს: ერის: კა- *Объ отиъ Евхаристъ мїрянини.*
ცისა:
(ლ. 38b—39a).
- 22) ევლოგის თეს სოჯცისა: *О священникъ Евлогіи.*
(ლ. 39a—40a).

Любопытна діалектическая форма слова *ნამდგელო* во фразѣ (л. 40a, двѣ послѣднія строки):

და ჰრქა ბერსა ნანდილჳჳ (sic) ჳეშმა-
რიტ არიან სჳქმენი თქნნი.

- 23) მამისა: ევპრესის: თეს: *Объ отиъ Евпресіи* (чпт.: *Евпре-
ни*).
- 24) მამისა: ელადის: თეს: *Объ отиъ Еладіи.*
(ლ. 40b).
- 25) მამისა: ესაიას: თეს: *Объ отиъ Исаіи.*
(ლ. 40b—41b).

Даю одно извлеченіе, интересное формою განულებოდ и словомъ ღანდალი, заимствованнымъ изъ армянскаго черезъ *Библию*¹⁾:

მეჩმე კუაღად იტუოდა ახალ მონა-
ზონი თუ მონასტრითი მონასტრად მი-
მოვიდოდას მსგავს არს იგი საცნაო-
სა წესს ღანდალი გნუ-
ებოდ და მიმოჰყავნ
(ლ. 41ა).

Отмѣтимъ еще форму ჰევში вм. ჰეში (л. 41а, послѣдняя строка: ჰევშითა).

26) მამისა: კლიამს: თჳს: *Объ отцѣ Или.*
(л. 41b—43a).

27) მამისა: ზენონის: თჳს: *Объ отцѣ Зенонѣ.*
(л. 43a—55a).

Два, если не больше раза встрѣчается въ этой главѣ форма: მივლენედ.

28) მამისა: ზაქარიამს: თჳს: *Объ отцѣ Захаріи.*
(л. 55a—56a).

29) მამისა: ჰერაკლეს თჳს: *Объ отцѣ Иракліи.*
(л. 56a—57a).

30) მამისა: თევდორეს თჳს: თერ- *Объ отцѣ Θεოდორѣ Фермскомъ*
მელისა: *მელისა.*
(л. 57a—63a).

Встрѣчается (л. 57a, строка 21) форма მიც вм. მის.

31) მამისა: თევდორეს თჳს: წლი: *Объ отцѣ Θεოდორѣ, жившемъ*
იუფოდა: *на девятой милѣ отъ Александріи*
მეტრესა: მილიოსა: აღუქსანდრე- [Περὶ τοῦ ἀββῆ Θεοδώρου τοῦ Ἐννά-
ნის: *του*].
(л. 63a—63b).

1) Существованіе такого слова въ грузинскомъ текстѣ *Библии*, именно 4 Цар. 19,28, отмѣчаетъ Сулхант Орбелиани въ своемъ *Словарѣ*, по которому повторяетъ ссылку и Д. Чубиновъ. Дѣйствительно, въ этомъ именно мѣстѣ армянскаго текста стоитъ слово *դանդալանք* *უძილა*, передачу первой части коего и имѣемъ въ грузинскомъ ღანდალი съ обычнымъ переходомъ и въ 1 въ концѣ слова между гласными. Въ московскомъ изданіи *Библии* это устарѣвшее слово замѣнено обычнымъ ღანდალ (перс. گندال).

- 32) თეოფილეს თჳს: მთავარ: ების-
კოპოსისა: . *Об архіепископѣ Теофілѣ.*
(л. 63b—64a).
- 33) მამისა: თჳს თჳს *Об отцѣ Theodorѣ.*
(л. 64a).
- 34) მამისა: თეოდორეს თჳს: ელევე-
თერეპოლესისა: . *Об отцѣ Theodorѣ Елев-
веропольскомъ.*
(л. 64a—64b).
- 35) მამისა: იოფანეს თჳს: მოკლისა: . *Об Иоаннѣ Малоросломъ.*
(л. 64b—76b).
- 36) მამისა: ისიდორეს თჳს: რ: ი:
იგო ხოჯესი: სკიტისა: . *Об отцѣ Исидорѣ, который былъ
священникомъ скита.*
(л. 76b—78a).
- 37) მამისა: ისაკის თჳს: რ: ი:
იგო: ხოჯესი: ადღლისა: რ: ღს:
ჰქჳნ: სენკეპ: . *Об отцѣ Исаакъ, который былъ
священникомъ въ мѣстности, назы-
ваемой Кельями.*
(л. 78a—80a).
- 38) მამისა: იოსების თჳს: რ: ი: იგო-
ფოდა: ჰანეფოს: . *Об отцѣ Иосифѣ, находящемся
въ Панефо.*
(л. 80a—83b).
- 39) მამისა: იაკობის: თჳს: . *Об отцѣ Іаковѣ.*
(л. 83b—84a).
- 40) იოფანეს თჳს: სკურისისა: . *Об Иоаннѣ Евануѣ.*
(л. 84a—84b).
- 41) მამისა: ივანეს თჳს: რ: ი: იგო:
სენაკებისა: . *Об отцѣ Иоаннѣ изъ Келій.*
(л. 84b—85a).
- 42) მამისა: ივანეს თჳს: სპარსისა: . *Об отцѣ Иоаннѣ Персѣ.*
(л. 85a—86b).

Здѣсь встрѣчаемъ слово *არდაგი*, пзвѣстное изъ *Евангелія*, во фразѣ
(л. 85a, строка 19—23):

...გბრე-
ვე სხედ სწაფა მოვიდა ვედ-
რებად მისა მეტ მე მცირედ სელი რა
გიქმსე ჩემდა არდაგად და მისცა
მისცა "და სხვა

- 43) მამისა: იფნეს: თჳს: *Объ отцу Иоаннъ.*
(აღ. 86b—87a).
- 44) მამისა: ისქურონის თჳს: *Объ отцу Исхиріонъ.*
(აღ. 87a—87b).
- 45) მამისა: იოვანეს თჳს: თუბე-
ლისა: *Объ отцу Иоаннъ Θивαῖskomъ.*
(ა. 87b).
- 46) მამისა: ისაკის თჳს: თუბე-
ლისა: *Объ отцу Исаакъ Θивαῖskomъ.*
(აღ. 87b—88a).
- 47) მამისა: ილარიონის თჳს: *Объ отцу Иларіонъ.*
(ა. 88a).
- 48) სიტყუათა: მათთჳს: მამისა: კასი-
ანესთა: გომოკრებოჯლთა: *Объ избранныхъ словахъ отца Кас-
сіана.*
(აღ. 88a—94a).
- 49) მამისა: კარონის: თჳს: *Объ отцу Каріонъ.*
(აღ. 94a—95a).
- 50) მამისა: კრონის თჳს: *Объ отцу Кроніи.*
(въ текстѣ онъ названъ полностью კრონე)
(აღ. 95a—96b).
- 51) მამისა: კუპრეს: თჳს: *Объ отцу «Κῦπρι» (Κόπρι).*
(აღ. 96b—97a).
- 52) მამისა: კურონისი *Объ отцу Киръ.*
(აღ. 97a—97b).
- 53) სეტარისა: კომასისი *О блаженномъ Комасъ.*
(აღ. 97b—104a).
- 54) მამისა: ლოტის თჳს: *Объ отцу Лотъ.*
(აღ. 104a—104b).
- 55) მამისა: ლოჯის თჳს: *Объ отцу Лукъ.*
(აღ. 104b—105b).
- 56) მამისა: მაქსიმეს თჳს: *Объ отцу Максимъ.*
(აღ. 105b—106a).
- 57) მამისა: მაკარის თჳს: მეგუბტე-
ლისა: *Объ отцу Макаріи Египетскомъ.*
(აღ. 106a—121b).

71) მამის: ისდამონის თჳს ო: *Объ отцѣ Исдамонѣ, бывшемъ въ*
 იუ: სენაკებას (sic): *Кельяхъ.*
 (ლ. 143a—144b).

72) მამის: ორის: თჳს: *Объ отцѣ Орѣ* (Ὠρ).
 (ლ. 144b—145b).

Начало: თქუეს მამის ორის თჳს და მამის თჳსდორესთჳს' და სხვა.

73) სწავლანი: და: თსრობანი: თითო: *Поученія и сказанія осяческія*
 სახენი: მამის: პიმენისნი: *отца Пимена.*
 (ლ. 145b—185a).

74) მამისა: პამბოჲს: თჳს: *Объ отцѣ Памбѣ.*
 (ლ. 185a—188a).

75) მამისა: პისტის: თჳს: *Объ отцѣ Пистѣ.*
 (ლ. 188a—189b).

Начало: გვითხრობდა მამა მწნი პისტოს

76) მამისა: პიორის: თჳს: *Объ Отцѣ Піорѣ.*
 (ლ. 189b—190b).

77) მამისა: პიტირიონის: თჳს: *Объ отцѣ Питиріонѣ.*
 (ლ. 190b).

78) მამისა: პეტრეს: თჳს: *Объ отцѣ Петрѣ.*
 (ლ. 190b—192a).

79) მამისა: პაფნუტის: თჳს: *Объ отцѣ Пафнутіѣ.*
 (ლ. 192a—194a).

80) მამისა: პაისის: თჳს: *Объ отцѣ Паисіѣ.*
 (ლ. 194a).

81) მამისა: პიტიმის: თჳს: *Объ отцѣ Питимѣ.*
 (ლ. 194b).

82) მამისა: პავლეს: თჳს: *Объ отцѣ Павлѣ.*
 (ლ. 194b—196a).

83) მამისა: სისოისთჳს: თუბელის: *Объ отцѣ Сисѣѣ ѿ ѿзѣйскомѣ.*
 (ლ. 196a—220b). Конецъ см. на табл. № 2.

84) შპის: სიღუგანეს თჳს: კნს: *Объ отцѣ Силованѣ. «Къріе-лей-
ჰატურ: სონъ патеръ».*

(აღ. 221ა—227ა). Начало см. на табличѣ № 3. Непосредственно при-
мыкающий текстъ, дополняющій таблицу до страницы, предлагаю церков-
нымъ письмомъ:

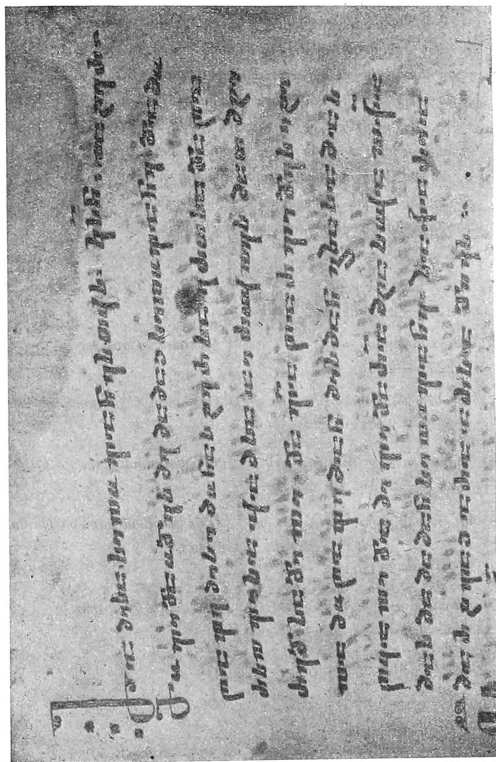

Таблица № 3. Верхняя часть страницы рг. № 51, л. 221а.

92) შმისა ჭოპეს თს
(მ. 242b—243b).

Объ отцѣ Хомъ.

Въ текстѣ имя — ჭუმე.

93) ჭრომით მოსრულის: მისთჳს:
შმისა.

Объ отцѣ, пришедшемъ изъ Рима.

(მ. 243b—245b, но здѣсь статья обрывается по дефектности рукописи).

Конецъ (онъ же послѣдній разсказъ о римлянинахъ = *Περὶ τοῦ ἀββῆ τῶν Ῥωμαίων*, Migne, *SG*, стр. 385—389 (g); въ армянскомъ статья предложитъ въ двухъ (a, a') редакціяхъ, *Վարդ Հարանց*, II, стр. 299—302):

ჭრომით მოსრულის: მისთჳს: მა-
მისა.

მოვიდა ჭრომით დიდი ვინმე მთა-
ვარ უოფილი სამეფოფოს შა და იუ-
ოფოფოდა სკიტეს მახლობელად კელ-
ისიას: ჭვეანდა მისთანა ერთი მო-
ნადცა ბერი მსახურად ეწა იხილა
ხუცესმან უძრულეპაჲ (sic) მისი და ეუ-
წყა რლისა გნსიმდიდრისა¹⁾ გამოსრულ
არს ღთისა მოღუაწებთა: რადცა მო-
უბდის კელესიად მოუძღუნებნ მას:
და დაუო ოცნდა ათი წელი სკიტეს და
იქმნა იგი გონებთა შინაგნ მხედველ:
და სახელთან: ესმა ვისმე ეგვპტელ-
სა მისთჳს და მოვიდა ხილვად მისდა
ჭტონებდა ვდ უფროდისი რამე ურთ-
მაჲ გორტიელი იხილოს მისთანა და
ვრ შევიდეს მოიკითხნეს ურთი ერთას
და ლოცვა ევეს და დასხდეს:
და იხილა იგი რ ემოსა სამოსელი

უღი და თავი მისი და ფერგნი რ და-
ეხანეს: და ცანდენი²⁾ (sic) რ ლეჟიხნის
და ესე რაჲ იხილა დაჭბრეოლად რ
არა იყო მას ადგილს ესე ვრი გნსუ-
ენებამ: ნდ უფსდა ჭირით ცხორებაჲ:
და რ შინა გნ მხედველ იყო ბერი იგი ცნ-
ა ვდ დაჭბრეოლად ჭქა მსახურსა
მას ბერსა თჳსსა: ევე ნნთჳს დღესას-
წაული ამის მ მისა მოსლვისთჳს: და
მას შოა მცირედ მხალი და შექმნა
იგი და ვრ ჟამი მოიწია დასხდეს
და ჭამდეს: და ედგა მცირედ ღვწოადცა
უძრულეპისა (sic) თჳს ბერისა: და მოა-
რთუა და სუეს და ვრ შემწუნდა
წართჳეს ათორმეტი ფნი: და და-
წვეს და კვრეთვე მსგავსად დამე
ევეს და ვრ გნთინდა ალდგა მეტე-
პტელი იგი და ჭქა მას ლოცვა ევა
ხემთჳს და გამოვიდა დაბრეოლებუ-
ლი: და ვრ წარვლო მცირედ შეუძ-
ნდა ბერსა დაბრეოლებამა იგი მისი
მიავლინა და მოუწოდა მას და ვრ
შევიდა ჭქა მას ბერმან რლისა სოფ-

244a

| სს ტუავი მის წაჲ) და მცირე სასთა-

244b

1) = *მხბიძეობისა ა* [= *Հարստութենե* по опшкѣ вм.] *Հանգստենե* a = *ἀναπαύσεως* g.

2) ლოცვა ... მს წაჲ) *მორცხე მტე ქორე ზორე* ათაწარ ა¹.

3) *Հոշաթափա* a, *սახელ* a¹.

ღისაჲ ხარ და ჰქა მან ეგვპტისაჲ: და
 ჰქა რ'ღისა ქლქისაჲ ნ: და ჰქა მნ
 მე ულით ურთ მოქალაქე ვარყე არა:
 ად მდაბიაჲ ჰქა მან ბერმან რ'ლი სჲ-
 ქმე გეპურა დაბასა შინაჲ მან ჰქა
 მცველი ვიყავ და მან ჰქა სჲდა და-
 სწვი ნ მან ჰქა გელსა გარე და ჰქა
 გაქუნდა სტაგელი რ'ლსა წა დას-
 წვი და მან ჰქა არსა ვრმვა ველ-
 სჲ გარე სტაგელი იყო: და მან ჰქა
 რასა წა დასწვი და მან ჰქა მიწა-
 სჲ ზედა მეტმე ჰქა მან რ'ლი სანო-
 ვაგე გაქუნდა ანუ რ'ლსა ღვნი-
 სჲ (sic) სუემდი: ნ მან ჰქა არსა გელსა
 გარე სასუმელი: და ჰქა მან და რაჲ-
 თჲ ცოცხალ იყავ ნ მნ თქა გმელისა
 ზურითაჲ და თუ სჲდაჲ იზოის მარი-
 ლიანი თუგნი) და წყალი მდინარისაჲ
 მიუგო ბერმან და ჰქა დიდი შრომაჲ არს:

245a | მეტმე ჰქა მან იყოა დაბასა მან შა
 აბანოა და მან თქა არა და ვრ გა-
 მოიკითხა ბერმან ეს ული აგრძნა მისი
 იგო ჰიორი და მისისა აღმუნიებისა თს
 იძულა და წარმოუთხრა მისი იგო ჰი-
 რველი ცხოვრებაჲ: რ'ლი აქუნდა სოფ-
 ელსა შინა: და თქა მე რ'ლსა ესე მხე-
 დაჲ დიდისა მის ქლქისა ჰრომისაჲ ვა-
 რი დიდ უოფილ სამეუფოსა შინა და მთ-
 ავარ წყ მეფისა და ვა ესმენეს მეგვპ-
 ტელსა მან სიტყუისი ესე განელა გო-
 ნებაჲ და ისმენდა მისგნ: მეტმე ჰქა
 მან დაუტევე ჰრომი და მოგედ უოფა-
 და ამას უდაბნოსა და კლდ ესე რ'ლსა
 მხედაჲ სხლები დიდდიდები მედგა:
 საფასე დიდძალი მედგა: და იგო შე-
 ურატნ ვჲავ და მოსრულ ვარ აქა

და ვიოთჲ ი სენაგსა შინა: და კლდ რ'ლ-
 სჲ ესე მხედაჲ ცხედრები ულდ რ'ლო-
 მსაჲ მედგა დაგებული საგებლისა
 დიდად პატიოსნითა: იგო დაუტევე და
 მომცა ღნ ესე ლოგინი და წყალი: და
 კლდ სამოსელი რ'ლი მმოსიელ მრავა-
 ლ სასიდიდისაჲ ღირნ და მის წილ მმო-
 სიეს ესე სამოსელი შეურატნი: და კუ-
 ალაჲ ტაბლას ჩემსა მრავალი
 | სანოვაგე იმსახურებოდა მის უღისა- 245b
 თჲს მომცა ღნ მცირედი ესე მხელი და ესე
 მცირედი ღვნიოა რ'ლსა ვსუმი:

მესხნეს მონანიცა მრავალად რ'ნი მს-
 ახურებდეს და მათ ულთა წილ დაა-
 ჟერა ღნ ამას ბერსა [მსახურებოდ ჩემ-
 და¹⁾]: და მათ აბანო-
 თა წილ რ'ლთა ვიბანებოდაჲ დ'ლით დღე:
 ნელსანცხებლითა სურნელითა გა-
 რდავისი მცირედ ჟერკთა წყალი:
 და ესე სანდალნი უმომოვისნი უძრ-
 ულუბისაჲს (sic) ჩემისა: და ნესტუების
 წილ და ქნარების წარფთქუნი
 მცირედნი ესე თენნი: და მის სიმიდირი-
 სჲ წილ და მთოთისა აწ ესერა ვზი
 და ვილოცავ: ად ვევედრები შინსა
 ღთის მოუფარებასა მ'მო ნუ დაბრ-
 კოლდები ჩემსა ამას უძრულუებასა (sic)
 ზა:

გა ესმა ესე მეგვპტელსა მან გნძისა
 მოკეო დ'ლტუო²⁾ (sic) და თქა: ვადაჲ მე
 მე დიდი-

საგნ ჰიორის რ'ლი მაქუნდა სოფელ-
 სჲ შინა მოსრულ ვარ გნ სუენება-
 სჲ დიდსა რ'ლი არა მაქნდა მუნ
 აწ ესერა მაქეს: ნ შნ მ'მო დიდისაგნ

На этомъ конецъ рукописи.

1) [თახი], ძეგლი გ.

2) *ἡλιασμοσυν ἂν ἑλκυσσιν ἑσπιν ἡλιασμοσιν* *ჩნა ა*, κατ'ἐνθ' ὅτι ὁμοῦ τὸν γέροντα τοῦ-
 τον ἡλκυσσιν *მსი*.

3) = *აღაღასხავ* ა, < გ.

Записи въ рукописи даты не даютъ; двѣ изъ нихъ, равно какъ позднѣйшую приписку (приписки церковно-военнымъ мѣшаннымъ письмомъ) на внутренней сторонѣ нижней доски переплета я опускаю вовсе, какъ не содержащія никакого фактыческаго даннаго. Заслуживающая вниманія записи почеркомъ текста, но болѣе мелкою его разновидностью, помѣщена въ концѣ 83-ой статьи, на л. 220b (см. табл. № 2), я читается такъ:

დბაჲ: ღა: დაესრულა: ესე: ნაკუთი: გელითა: ჩემ გლა-
ხასისა: სუმეონისათჳს: შრომისათჳს: ლოცვა ყუთ: და
ცთომისა თჳს: შენდობაჲ: წო: მამო: თუ რაჲ: დაგუბაჲ
იყო: შემინდგეთ: ანუ დედის გნ არს: ანუ: ეტრატო-
საგნ: თუ არს: შე ჩემდად: ხარკებაჲ: არს: დამიგლია: .:

Для образчика слога этого переводнаго памятника дѣлаю нѣсколько извлеченій, прежде всего изъ главы объ Арсеніи, отчасти (гл. 3b—4a) представляющей параллель къ выписанной выше заключительной части рукописи, а затѣмъ изъ главъ о Макаріи Горожанинѣ и Мелѣ (Милесинѣ):

1) Орывокъ (гл. 2a—3a), имѣющій общимъ одинъ эпизодъ съ средне-вѣковымъ армянскимъ разсказомъ вардановскаго сборника (Н. Марртъ, *Сборники притчъ Vardana*, I, § 40) и вполне покрывающій основной текстъ армянской версіи той же статьи (*Վարդ Տարանգ*, II, стр. 374—375==а; греч. текстъ Migne, *SG*, LXV, стр. 100—101, представляетъ пную рецензію). Отецъ Даниилъ со словъ о. Арсенія разсказывалъ:

2b | იყო ვინმე ბერთა მთგნი
რელი ჯდა სენას სინა და ესმა ეჲ
რელი ეტეოდა მას ედ გამოგედ გარე
და გიჟენნე შენ სჳქმენი კაცთანი:
და ენ გამოიგვანა იგი გარე ადგილ-
სა ერთსა და უჩუენა მას კაცი რელი
დაჲ და აღმოსაზმიდა წყალსა ჟურ-
ღმულისგან 1) და შთასაზმიდა ის: რნა-
სა გამდინარესა და შთავიდოდა წ-
ყალი იგი მურვე ჟურღმულად: და წა-
რიგვანა მცირედ და უჩუენა მას ჰინ-
დოჲ2) ერთი რელი კიჲდა შემასა და შეკ-

რის ტურთი დიდი და ეცადის რამცა წ-
არმოიკიდა და ვერ წარმოიკიდას და
წარვიდას და კუალად სხუჲ კაჲთის
და დაურთის ტურთის მას ზა და მრავ-
ალ ვამ ჰყოფდა ამას და დაართოდა
ტურთისვე მას ზა: და მცირედ წარ-
ვლო და მოვიდა ბჳკთა ქელქისათა
და აჴა ესერა ორნი ცხენითა ამე-
დრებულნი მოვიდოდეს და ჴე კვიდა
შინაგანით3) ძელი და უნდა რამცა შე-
ვიდეს ქელქად და არა უტეკებდა მთ
ძელი იგი რ შიგნით კვიდა და ერთმან

1) = *ქრწიგვანა* ა.

2) *ხმითაჲ* ა.

3) *სიითრხაჲ* ა.

3a | ერთს თავი არა დაუშვალეს რ'ამცა
შუენსა შეუდგა და დაადგრეს
ორნივე ტარეშე ქალაქსა:

და ჰქრქა მას ესენი არიან რ'ლთა ხელ-
აგ რ'ლთა უტუტათა უღელი ამზა-
რტავანებისა¹⁾ და არა დამდაბლეს
რ'ამცა წარჰმართეს თავნი თჳსნი
და შეუდგეს მდაბალსა გზასა ქესისა
და დარჩეს ტარეშე სასუფეველსა ღთისსა:

და რ'ლი იგი შემასა კაფდა კაცი არს
რ'ლი მრავალთა ცოდვათა შინა ა-

რს და შენანებისა წილ სხვათა ცო-
დვათა იქმნ და დართვნ ცოდვ-
თა წა ცოდვასა: და რ'ლი იგი წყალ-
სა აღმოსაქმნიდა საქმესა კეთილსა
იქმს და იგივე კაცივე არს რ'ლი მოწ-
ვალბასა იქმს და სხვასა მოწაშე-
ვითა იქმს²⁾ და ბოროტისა მის საქმიითა
გნინუენს მცირედი კეთილი: ჟერ არს
უკუე კაცისა რ'ა ფრთხილ იყოს საქ-
მეთა შინა თჳსთა რ'ა არა ცუდად
შეუკბოდის:

2) Отрывокъ (гл. 3b—4a), армянскій текстъ котораго (въ двухъ ре-
цензіяхъ (a, a'): *Սարգ Վարսե*, II, стр. 302 — 303, примѣч.; греч. у
Migne'я, *SG*, LXV, стр. 101 — 104) получалъ особую популярность и
вошелъ въ средневѣковый занимательный сборникъ (разсказъ *Отцы Арсе-
ній*, см. Н. Марръ, *Сборники притчъ Вардана*, I, § 273 и II, стр. 302):

იტყოდეს ნეტარისა არსენისათჳს ედ და-
სნეულდა ოდესმე სკიტეს და მივიდა ხ-
უცესი და მოიყვანა იგი ეკლესიად და
მოაწვინა იგი ღოგინის წა და მცი-
რტ სასთაული დაუდგა სასთუნად
და აჰა ბერთაგნი ვინმე მივიდა ხი-
ლვად მისა და ერ იხილა იგი ღოგინ-
სა მას წა და მცირტ იგი სასთაული სა-
სთუნად მისა: დაბრკოლდა ბერი იგი
და თქა ესე იგი არსა მამადა არსენი
და ესე ერსა წა წევს: ხ ხუცესმან
მოიყვანა იგი და ჰქრქა მას რამა საქ-
მე ტუპურა შინ დაბასა შინა და გრ სცხ-
ონდებოდე (sic) ხ მნ ჰქრქა მას მრავლით-
ა შრომითა ვცხონდებოდე და ჰქრქა
მას აწ ერ იყოფი სენაკსა³⁾ შინა შინსა
ხ მნ ჰქრქა აწ უკეთე გნვისუენებ:

მაშინ ჰქრქა მას ბერმნ ხ ზედაჲ მას
მამასა არსენის შეფეთა მამადა იყო სო-
ფელსა შინადა იყო და ათასი მოწადა ეს-
უა რ'ლსა სარტყელი ოქრომასადა კრტუა
და მანიაი⁴⁾ ოქრომასადა უელსა აცუნდა
დებაგითა⁵⁾ მოსილნი დგანედ წე მისსა
და დიდად ჰპრობასანი სამოსელი ჰმოსი- 4a
ენ მაგას: ხ შინ რ'ლ შეეშინა იყავ და
არა გაქუნდა სოფელსა შინა რ'ლი
აქა გაქურს გნსუენებადა და ამას სო-
შეუბელი რ'ლი აქუნდა სოფელსა შინა
აქა არა აქეს აჰა ესე რა შინ გნის-
უენებ და ესე იჭირვის ხ მას ენ ესმა
შეინანა შეუფრდა მას და ჰქრქა შემი-
ნდეე მამაო ვცოდე რ' ჰქმმართიდა ესე
არს ჰქმმართი გზადა: რ' ესე სიმადად
მოსრულ არს ხ მე გნსუენებადა და ეს-
რეთ სარტყელე ეყო და წარვიდა:

1) = *ամ արտասանութիւնն* a.

2) სხვისა მოწაშევეთა იქმს. *այլու մայմնայնի զանբաւութիւն դոքեր* a.

3) = *սենեկ* a¹.

4) = *[მანსაკ], მანსაკაორე* a, *μανζακιο* g.

5) = *[ერყაყ]*, *հերպասաղեստ* a.

3) О вѣншности и вѣншной жизни о. Арсенія (л.л. 6а—6б):

და იყო პირი მისი გჳ პირი იაკობისი | სმეუფოდას ტაძრისად მოძღუ- 6б
და მეტითა სპეტაკ იყო გჳ თოვლი
და ძუღნი გნგმელ იუვენეს გარნა ტუ-
ჳი ნ გარდათხმულ იყო წა: და წუ-
ერნი შთავილოდეს გჳ მექრდამე და
ჟღელჳ სპეტაკ იყო ნ წამწამნი თუ-
ღლთა მისთანს მასცხვეს ტირილითა:
მისითა გრძელი იყო დ დაღრკა სიბერითა:
ნ ღელსრულა ოსმეოცდა თხუთმეტისა
წელისა: გამორადვიდა სმეუფოდათ
ტაძრით თვედოსი მეუთისა ზე დიდისა
ოსმეოცისა წელისა მთავარუფოელი

და არკატისი (sic) და ონორისი მეუფოდა:.
დაჟო სკიტეს ჟუდაბოსი გარე ორმეოცო
წელი: და ათი წელი კლდესს მას შინა
რ ღ ანს ზეჟო კერძო ბაბილონსა წე
პირის პირ მეუფოსა: და სამი წელი
კანთჳეს ქვემო კერძოთა მათ და-
გილთა: და სწამ ორი წელი ტურეს
ტაძრისა და მუნ შესიუგას:
და დამიტეჳა¹⁾ მისი სამოსელი ხალე-
ნისა და თმისა კამასისა სპეტაკი
და ცანდალნი (sic) ზეპენისინა მისნი:

1) Рассказъ ведется въ первомъ лицѣ отъ имени ученика.

2) კამასი = арм. *კამასი* *подряски*; армянское слово это, судя по *Больш. словарю*, встрѣчается въ такомъ же рода памятникѣ (*Վարդ Գարնդ*), какъ описанный грузинскій. Его я нахожу, кромѣ того, въ армянской версии нашего же разсказа (*Վարդ Գարնդ*, II, стр. 289, 20), но въ сложениі съ *մաղ օղոս*: *մաղկամաս* = *малка камаси* нашего грузинскаго текста. Авторы *Больш. сл.* сопоставляютъ его между прочимъ съ арабскімъ *حبيص*, почему—впрочемъ безъ указанія источника—лингвистъ Hubschmann «kamā» ставитъ (*AG*, стр. 268, 75) въ числѣ армянскихъ словъ, заимствованныхъ изъ арабскаго, хотя и съ вопросомъ. Между тѣмъ, если и находить что либо общее между указанными арабскимъ и армянскимъ словами, то арабское *حبيص*, само кстаті представляющее заимствование (S. Fränkel, *Die aramäischen Fremdwörter im Arabischen*, Leiden 1886, стр. 44—45), ни въ какомъ случаѣ не можетъ быть преобразомъ армянскаго слова, вошедшаго въ Арменію и за одно, какъ теперь виднѣтъ (слово *კამასი* безъ цитаты и съ своеобразнымъ объясненіемъ «толстая нить изъ волосъ» занесена уже въ *Словарь* Сулхана Орбелиани, Тифл. 1884) и въ Грузію путемъ переводническихъ христіанскихъ памятниковъ. Слово имѣется въ греческомъ текстѣ того же разсказа (Migne, *SG*, LXV, стр. 107), гдѣ рядомъ съ нимъ (*καίτοι καὶ λευκὸν*) стоитъ и *καὶ λευκὸν σείβειν*, точное соотвѣтствіе грузинскаго чтенія (*კანდალსა ზეპენისინა*) въ концѣ этого же отрывка; но ввиду *გ* и *ჴ* ни. одного и того же греческаго звука *κ*, передаваемаго обыкновенно черезъ *л*, грузинскій переводъ едва-ли сдѣланъ непосредственно съ греческаго. Давный греческій текстъ памятника во всякомъ случаѣ не подлинникъ, бывшій въ рукахъ грузина. Къ грузинскому тексту ближе армянская версія разсказа, но она предѣлжитъ въ памятникѣ совершенно иной редакціи и, конечно, также не есть непосредственный подлинникъ грузинскаго перевода. Что касается слова *კამასი* = *კამასი*, то независимо отъ его происхожденія ближайшимъ источникомъ въ данномъ случаѣ могла быть Сирія, откуда кстаті внесено въ Арменію и опять таки въ Грузію встрѣчающееся въ слѣдующемъ извѣщеніи (стр. 32¹, строка 22) слово *კამასი* (арм. *კამასი* = сир. *כמס*). Слово это въ заимствованномъ видѣ имѣется и въ арабскомъ (S. Fränkel, ц. с., стр. 279), но лингвистъ Hubschmann на этотъ разъ слово считаетъ (*AG*, стр. 359, 215) заимствованнымъ изъ греческаго (*χόμες* = лат. comes), и опять таки невпопадъ, такъ какъ въ такомъ случаѣ слово звучало бы по армянски *კომ*. Вообще можно только удивляться тому рвенію, съ какимъ избѣтнел школа лингвистовъ-армянистовъ заставлятъ армянскія слова плясать даше *macabre*, благодаря упорному незнанію, предварительной рабѣтѣ лингвистической рабѣтѣ, основательно ознакомились съ литературными теченіями Арменіи и въ освѣщеніи ихъ разсматривать памятники и встрѣчающіяся въ нихъ слова.

4) О Макаріи Горожанинѣ читаемъ (гл. 121b—124a):

ცხორებაჲ: მაკარი: მოქალაქისაჲ: სხუადგინნუ მაკარი იყო რწ სკიტეს პირველად მონასტერი აღ-
სშენა და არს ადგილი იგი უდ-
ანბო და მიატ მიერ ნიტრიად დღ-
ისა და ღამის საგალ დიდსა
მას უდაბნოსა და არს ჭირი დიდი
122a | მუნ მიმავლათა უკუთ ვინმე
მცირედ სცითის გზას მას უდაბნოსა
და არიან მუნ უნივე კაცნი სრულნი:
რ ვერვინ უსუსური შემძლებელ
არს ეოფად რ თიცხელ არს ადგი-
ლი იგი და ნუგეშინის საცემელი ეო-
ვლადვე არაჲ არს მუნ: ნ რლსა
ესე პირველად სახელ ვსდევ მა-
კარის მოქალაქესა მივიდა იგი
მუნ ოდესმე საგმრისთჳს დადი-
სა მაკარისა და ვრ ეგულებოდა
მათ წაიღსლვაჲ ნილოსსა შევი-
დეს ესენი ერთად საგსა სადა იგი
იეუნეს ორნი კომსნი მრავლითა
ერთი შესრულ იეუნეს იგინი და ს-
მსახურებელი აქუნდა მათ მუნ
შა გეცხელისაჲ და ოქრომასა:
აღურები ცხენთა მათთაჲ: და მსახ-
ურნი ვინმე კრისიგნნი და ფარ-
დელი¹⁾ ოქრომასაჲ მონათა მათთა
და ოქრომასა სარტყელი ემოსა ვი-

ეთმე მათგნთა: და ვა იხილეს მო-
ნაზონნი იგი აზნაურთა მათ
| ძაძითა რამთმე ძუელთა შემო-
სილნი შეურაცხად მსხდომარენი
ეურესა ერთსა ნავისსა ჭნა-
ტრიდეს იგინი მათსა მას ცხორებ-
სა და სიმდაბლესა:
ერთმნ მათგნ მნ აზნაურმნ მიუ-
გო და ჭქა მათ სეტარ სართ თქნ
კაცნო ღთისანო რწ სოფელსა
ამს ემღერით: მიუგო მაკარი მო-
ქალაქმან და ჭქა მათ წნ სამე
სოფელსა ვემღერით წ ნანდიდვე (sic)
თქნ სოფელი გემღერის გულისგმა
ეუთო რ არა ნეფსით ჳდ უფრო-
მსდა წწწყლებით სოჭუო ჩნდა
მომართ ორთავე სახელი მაკარი გ-
ურქჳნ: ნ მნ კაცმან შეიკდიმა
სიტყჳა ესე წარვიდა სახელ (sic) თჳ-
სა გნძარცუჳ სამოსელი და ეი
სამკული თჳსი და შოფთი იგი გ-
ანიშორა და განუეო ელი მონატე-
ბი გლახკეთა და მონაზონ იქმნაჲ):
იტყოდეს მისეჲ მამისა მაკარის თჳს
ვდ მოიყვანეს მისა ხუტესი ვინმე
სოფლისაჲ რლსაჲ თაგი იყო შეჴ-
| მულ ვნებისა მისგნ რლსა ჰრ-
ქჳნ კარკინოჲ²⁾: და ჩნდა ძუა-
ლი თავისა მისისაჲ და ევედ-

122b

123a

1) Ср. Суд. 8, 26, гдѣ вм. *უბრლი (უბრლებსა)* московскаго изданія надо читать, судя по читатѣ вл. *Словаря* С. Орбелиани, *უბრდული*. Въ свою очередь колебаніе между гласными *u* и *o* во второмъ слогѣ находится въ связи съ характеромъ ихъ начертаній, схожихъ между собою.

2) Здѣсь кончается часть приводимаго отрывка, соответствующая XXX-й главѣ *Πατριος εὐμετεκτιχῆς μοναχότης*, именно главѣ Περὶ Μάκκαριου τῆς παλαιοῦ (Preuschen, *Posterior und Rufinus*, стр. 92). Въ Ἀπομνημονεύματι τῶν ἁγίων γερμανίου вл. главѣ подл. тѣмъ же заглавіемъ (Migne, *SG*, LXV, стр. 804—805) нѣтъ ничего подобнаго.

3) *კარკინო* = *καρκίνος* = *καρκίνος* *ракъ*.

რებოდეს უნი წდას მკარის
რ აჟოს მისთვის ღოცვამ და გნი-
კურნოს ხ მნ არა ინება ად
თქა არა ჟურ არს გნ კურნე-
ბამ მკარის რ ისიძავს და ჟამ-
სა წირავს და მისთვის ისწავების:

არწმუნეთ მკაცს გნ შორებად მსა-
ხურებისაგნ საიდუმლოთა
დთისათა რ არღარა მდღელა-
ბდეს და ღნ ჟოს კურნებად ხ მნ
ძრხილუღმნ ადუთქუა ფიცით
ესე ჟოფად რ არღარა მდღელაბდეს:

ჭქა მას წდაშნ მკარი გრწამსა
ვდ არს ღნ ხ მნ თქა ჭჭ და ჭ-
რქუა მას გუჟად წდაშნ მაგ-
არი ნუ შემდეგებულ ხარა კიცხე-
ფად ხ მნ ჭქა არა: ჭქა მას
წდაშნ მკარი უკთუ გინრობიეს
ცოდვამ და სწავლამ დთისა
მიერ რ ღ არს შენ წა ამიერიტგნ
კერძალე და ნუღარა იქმ მას
123b | ხ მნ აღუარ მას შეცოდებად თუ-
სი და ადუთქუა რ არღარა
ცოდვიდეს და არცა მდღელაობდეს
ადა რ აჟოს იგი კრისა კატად
და დასსნს მას წა გელნი მის-
ნი წდაშნ მკარი და ჟო მისთვის
ღოცვამ და მცირედთა დღეთა
შემდგომად გნიკურნა და კუა-

ლად მოკგო თამა თაგის მისი-
სამ და წარვიდა ცოცხალი სახედ თუხა:

გგიოხრა წნ ესეცა მანვე მკარი ვდ
ჟამსა მას მოღებისს საიდუმლო-
თათა დთისათა არა თუ გელი-
თა ჩემითა მივსცი ზიარებად მა-
რკოზს მარტოდ ჟოფას ადა ანტე-
ლოზმნ მისცის საკურთხევედისა-
გნ გარსა მარჯუენას[ს] მას ხ ესე-
დვიდი მიმცემელისას:

მოგინამე ვიდოდა მამამ მკარი
სენაკად თუხა და კვიდა ბაამა
და შეეშთხა მას ეშმაკი გზასა წა
და აქუნდა რამე გელთა მისთა
და უნდა ცემადა მისი და ვერ შეუძ-
ლო მისალებად და ჭქა მას ეშმაკ-
| მნ მნ დიდი მადლი არს შენ თანა
124a მკარი რ ვერ შემდეგებულ ვიქმ-
ეს მისალებად შენდა რ ღსა შენ
ჭჭოფ შეტა ვჭჭოფ შენ მარსავ
შე თაფადი ელდვე არა გზამ
შენ იღუძებ მე ელდვე არა და-
ვიძინებ ადა ერთითა საქმითა
მძლევე: ჭქა მას მამამ მკარი
რ ღი საქმე არს: ჭქა მას ეშმაკ-
მნ სიამაღლითა შენითა ვერ შე-
მძლეებულ ვარ შენდა მისალებად
ხ მკარი აღიპურნა გელნი დთი-
სა მიმართ და ეშმაკი იგი ივლტ-
ოდა სიბრძნულეული¹⁾:

5) Объ отцѣ Мелѣ, читасмъ (ал. 134a—136a):

მამისა: მეღის²⁾: თუხა:
თანა წარჭვიდოდა რ ღსამე ად-
გიღსა მამამ მეღი²⁾ და იხილა ვინ-

მე მონაზონი რ ღი შეგუერა ვიეთ-
მე რეცა თუ კაცის კლევის თუხა ხ
ბერი მიეახლა ძმასა მას გამოტ-

1) Последний эпизодъ въ армянскомъ см. վարդ Գարնոց, II, стр. 309—310.

2) Въ обоихъ случаяхъ отъ второй буквы 'у' сохранился лишь отвѣсный зубецъ съ частью горизонтальной линіи (т), остальная часть выскоблена.

Записка Вост. Отд. Им. Русск. Арх. Общ. Т. XIII.

კითხოდა და ცნა ო ცილის შესწავლებენ ჰქონდა შემზერობელთა მათსადა არს მკუდარი იგი და უზრუნველ მას მამინ მეთასლა მოკალულის მას და თქვა ილარიტო ელთა და მან

134b | განიჰურნა გედნი ღთისა მიმართ
და აღდგა მოკლული იგი და ჰქა
მას ელთა წე მითხარ წნ ვინ არს
წნ მოგკლა შენ ზ მან თქა ედ შე-
ვოდ ელესიად და მივერ სთჳსს
ჩემი ზუტესის ზ იგი აღდგა და მო-
შკლა მე და მომიღო და დამგდო
მონასტერსა ამას თანა): ნდ გლ-
ცავ თქნ მოიღუთ სთჳსს იგი და
მიეცით შეიღთა ჩემთა: მაშინ ჰქა
მას ბერამს მივედ და დამიძე ედს
მოყდიან ონ და აღტადინოს
შენ და მუნთქერესე დამიძინა:

მერვე კვალად იქცეოდა იგი ორ-
თა მოწყვეთა მისთა თანა სსჭ-
დუართა სპარსეთისთა გამო-
ვიდეს ორნი ძენი მუთისანი ნადი-
რობად მსგავსად ჩუქულების
მათისა და განაბეს ბაღწ დიდი-
ად შორად ვერ ორმოცო და ათ მი-
ლიონადმდე) რა რაგანა იპოოს ში-
ნაკანა ბაღესა და მისადიდრონ
და მის შინა იპოა ბერნი იგი ორთა
მოწყვეთა მისთა თანა და გრ

135a | იხილეს იგი თმა გარდაცემუ-
შლად და უკუწაღდა შუქნი
და ჰქუეს მას გაცი ხარ ანუ სუ-
ლი ³⁾ რა ხარ მიითხარ წნ ჰქა მთ-
გაცი ვარ ცოდვილი და გამოსრ-
ულვარ ტირილად ცოდვათა ჩე-

მით და თაჟუანის ვსტეშ იჲ ქქეს
ძესა ღთისა ცხოველისასა და
მით ქქეს არა არს სხუად ღი
გარნა მისისა და ნეცხლისა
და წულისა რ ღესაჲ ქქესხურებდეს.
ნდ მოვედ და უბორე მით ნ მნ
ქქა ესე დაბადებულნი არიან
და თქნ სტოებთი ნდ გლარავ
თქნ მოიქცეობთ და იცანთ ჴეშმა-
რიტი ღთი რ ღესა შეუქმნიეს ესეცა
და სხუად ე ღლი: და მით განიგინეს
და თქეს ჴურცრუმულსა მას იტუჴა
ყოფად ღთად და მან თქა ჴე რნ
იგი ჴურცა იტუ ცოცხად და
მოკლა სიკუდილი მას ვიტუჴ ჴე-
შმაბოტად ღთად: ნ იგინა სტანჴ-
ვიდეს მას ძმათა თანა და აიძუ-
ლებდეს ჴორკად: და გრ მრავალ
ქჴა ტანჴეს იგინი ორთა მით
ძმათა თავი წარჴკუთეს ნ ბ-
ერსა მას მრავალთა ღღოთა სტ-
ანჴვიდეს და უეჴანადასენელ
გელაფენებისა კერ მათისა წარ-
მოადგინეს იგი ჴუა და სტუორც-
ეს ისარი ერთმან ჴირით კერძო
და ერთმან ჴურტვით კერძო მისსა:
ნ ბერმან ქქა მით ამისთჴს რ შეი-
თქუენით ერთობით დათხევად
სისხლისა უბრალეობასა წამსა
ერთსა ხელე ამას ჴამსა უშეი-
ლო იქმნეს ღეღაჲ თქნი თქნგან
და გუებულ იქმნეს სიუჴურული-
საგან თქნისა და თჴსინთა ისრი-
თა სისხლი თქნი ღაითხიოს ნ მათ
შეურაცხ ეჴეს სიტუჴაჲ იგი მისი:

1) αὐτὴ ἡ σελήνη δέχεται ἀπὸ τοῦ α, εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀββᾶ g.

2) *λεφθοσσαν* *σχιλν* + *λε* *σχιλν* *ρωσσαν* *α*, τεσσαράκοντα μίλια g.

3) "ρω α, πνεῦμα γ.

და განვიდეს ზედალსა დღესა ნა-
დრობად და განქრას მათგან ირ-
ეში ერთი და ასწავეს ცხენთა და ღ-
ენსა უფეს რამცა ეწინეს მას და
სტეოტრეს მას ისარი და ეცა ერთ-

მან ერთისაჲ გულისა წა სიტყვისა
მისებრ ზედალსა ესა ჰქონ მათ წუგ-
| ვასა მას შინა მისა ეგრეთა
შეუმთხვა¹⁾.

136a

Изъ предложеннаго описанія явствуетъ, что въ данной рукописи мы имѣемъ дѣло съ переводомъ особой редакціи греческаго памятника объ египетскихъ монахахъ, извѣстнаго подъ заглавіемъ Ἀποφθίγματα τῶν ἀγίων πατέρων (Migne, SG, LXV, стр. 71—440). Особенность редакціи грузинскаго перевода состоитъ въ значительно меньшемъ числѣ отцовъ, дѣянія коихъ описываются, и порою въ иномъ изложеніи или содержаніи самихъ дѣясаній. Къ этому надо прибавить и порядокъ, нѣсколько отличный, въ перечисл. отцовъ, зависящій отъ порядка грузинскаго алфавита. Статьи, замѣчу, что появленіе трехъ именъ (№№ 69—71) съ о (i) послѣ именъ съ б (n) объясняется древнею орфографіею а (y) вм. о (i) этихъ именъ; имя подъ № 69 впрочемъ такъ и сохраняло эту древнюю орфографію (აჭერქე), по крайней мѣрѣ въ заглавіи.

Пока трудно сказать, съ какого языка сдѣланъ грузинскій переводъ. Что кое-что указываетъ на сирійскій источникъ при армянскомъ посредствѣ, это, пожалуй, можетъ быть высказано. Но въ наличности не имѣется пока тождественной редакціи на армянскомъ языкѣ. Вообще, рукописное преданіе по отношенію этого рода армянскихъ памятниковъ, даже отпечатанныхъ, не вполне выяснено. Армянской версіи въ частности *Исторіи отцовъ отъ Египта* (Պատմութիւն Հայրանց, I, стр. 207—270, 97—112) посвящены замѣтка J. Arm. Robinson'a въ мастерскомъ изслѣдованіи C. Butler'a *The Lausiac History of Palladius*, стр. 97—106 (Texts and Studies. Contributions to biblical and patristic literature ed. by J. Arm. Robinson, Cambridge 1898) и болѣе содержательныя страницы (160—161) столь же образцовой монографіи Preuschen'a *Palladius und Rufinus*, Giessen 1897, но вопросъ объ армянскомъ текстѣ и послѣ нихъ остается открытымъ. Preuschen, нападѣній на слѣдъ сирійскаго вліянія въ армянской версіи, основательно признается, что въ данный моментъ нельзя дать какое-либо надежное заключеніе о ней (ц. с., стр. 170). Несомнѣнно, на мой взглядъ,

1) Орывокъ о Милесіи или Мелѣ, какъ звучитъ имя въ грузинскомъ текстѣ согласно съ армянскимъ, представляетъ текстъ, соответствующій главѣ Περὶ τοῦ ἀββᾶ Μιλῆσιου греческаго памятника *Изреченія св. старцевъ* (Migne, SG, LXV, стр. 297) и двумъ армянскимъ рассказамъ о томъ же отцѣ въ однородномъ памятникѣ (Պատմութիւն Հայրանց, II, 448—449 + 38—39).

что въ патерикахъ у армянъ рядомъ съ переводами съ сирійскаго наслои-
лись и тексты непосредственно греческаго происхожденія. То же самое tu-
tatis mutandis произошло, повидимому, и въ грузинской литературѣ. Было
бы во многихъ отношеніяхъ желательно, если бы кто взялся за выясненіе
филиціи всѣхъ этихъ редакцій—сирійской, армянской и грузинской. Недо-
статка въ грузинскихъ матеріалахъ не будетъ. Кстати, можно обратить
вниманіе на дефектный списокъ нашего памятника въ рукописи «X—XI в.»
Синайскаго монастыря (А. Цагарели, *Памятники грузинской старины
отъ Св. земли и на Синаѣ*, № 76, стр. 229 — 230, см. тамъ-же № 80, стр.
232—233). Проф. Цагарели въ этомъ памятникѣ признаетъ опять таки
«Житія святыхъ», отца Копра (კჳძრე Kwprge) толкуетъ, какъ «Квириана»,
и сгиветскаго старца Нистеріона пытается окружить грузинскою братіею,
но всѣ эти утвержденія — безпочвенные домыслы.

III. Житія святыхъ (№ 55).

Рукопись на пергаментѣ, 129 л. текста, въ досчатомъ переплетѣ:
кожа вся ободрана, если она была когда либо. Размѣры рукописи: 15 X
11,8с., текста 11,8 X 8,5с. Письмо — строчное, церковное (табл. № 4).
Число строкъ—18, иногда 19 и 16 на страницѣ. Грузинская пагинація
по тетрадямъ въ 8 листовъ. Писецъ — инокъ Георгій. Время написанія —
XI вѣкъ. Мѣсто—Сирія.—Черезъ всю рукопись по нижнимъ полямъ плетъ
новѣйшая (1849 г.) греческая приписка слѣдующаго содержанія: τὸ παρὸν
βιβλίον ὑπάρχει κτητορικὸν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς τῶν Ἱβήρων χειμένης ἐν τῷ
ἀγίῳ συνῶμῳ ὅρι τοῦ Ἀθῶνος.

Содержитъ:

1) ცხოვრება და მოქალაქობა: ნეტა-
რისა: მართალისა: წის სუმეონი-
სა დედისა: ნე იღუაწა სინჩი-
თგნ (sic): ჰასკისა: თესისა: სკკ-
რეელი იგი ღუწლი: მოას
საკვრელის

(л. 2а—91b).

Начало:

ნინ: ნტრის: მის და ღუსრე-
ელიელის: ცხოვრებისათჳს: სუ-
რეელ იუენს ფსელმუნისა ი-
გი სიტყჳა (sic) მდის აქუს: მათ [მწ]-
ურთელად ნლი იგი იტყჳს.

*Житіе и деятельность блажен-
ной Марѣи, матери святого Си-
мона, которая отъ младыхъ лѣтъ
подвизалась чудною подвижницею
на Дивной горѣ.*

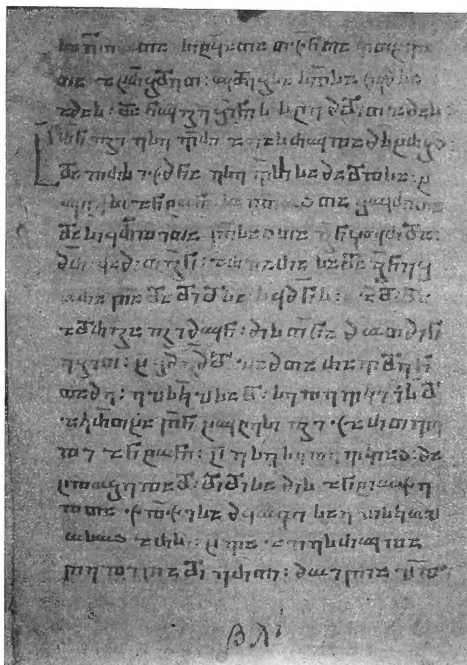

Таблица № 4. Страница рп. № 56, л. 86а.

Это *Житіе*, встречающееся нерѣдко (такъ напр. въ рп. Церков. музея № 142, по М. Джанашвили, Иверія 1898, № 236, стр. 4) и представляющее переводъ, судя по записи (№ 3), съ греческаго (см. *Acta Sanctorum*, Maii V), имѣетъ характеръ чисто назидательный; оно усыпано благочестивыми видѣніями, молитвами и правоучительными поученіями, отчасти влагасными въ уста св. Марѳы. Большая часть *Житія* посвящена тому, что происходило послѣ смерти св. Марѳы въ Дафнѣ и погребенія ея въ Елефантонѣ, гдѣ раньше былъ похороненъ св. отецъ Θома (л. 32а). Здѣсь

также цѣлый рядъ видный и чудесъ. Въ *Житіи* играютъ роль и грузины. По перенесеніи тѣла св. Марыи въ столицъ къ св. подвижнику и затѣмъ построеніи для нея особой церкви, св. Симеонъ проситъ Бога даровать ему частицу Креста, сдѣланнаго изъ древа жизни.

1) და ვ ო ვეუდრა წ ა სუ მნ: ღ ა: ესრეთ
ვეესეულად: ისლან მან: გამოცხა-
დებით ჩუენებისა მ რ: სამნი მონაზ-
ონნი: ქართველნი: რ ნი იწ ლმით:
მოვიდეს: მონასტრად წ ის: რ ლთა-
64b | გნი ერთი სახელით ანტონი: მღელ-
ლობისა ჰატეითა შემოსილი იყო
და მამასწდისი: მონასტრისა ჰა-
ტიონისა: და წინამძღუარი: ძ-
მთა: სიმრავლას: ესე ანტონი
იხილებოდა: რ ლ რეცა აქუნდა
მას გელთა მისთა ჟი: ოქრომას:
და მას შ ა ცხოელს მუოფელისა
მის ძელისა: ნაწილი: ძალი ძელ-
იერი: და ეპურა მას იგი: შიშითა დი-
დითა: და ძრწოლითა: და მისცემ-
და მას წ ა სუ მენო (sic): მსგავსად: თ-
ხოვისა მისისა:

ესე უეუე ანტონი ქართველი კ ცი იყო:
სკუტეული რ ნი ისილა ჩუენებით
ქამსა მას მონაჲ დე: დიდი სუ მნ:
რ ლი ეტუოდა მას წარ უეუე ვედ
შ ნ მთასა საკრეფელსო: და
65a | მეის იხილა რაჲ: ღამეს მას: ჩუე-
ნებაჲ იგი: იმთო მას გნითად: და
ლრისა მათ ძმთა თ ნა: იწყო სელ-
ვად: გზას მას იწ ლმით: ნ ს თნო-
მან მან ღისმან: სუ მნ: აუწეს ძმა-
თა ჩუენებ იგი ანტონისი: და მის-
თანთა მათ ძმთაჲ: მიხევისა
ამის მიერ იძულებ ღ იქმან იგი თქ მდ:
რ ძმას ვისეჲ ერთსა მონ ზნს: ევ-

ნუბოდა ფერგი თვისი: და იყო იგი
მონასტრისაგ ნ: სკოპულთაჲსა:
და მისრულ იყო: იგი წ ისა თ ნა:
რ ა გნიკურნოს მის მ რ: და იყო ი-
გი მდგომარე წ ე მისა: და მიუთხ-
რობდა მას ვნებისა მისთაჲს
თვისისა: ნ სხ დ ვინეჲ მონაზონი
სერგის სახელით ქართლი [///]
იწ ლმით მოსრულ იყო იგი წ ე წ ისა:
| სუ მნისა ვნებისათჲს რამასჲე ბო- 65b
როტისა და გეკურნებ ღ იყო წ ისა
მ რ: ესე მოუგდა წ ა ჟამსა მას: და
ითხოვდა მისგ ნ ღ ცვს რ ა წარგ-
იდეს იგი თვისა ქუნასა:
და ქქ ა მას წ ნ: წ ე მის ფერგმტკივ-
ანისა მონაზონისა: სკოპულთა:
მონასტრისაგ ნ მოსრულდოჲ კუ-
რნებაჲ წ ა თ ნა: მოითმინე ძმაო
რ აჲ ესერა სამნი მონაზონნი
ქართველნი იწ ლმით მოვლენ: ა-
ქა რ ლთაგ ნი ერთი: მადლითა დე-
თა აღსავსე არს: ესე მსახური
არს: ცხოელს მუოფელისა ჟ რისა
ჩემდა მოვანებისა: მოვიდუნ
იგ ნი და მეგრეჲ წარხვედ შ ნ მათ:
თ ნა: ნ მას არა სჯად ჰრწმენა: სი-
ტუჟათა მათ წ ისათა: და არცა
| ერქდა მას: ად გნუიდა იგი მწიით 66a
და ვიდოდა გზას თვისა: ნ უეუედა
მას უშმაკი: და მოაგორებდა წ ისა
მის მონისა ღთისათჲს სიტუჟათა გი-
ობისათა: და იტუოდა კ ცი ესე მგ-

რძნებაჲ არს. და მოგუ: და მისი-
თა იქმნ იგი სსწაულთა და ძა-
ლთაო: რ ვის სდა ასმია: ანუ
უზიდაეს: დასაბამითგ სოფ-
ლისაჲთ: ესოდენი სსწაულთა ს-
ქმე: გარეჲ ს მოსლვასა მას
ო ისასა და არა არს ესე სსქმე:
კეთილო: და მეტა შეტომილ: გ-
არო რ ლ ხტნი მისნი მაქუნან
მიწისაგ ნ გამოსახულნიო:

ამას უკუ იგონებდა იგი უფლუ-
ბული ეშმაკისა მ რ: რ ლისათჲ-
ცა კადნიერ იქმნა სწულბლი იგი
| შეის ევლოგანი იგი დასკუე-
თნა ქუნასა: და ცტხლითა დაწ-
უნს: ს ერთი მათგნი დაშთა
სამოსელთა შა მისთა: უნებლ-
ად მისა: რ ვერ აგრძნა მან
მისი დაშთომად

66b

Тогда обѣ руки, отъ плечь до ногтей, покрылись у него проказою
(კეთროვან იქმნეს სპეტაკ ვითარცა თოვლი). По раскallнiи онъ былъ прощенъ
и исцѣленъ.

67b ¹⁾....და შეის მიაქცია მან წის-
ვე: და მიუთხრა მას ელი: და რადენი
ეო ღნ მისთაწა წყალბა: და ადბა
იგი ღა:

ესე უკუ იქმნა რა სსწაული
აჭა მეესეულად: მონაზონიდა იგი
ქართველნი: მოიწინეს მუნ რ ლთა-
თჲს წა წინადასწარვე ეთქა: და უ-
წინარეს შესლვისა მათისა წისა მის-
თნა შეემთხვა მათ მონაზონი იგი:
სკოპელთა მონასტრისაჲ: და იკი-
თხა მან მათგნ: და ცნა გდ ქართ-
ველნი ივენიეს: და ისლმით მოვი-
დოდაეს: და სამნი ივენიეს და დაუ-

68a | კურდა მათ ფად: და მიუთხრა მან მათ-
თჲს წეტულბა: იგი წისა მის მონისა
ღა: ს გრ შევიდაეს: მონაზონი იგი:
ქართველნი სამნივე: და დადგეს
წე წისა სჲმნისა: კადნიერ უკუ
იქმნა ანტონი: და გჲ კტსა ხედვი-
და მას მსგავსისა წისა: და არა
რამთ უმეტესსა სხუათასა: რ ვერ

შეუძლო მან უზიდავისაჲ მის: მი-
ს შს დამკვდრებულისა: ძალისა
გნტადა რ ლისა მ რ იქმნებოდაეს
სსწაულნი იგი და სკვრეწლბანი
უმეტესი რიცხჲსანი: და ჰქა მას
წნ შთავედ შნ შეიღო: ვე ჟამი
გაქეს ღა: ნუ გნიცდებო შნ: და
ვ რ თქა ესე მისდა მიმართ: შთავი-
და იგი და წარმოჰქმა მან: სარ-
კუმელი იგი ხაღენისაჲ მის: და
| ანტონი გნიჟანა პირისა თჲსისა-
გნ: ვ რ იგი მას არა ენება და
აჭა მეესეულად: უტნებანი (sic)
და შოფოთობანი: და შაში მრავალ
საჲ უფლუა ს ლსა ანტონისა
ს ანტონი შეის: შეუფრდა წა: სუ-
ეტისა მის ძირსა და ცრემლითა
ცხელითა ევედრებოდა მას და
ითხოვდა შნდობასა მისგნ: და
ვ რ მიემთხვა იგი შენდობასა: მე-
ესეულად: აღვიდა მოკითხა
წა: და შეემთხვა მას და წარგ-

68b

იდა: თავის გზას ვიდოდა:
იგი: და ესე თქვა: გინა თუ შო-
რიელსა გინა თუ მასლობელ-
სა: წო სუშნ ღთ შემოხილა შე-
მინდვე და ბრძანე წარსლ-

69a |ვაჲ ჩემო: მშუდობით: რა არა მი-
ვეცე შე უხჭანსა (sic): ნ წნ მიუგო მას
კადნიერ იუჲე შეილა: და ნუ გ-
ეშინის შენ: და ქეს მწი მშუდობა იუჲ-
ყნ ჩნ მიერ შენ თნა: ვიდოდე: და ნე-
რგი: ვენაგისა სამოთხისა მის-
გნ წისა ადგომისა: მომარო (sic) შე
და მისახურე ჟამისა რწეს საგმარ
იქმნას: ნ ანტონი მას ეჟისა ვერ
რამ: ატრძნა ვერცა რამ გელის
კმა უო თუ რამათსუნ ჰქნა მას ე-
სე წნ მან მოწამან ღთისამან:
ნ შმგმდ ამისა გლისა კმაუო უო მან
და ცნა ძალი იგი მტნებისა მის: რ
ბრძანებდა მოელე მას ჩუენე-
ბით: უწინარეს ურისა (sic) წლისა:
იუოლავე რამ იგი ქუნასა ჴა სა-
ქართველლას: სლასა მწ წისა

69b |ვდჟერარს შენდა: თნამკვდრობაჲ
ახლისა მის მოსესიო: რლსა ჴა აწ-
ცა დამიც შე კუერთისა შეწეგნისა
ჩემისა: რლი მტგომარე არს მთა-
სა ჴა მადლასო: და გამოკნასა
უჩუენებს: იგი ეთა მსგავსად ნა-
თლისა მტემელისა:

ნ თუესა მეექქესესა მიცვალებით-
გნ: ნტრისა მართამს: თუესა რლ-
სა აძლეოს (sic) ეწოდების: რლსა ჰტრ-
ომაქლნი დეკეებრად (sic) უწოდენ:
გამოჩნდა მადლი ღთ: და უფრომს-
თა საქმეთა უჩუენებდა წა: და ი-
ხილას მან სამხრით კერძო: იწლმით
მზე ფდ უბრწყინვალესა ხილულისა
ამის მოსრული მისდა რნ აღასო

დბითა და ბრწყინვალეობითა დიდითა
მონასტერი მისი და კელთა ნტრისა მა-
|რთამასთა მივიდა იგი და მუს გნისუენა: 70a
და ბრწყინვალა: რ მოიკესა ღნ:
მართალი სუშნ: და ნტრისა მართა დედაჲ
მისი: თხოვისა მისთეს: უბრწყინლისა
ჴტრისა: რა რლი იგი ქმნა ეგოს: საკესე-
ნებულად: მისა: და დაადგრა ჩუენი-
თა ღამისათა ანტლწი რამ: მდესენე-
ბულსა მას მდელსა ანტონის ქართ-
ველსა: და ჰქნა მას: აღდეგ სწრაფი-
თა დიდითა: და აღილე შენ: ნერგი ვენა-
გისაჲ: სამოთხისა მისგნ წინა ადგომი-
სა: და წარუელ შენ: მთასა საკვრველ-
სა მონასსა ქესა თნა: ნ იგი ვა მოგ-
ო გონებასა თესა: და განილვას აღ-
გა შიშითა დიდითა და წარვიდა ეკლესი-
ად: და განაღო: მან ამის ჟერისათეს
წა სნ რბამ: და ამოჰგდა ესე აღდეგი-
თ: და წარვიდეთ ამირ: მე ვარ
|ვენაგი ჴეშმტო: და თქნ რტონი ხა- 70b
რთ: რლი დაადრგეს (sic) ჩემ თნა: შე
მისთნა: დაფადრგე: და მან მოიღ-
ოს ნაუოფი მრავალი: რ თანირ
ჩემსა: ვერ შემძლებელ ხართ
უოფად ვერ რამს: ნ ტნკვრდა გო-
ნებითა თესითა ანტონი: და წარ-
ვიდა იგი სხუესა ეკლესიას: და
მუნდა ტნალო მან წა სნ რბამ: და
აღმოჰგდა ესე რლთა შე ვაჟმ: მნ-
ცა ქმნეს: და უფრომსნი ქმნეს:
მამინ დაამტკიცა რნ გლი მისი: და
ტლსავსე უო: და დასცა მან ჴა შიში
დიდი ფდ გნს შეძრწუნდეს ენი ას-
ონი მისნი: ნ ჰტონას ანტონი ვდ
ჴშმირიტებით: ვენაგისა ნერგის-
ათესა ითქა მისდა მიმართ: რამ
|იგი ითქა და არღარას მოელოდა იგი 71a
სხუასა: წარუეეე ვიდა მსწრად-

ლ: და აღიღო ნერგი სამოთხის მის-
გნ: წის ადგომის (sic) და იწყო მან: მე-
ესეულად სულად გზას მას: მთის
სიკვრეულის გერძი: ნ ვინაჲთგნ
ნ ვინაჲთგნ (sic) სათნო არიან: ღთისა
მოშიშნი მისნი: შფოთი რამე: გლის

სიტყუთაჲ: შეუგდა ნტრს მას და წა-
მეჭურესა ომსას რელი იყო ინლმს:
სასულით თომას: სამიკებულთა რათა-
მე ძნად გლის კმის: საყოფელთა-
თვს საქმეთა:

Освѣдомленный о святости Симеона, Гома отиравляетъ къ нему съ «привѣтственнымъ письмомъ» (წიგნი მოკითხვისაჲ) священника Павла, эконома Воскресенья (იკონომოსის წის ქეს ღთისა წნის ადგომისსა).

1) და მიიწია იგი: მონასტრად წის
ჯამს: მას რლის ხუცესიცა ანტონი
მისრულ იყო: და შეგადეს: ზოგად
72a |ორნივე: და ილოცეს და მოიკითხეს
მონაჲ იგი დამ: ამბოროს უოფითა
სიწმიდისათა: ნ ხუცესმან ჰგ-
ლე მისცა მას: ებისტოლე იგი მე-
ჯუარისაჲ:

Въ бесѣдѣ съ Павломъ Симеонъ проситъ передать «стражу Креста» (მეჭრე) Гоми, что онъ хотѣлъ бы получить отъ него частицу св. Креста. Павелъ отвѣчаетъ, что Гома исполнить просьбу Симеона и пошлетъ ча-
стицу съ достойными людьми. Симеонъ между прочимъ предостерегаетъ
противъ золота, «учителя гордости и высокомерія» и затѣмъ —

75b 2) მიხედნა მან ხუცესსა ანტონისდა თქა
ჰავლს მამართ: აჰა ესერა ესე არს მსა-
ხური ცხოველ-
ს მყოფელის ჟამ: რელი მიჩუენა
მე ონ: და წარმომიდგინა მე: ჟამსა
მას მოღვდის მის თქნისას: რ ღირ-
ს არს ეგე: და ჟერ არს რა ღთებო-
სა მის მისისაგნ მონაჰბუღი წნ-
და ძალი: კელითა თვსითა. მოიფ-
ანოს წნდა მან: გრ ვინილე მე იგი:
|და ჰქა მათ ხუცესმან ანტონი:
ინლმით არა უწყოდე: თუ რამ-
სათვს მოვედ მე აჰა: არა ნე-
ფსით: ნ აწ სიტუჲ რა გამომცნადა
მე: რლისათვს ბრძანებულს მას
წნდა: საქმით ჟერ არს აღსრულბე
მმო წო: და მოუთხრა მან ჩუენუ-
ბამცა იგი ელი რი ებილე მუნ:
და უჩუენა მათ ნერგიცა იგი რი
აქუნდა (sic) გენაკისაჲ: სამოთხი-
ს მისგნ წის ადგომისა:

Симеонъ предлагаетъ обоимъ отдохнуть; на слѣдующій же день Павла онъ отпускаетъ, а Антонія оставляетъ у себя.

1) Acta SS., стр. 420, 4—9.

2) Acta SS., стр. 420, 71 — 421, 9.

- 76b | 1) ნ ო იოღა ხუცესი: ანტონი მუნ: შიგა ხატისა მის მისისა: გამო-
 იხილა მან ღამესა ერთსა: ნ ტრი: სისა მათ: რ აზა ოღეს ესილა მას
 მართა: რ ღ ღაღრგა (sic) მას ჩუენებ- ნ ტრი იგი კოტრითა: რ ღისა თესცა
 ით: და ეტყოდა: აღდგ: და წ რეიდ მსწრაფელ წარაუღისა იგი მო-
 მსწრაფელ: და მოიყვანე სსსურ- ნამან მან ღისამან: დაწერა ები-
 ველი ჩნი იგი ევლოგიაჲ: ხ მი- სტოლე მის მ რ მეჭრესა მასთან
 უთხრა ესე ანტონი უ ღთა: და ნი- თომას.

Въ этомъ подробномъ письмѣ къ стражу Креста (гл. 77a—83b) св. Симеонъ, разсказавъ про стремленіе свое видѣть частіицу Креста и про то, какія въ связи съ этимъ стремленіемъ произошли знаменія, повторяетъ все, происшедшее до одновременнаго прибытія къ нему Павла съ письмомъ Ѳомы и грузина Антонія.

- 80b 2) და ა-
 ჰა შეის მოვიდა აშა ანტონი
 კ ტი ღირსი: და მონაჲ ს რწმნოჲ:
 ო ისა თესისაჲ და მის თნა ხ შეის
 მ ტისნი წიგნი თქნ წ თნი: და ები-
 სტოლენი: რ ნი დბ ღ თისა მ რ: იე-
 ნეს: რ ნი ღირსისა და ნ ტრისა ხუცი-
 ს ო ისა ვ ელეს მ რ: წარმოცემ-
 ულ იუენეს: ჩემთნა მოვიხუენ:
 81a | მე რ ღსა იგი უ ღლი მიუთხართ ჩნ გა-
 ნეს:ღებულად: გ ღ ღ თისა მ რ: ქმნუ-
 ღ იო ღღრგაჲ: მადლისა ამის:
 რ ღისთესცა: გამობრწუენდეს ა-
 წ ჩნ თნა: თქნ მ რ: ნიჭი ესე: მსა-
 ხურებოთა ხუცისა აშა ანტო-
 ნისითა: რ ნცა მიგძიდუნარს
 თქნ ებისტოლე ესე მოკითხვი-
 ს ჩნ მ რ: რ აზა ვეძიებ მე
 თქნ მ რ ოქროსა გინა ვეცხ-
 ღსა: გარნა სადიდებლ ღ: უ ღდ
 წ ისა და უხრწნელისა სამეპი-
 სა ერთარსებისა: მდიდრად
 რ ღი იხილგებოდის: ნაწილი
 დიდი: უ ღდ წ ისა მის: და უ ღის მზ-
 ყრობელისა ჰ ისა
 81b 3)
 ხ წარმადვიდა ხუცესი ანტონი
 ილოცვიდა: ჰოვნად მადლისა
 წ ისა მის ადგომასა შა: ლოცვიოთ
 წ ისა სჯ მნისითა: და ნ ტრისა მართ-
 სითა ღედისა მისისაჲთა: და გ რ მი-
 ვიდა იგი: და შევიდა წ ღად ქა-
 ღაქად: ქ ეს ღ თისა ჩნისად მისე-
 დნა მან შოროთ. და იხილნა კარ-
 ნი წ ისა ადგომისანი: გმულნი
 | და რ ღსა იგი კლიტენი აქუნდეს: 82a
 მახლონ ღდ კართა მდგომარე: ხ
 გ ა მიეხლდა იგი კართა მათ წ თა:
 ჰქა მან მან: ნუ გნებავსა შეს-
 ღის მონაზონო: ხ ანტონი მი-
 გო მს ჰე უ ღ მნებავს: და შეის გა-
 ნულო მს და შეიყვანა იგი: ხ გ ა
 შევიდა ხუცესი ანტონი: ჰოვა მ ნ
 მეჭრე: უამსა მ[ა]რჟუესა მეუღრო-

1) *Acta SS.*, стр. 421, 15—21.
 2) *Acta SS.*, стр. 422, 17—28.
 3) *Acta SS.*, стр. 423, 1—88.

ებით მჭდომარე წე წის გოლგო-
თისა: რე ისილა რამე მუის მოიკით-
ხა მან ანტონი: და უწინარეს იწე-
ო მან კითხვად მისა ვინამ მოვა-
დეს იგი: წე ანტონი მიუგო მას: ვე
მთით სიკვრეუდით: რე ღარს მახლ-
ობულად: ანტოქელთა ქელქისა: და
ვა ესმა ესე მეესეულად: სიხარლი-
თა დიდითა მოუხვან ქედსა მისა: და
82b | შეიყვანა იგი: წე გოლგოთისა: და
უნი იგი საუფლონი: ადგილნი მოა-
ფლისა მას: ვინამცა დადგრომილ ა-
რიან ფერგნი ოსინი: და ვერ მოიღო-
ცნა მან უნი იგი წე ადგილნი: მოუღ-
რიგანა მუგელნი ზეცესმან ანტონი:
მეჭრესა მას: და მისცა ებისტოლე ი-
გი წისა: რელიცა იგი სიხარლითა დიდი-
თა მოიღო მისგან: პტისნმ მან მეჭრ-
ესმან: და წარიკითხა: და მხიარულ
იქმნა იგი სლითა წელითა: და მუის მო-
უწოდა მან ოქრომს მჭედელსა:
და შეაქმნინა მან ჯერი ოქრომსა: და
დაუბურა ჯა მას შოვა (sic) ნაწილი ცხ-
ოელს მეოფელისა პტისნისა ჯა:
და შთაუსუენა იგი ბუდეას შა და მი-

სტა იგი: ზეცესსა ანტონის კელთა
მისთა: და პასუხი: წიგნისა: და გე-
ურტევა იგი მჭდობით:
| წე ზეცესი სიხარულითა დიდითა შთა- 83a
ვიდა იოჰედ: მსწრაფელ და შოვა
მან მუენ: ნაჰი შოვა: შევიდა მას შა:
და ვე სელექვიადმე: წარვიდა კე-
თილად: და მივიდა იგი მოსასტრად
წა თნა: დღესა და ჟამსა: მასვე რე-
სა უწინარეს წელიწადისა ერთი-
სა: აღრამე ვიღოდა წე სუეტსა ფა.
იტურთა ნტრ მნ მართა ცნელს მეფელი
ჯერი: და წინაუძლოდა მას: ვა იგი
ვე მოფიცესნეთ ამის ჟურისათს:
წე ვა ისილა იგი: მონამან მან ღთი-
სამან: დაუკვრდა მას და ელთა ძ-
მათა: და მოიღო მან ცნელს მეოფ-
ელი: იგი და პტისნი ჯი: და შეეშინ-
ჯა მას: და თუნისცა ძალითა (sic) მით
საღთოათა სარწნოებით: და მად-
ლონე დიდი ელსათესვე შექირა
| ღთისა: და წარიკითხა: მან ებისტოლე- 83b
ცა იგი მეჭრისა მრ მოწერილი: რელსა
შა
წერილ იყო ესრეთ.

Слѣдуетъ письмо (гл. 83b—86a) съ похвалами Симеону и съ прось-
бами о молитвахъ; въ письмѣ этомъ стражъ Креста перечисляетъ, какія
святыни помѣщены въ препровождаемомъ къ подвижнику золотомъ крестѣ.
Во - первыхъ, частица св. Креста, помѣщенная въ центрѣ. Затѣмъ
(гл. 85a) —

¹⁾ ორთავე ფ-
რეთა ჯერისათა: პტისნისა მის
კლდისგან წის გოლგოთისა:
დამიპურინა: სადა იგი ქმნ ღთისა-
მან: დასთხა სისხლი თხი: პტისნი:

და ორთა კერძოთა ჯერისთა
თავით კერძო და ბოლოთა კერძ-
ო: დამიპურისა ღოდისა მისგან რელი
ანგლზისა მრ: კარდაგორეუბ-
ულ იქმნა კარისგან: და ღდისა და

უხრწნელისა: სულის ოისა
და ღთისა წინსა და მცხოვრისა იჲ
ქესისა: და ესე ოთხთვე კერძო-
თა: სპინოდა დანიჲრისა: რა თა-
უხის იგეშობადიან იგი....
86a |
1) ნ რ იგი ესე გრიჯისრულა მსხრბე: და
ღირს იქმნა ესე გრსა მადლსა: ხ-
უცესი ანტონი: საღთო მთა შუროთა
და სიერლითა წისამთა გნეურდა:

მ რ ჟამითგ: არღარა სადა გნეშ-
ორა წა და დიდსა: სუშნს: ად: და-
ადრჯა იგი მუნ: მის თნა მოთმინ-
ებით: ხ შმგმდ ჟამთა რავდენ-
თამე: ესეკ მსად: სელეგეიანდ
აქრთხა წნ ხუცესი იგი ქართვე-
ლი ანტონი: ხ ესე სელეგეიამ: მა-
ხლობდად: დიდისა მის ანტიოქე-
ლთა ქლქისა მეოფი სკეპისკოპ-
ოსოა არს:

Въ день первой годовщины смерти св. Марѳы въ монастырѣ была совершена торжественная служба соборне. Толпа молящихся собралась неожиданно еще накануне.

86b
2) ღამე ელ დამისთეაა ევეს
და ვრ გნტისკრდა: დაუსუენეს
პტისინ: ჟრი: და უნივე შეემახენეს:
და თუნის სტეს: და გლობთ იტეოდეს
ესრეთ: ჟა შნსა თუნის ვცემთ ორ:
და წა ადგომას შნსა: ვდობთ (sic): ხ
ვრ აღასრულეს: თუნის ცემაა
ჟრინ: შმგმდ: თუნისცემის: აღიუფ-
ანა ჟრი: ხუცესმან ანტონი: და

დიაკონნი სამწერობლებითა (sic): და
საკუშეგლებითა: წინაჟოდო-
| დეს მას და გლობდეს: გცხოვრენ 87a
ნნ ძეო ღისაო: რლი ჟრს ეცვ წნთ
აღელუთ: და ვრ დაუსუენა ჟრი:
საგურგელეს შა: ხუცესმან: და ა-
ღასრულეს ცისკრისა ჟამი: იწესს
და შეუდგინეს: ჟამის წირვამა სდ:
და მონამან ღთისამნ: აღასრულეს:
საღთოა სამადუმლოა: წირა მნ ჟამი:

Далѣе разсказывается о чудесныхъ исцѣленіяхъ.

Конецъ:

3) რ ნებასა მოშეშთა მისთასა: მეოფელ არს და ღოცვთა მათთა შეისმენს:
გა მრავალ მოწეულ და ეტო მოუჟარე: მესნელი: და ღთი წნი რღსა შეუენს:
ელი დბა და პატივი და თუენის ცემაა ძალი და სიმტკიცე: და მისი არს სუფე-
ვამ: და კელმწიფებამ: დაუსრულებლთა საგუენეთადმი შეეკ ამენ (sic):

2) *Житіе св. Варлаама Подвижника* (гл. 95a—124a), см. ч. II.

3) *Служба св. Варлаама Подвижнику* (гл. 125b—130a), см. тамъ же.

1) *Acta SS.*, стр. 424, 16—22, см. табл. № 4.

2) *Acta SS.*, стр. 424, 27—33.

3) *Acta SS.*, стр. 425, 45.

Записи почеркомъ текста —

1) Надъ заглавіемъ первой статьи (л. 1а) красными чернилами:

ქ. ქე [მოიკესუნე: ს]ღი გ. ის[ი] მე-
ოხებითა წ. დის მართამს
და წ. დის ბარლამისითა.

2) Непосредственно за заглавіями отдѣльных главъ и статей:

a) ქე შე გ. ი (л. 26а, 72а)
b) ქე შე მძღრი გ. ი (л. 77а).
c) ქე ადიდე მძღრი გ. ი (л. 83а).

3) Въ концѣ *Житія св. Марѣи* (лл. 91b—93b):

წ. დო დელო და დილო სათნო ღთისხო: მართა: დიდის მის მნათობის
კორციულად დელო და მშობელო წის სჯეონისხო: მონის მის და სათნოა
ღთისხო: გ. აქეს კადნიერება წე ღთის თქნ და წა ძეს: მოიკესუნეთ
ს. ღი გ. ი მოძღვრისა და მშობელთა და ძმთა ს. ღიერთა და კორციელთა მისთა:

| ღთ შემოსილნო წნო მამანო: მე გლახკას ბერს გ. ი დაუდებულს: მას- ლ. 92ა
მოდა გითა ესე წის და დიდებულის ნ. ტრის მართამ ცხორება: და წის
ბარლამისი მოაწმიდას არა არსო და ამის ჟერისათჳს ვინებუ აღწერა ამისი და
მაგის წა კელესიას შემოწირვა: თუარა ესე ჩნ ე. ღთა უწყით: რ. ღ სახიერმან და
ე. ცთ მოუყარემან ღნ: ე. ღი აღმოსავლეთი: საღთოა. ღი წიგნითა: მაგის წის ად-
გილისაგნ განაბრწინგა: და წნი კელესიანი ქართლისანი ღნ ახლად მანდეთ
შეამკენს: წის მამის ჩნის ეფთიმეს მრ: და არცა სისაწყულ ჩემი უგულებელს
ყო| ტკიბლმან და მრავალ მოწყალემან ღნ: თქნ ე. ღთა მაღლითა: და შეწე- ლ. 92ბ
ვნიითა: არა დამიტკეა სურვიელი და უნაწილოა მაგთა საღთოთა წერილთაგნ:
ად წის ღთის მშობელისა შეოხებითა: და ნ. ტრის მამის ეფთიმეს ღოცვითა:
ძმას ჩნსა გ. ი დეკანოზისა აუღუ (sic) ღნ ჰირი: მაგის წისავე ადგილისა სადი-
ებულდ ონ ცთა შა და ქუეყანასა ჴა ეგე და მ[შ]ობელნი მაგისნი ჩნისა მორ-
ჩილებითაჲს: ეგრეთვე წნო მამანო ჩნისა სიგლახკისა აღშენებისათჳს და ნუ-
გაშინის ცემისა რნი თანამოღუაწე გუექმენით: საღთოთა ამათ| წიგნთა შრო- ლ. 93ა
მას თუ საქმით და თუ სიტყვით რაადცა გინ იღუწა სახიერმან და ე. ცთმოუყარე-
მან ღნ თჳსითა მოწყალებითა გარდაიკადოს ნაცვალნი ე. ღთა თნა თუთუეულად (sic):
არსენი ფარმანსა უოფელი: აკურთხენ ჰირმან ღთისამან ორთავე ცხორებათა და
დაწერენ სახელი მისი ღნ წიგნსა მას შა ცხოველთას: და ბრალნი და შეცოდებანი
მისნი აკოცენ ღნ და მშობელთა და ძმთა მისთანი ან: და მამა ეფთიმე აკურთ-
ხენ ღნ და შეუნდგენ ღნ ენი ბრალნი და შეცოდებანი მისნი და მშობელთა მის-
თანი ან: იოვანე იკონომოხი აკურთხენ ღნ და შეუნდგენ ენი ბრალნი და შეცო-
დებანი| მისნი ან: ისაჲ: აკურთხენ ღნ და შეუნდგენ ღნ ენი ბრალნი და ლ. 93ბ

შეცოდებანი მისნი: და ენი თითუეულად აკურთხენ ჰირმან ღესამან და შეუნდგენ ღნ ბრალნი და შეცოდებანი მათნი ან:

ლოცვაყოფი: ქ ქს მოყუარნო ერნო: გლახაკისა დაგითისთეს: რნ: ესე თარგ-
მანა (sic) ქართულას: ესანს ბერძნულსაგნ: უცნდ წერისათჳს შნდობა ყაფი: მაგრ
რამ დელას მიმოფინა: იგი დამიწერია: და შეტყჳსება კარგად.

4) Въ концѣ Житія св. Варлаама (л. 124b—125a):

124b | სსხელთა მამისათა: [და] ძისათა და ს ლის წმიდისათა: მეოხებითა წ ის
ღთის მშობელისა მ დის ქალწულისა მარია მისითა: ძლიერებითა: ცხოელს მეოფე-
ლისა პატრონისა. ჟ მათ: მეოხებითა წ ის იოვანე ნათლის მცემელისათა: და
წ ის სვეთან საკრეულ მოქმედისათა: და წ ის მართლსითა. და წ ის საბამ-
სითა. და ყ ლთა წმიდთა მეოხებითა რნი საუკუნოათგნ. სათნო ეყენეს ღთსა:
მე ცოდვილმან: და გლახკმა ბერმან გ ი ხუცესმან რ ღი ვჟედ მასლობელად მონ-
სტერსა წ ის სვეთან საკრეულ მოქმედისასა: აღწერე წ მ ესე და ს ლთა საც-
125a ზორებელი | წიგნი: და შეეწირე მთაწმიდას: მონასტერსა: წ ის ღთის მშობელი-
სასა: სადიდებელად ღთისა: და სალოცველად ს ლის ჩემისა და მშობელთა და
ძმთა და ს ლიერთა შვილთა ჩემთათჳს: აწ გვედრებო: წ ნო მამანო ესენებულ
მევენით: წთა ღოცვითა თქნთა: რა ღნ გვკისნეს სტანჟველთა მათგნ საუკუ-
ნეთა: და ერთბამად: მივემთხნეთ: სასუფეველსა ცათსა: ქქს ოჯს მრ: ო ის
წ ნისა: რ ღსა შეუენს დ მ: პატრი და თაყუანისცემამ: თანა მამით და ყ ლდ წმი-
დით: და ცხოელს მეოფელით ს ლით მისითურთ: აწ და მარადის: და უკნითი უკ
ამენ..

5) Передъ службою св. Варлааму красными чернилами (л. 125b):

ესე გღზნიცა: ღთის: უთრგმნნ ღწვევთ:

6) Въ самомъ концѣ (л. 130a):

შმინდუთ არა ვიც დეწერამ (sic).

Имѣются еще приписки епископа Елисея Саггинавили Тифлисскаго (ტფილელი¹⁾ отъ 26 мая 1640 г. (ქორანიოანსა ტა^წ) и архіепископа Тимо-
оел отъ 1756 г.

Особенныя слова и формы въ Житіи Марѳы:

1) სინდონი: წ თუო ნეტარი შესამტებელად კეთილთა მთა სათნოებათა
და ღუაწლთა იქმიდა მასცა რ ღ მ დის აქუნდინ მას: ყეწარს
მას: ქქუშე შესასხმელსა მისსა: სინდონები თოთრები: და
მისცემს: იგი მას: ახალ მონათლეთა: რ ღთა არა ძალ ედვის
მოგებმ: ეგე გ რის მას: სინდონისამ (ლ. 7b; также л. 32a:
სპეტაკითა სინდუნითა (sic)).

1) Проф. Цагарели это слово въ другой рукописи (№ 18) читаетъ «ყოველი», и выхо-
дитъ: «епископъ Елисей, бывший Саггинавили» (см. ц. с., стр. 78).

- 2) ანგაჭრება: ანგაჭრებას მიესცემთ თავთა თჳსთა (ლ. 9b).
- 3) იეღ: რ ვიეთნივე: ეშმაკისა მიერ ცნობა მისრულ იქმნინა: და ვიდო-
დიდ იგინი და გმობდიდ დღე და ღამე (ლ. 10b).
- 5) თანამჴოფარ: და რაფდენინცა იხილნის მან გჳსსა ზნა ვნებულნი და რ-
თაცა სენითა: თნამჴოვარ და თნა მზრუნველ ქმნის
მათ: და ნუგეშინის სცის (ლ. 12a).
- 6) გაფჳკი: დაუდგის მას [მართას]: გაფჳკი წე ჩემსა: და დაჯდა მას ზნა (ლ.
18a).

გაფჳკი *тронъ* кажется опискою или 1) вм. გაფჳკი, сь пропускомъ титла, изъ გაფჳკი, обыкновенно читаемаго гафѣაკი, правильнѣе გაფოლაკი= арм. *გაფაღოლაკი*, или 2) вм. გაჳკი = арм. *გაფაღაკი*.

- 7) საბრკე: დიდი საბრკე არს სიმაღლე გონებისა და ზუგობაჲ (ლ. 23a).
- 8) უც вმ. უძს: ჰმადლობდე შენ ქეისა და რ ღესა იგი ძალე უც (ლ. 24a).
- 9) ცხრო: მეგრეალებითა და ცხროათა შეჴერობილ იქმნა იგი (ლ. 50a).

IV. Житія святыхъ (№ 57).

Рукопись на пергаментѣ, въ 381¹⁾ л., въ новомъ досчатомъ переплетѣ, обтянутомъ красною кожею. Размѣры 34 × 28 с. Текстъ въ два столбца; каждый столбецъ 25,5 × 8,7 с. Письмо строчное церковное двухъ почерковъ: однимъ почеркомъ, болѣе крупнымъ, стилинымъ написаны лл. 3—256, менѣе увѣреннымъ, менѣе ровнымъ лл. 1b—2a и лл. 257—383. Въ столбцахъ, писанныхъ стилинымъ почеркомъ, по 29—30 строкъ, въ другихъ по 29—31. Заглавія и отчасти первая буквы статей кияновъ; текстъ черными чернилами, въ первой части (лл. 3—356) потускнѣвшими. Пагинація обычная по тетрадямъ въ 8 листовъ грузинскими инициальными церковными буквами. Въ началѣ недостаетъ 4 листовъ, въ серединѣ—двухъ (см. ниже, стр. 48 и 68) Инициальными буквами писаны сплошь всѣ заглавія и записи, а въ нѣкоторыхъ статьяхъ начальныя строки. Рукопись списана, по всей вѣроятности, съ подлинника, писаннаго инициальными буквами. Время X-ый вѣкъ. Писецъ первой части, быть можетъ, Георгій. — О значеніи настоящей рукописи и содержащихся въ ней агіографическихъ памятниковъ рѣчь будетъ въ работѣ, посвященной выясненію армянскаго вліянія въ древне-грузинской литературѣ. Отъ *житій* и *мученичествъ*, приготовленныхъ къ изданію въ этой работѣ объ армянскомъ вліяніи или особо, въ нижеслѣдующемъ описаніи приводятся лишь заглавія въ рускомъ переводѣ.

1) По библіотечной пагинаціи 383 листа, но это отъ того, что при выставленіи карандашемъ страницъ пропущены цифры 254—256, и за 253 л. слѣдуетъ 256 л.

Содержить:

- 1) ქ. სსწლითა ღმთა: ესრეთ გნ-
წესა *Х. Именем Бога такъ установ-*
ленъ соборъ этой книги.

კრძნა ამის წიგნისა.

(აღ. 1b—2a).

Это — оглавление, писанное почеркомъ второй части рукописи.

За этимъ, судя по оглавлению, должна слѣдовать глава первая:

- 2) ს. წმნა წის სტეფანსი *I. Мученичество св. Стефана.*

Отъ этого мученичества сохранялись лишь послѣднія строки (3a¹):

გობილენ ერლნი ცეცხლისანი და ვიბილე მათ ზნა მუდომარს წა სტეფანე
და ესრეთ აღიუფანეს იგი ღმთის ნნისა იჲ ქმის წლისაჲ არს ჰატევი და ღმნა
ოკნითი ოკე ან:

Этими строками и начинается въ настоящее время текстъ рукописи.

- 3) ბ. პოვნა: ნაწილთა: წმიდი-
სა: სტესთა: პირველ: დია-
კონისა: და პრეღ: მწმისაჲ: *II. Открытiе мощей святого*
Стефана архидiакона и первомуче-
ника.

(აღ. 3a—9a).

Начало:

რნი ხართ ქალქთა შინა და დაბნეხსა წნი და ღმთის მსახურნი რნი სიმგ-
ნეს შინა ხართ...

- 4) გ. მიცვალება: ნაწილთა: წმლის: *III. Перенесенiе мощей святого*
Стефана архидiакона и первомуче-
ника изъ Иерусалима въ Констан-
тинополь.

(აღ. 9a—17a).

Начало:

აღექსნდრე სეფეწულმან აღაშმნა სამარტუროჲ და ფედ ეგედრა ეპისკო-
პოსსა იოვანსსა რა დაჰმარხნეს...

- 5) დ. თქმლი: გრიგოლი: ხოჯისა *IV. Слово Григорiя, антиохiй-*
ანტი- *скаго священника, о первомученикѣ*
Стефанѣ.

ოქელისა: წმლის: პირველ: მო-
წამის: სტეფანსს: თჳს:

(აღ. 17a²—21b¹).

Начало:

საკსენებელი კეთილი ჩნ წინა გვც საუერელნო ვაძიულე დაწერად ქტს კე-
ლესიათა წდისა პირველ მოწამისა...

- 6) ე. თქმლი: წდისა: გრიგოლ: V. *Сочинение того же священ-*
ხოვრი- *ника Григория: Похвала первомуче-*
სამ: ვე: ქბამ: პირველ: მოწა- *нику святому Стефану.*
მისა: წდისა: სტეფანტსი:
(მლ. 21b—25a¹)

Начало:

ბრწენავლედ თქენდა ძმანო აწინდელი ესე შეჰტრახო დღესასწაული: ამის-
თჳს რ ღუაწლნი სტეფანტ პირველ მოწამისანი მოვიგესენე...

- 7) გ. ქბამ: წდისა: სტეფანტსი: პი- VI. *Похвала святому Стефану,*
რველ: დიაკონისა: და: პი- *архидіакону и первомученику.*
რველ: მოწამისამ:
(მლ. 25a—29a¹).

Начало:

საუერელნო დღეს მადლთა მათ და ნიჭთა სუელისა წდისა მიერ განუო-
ფილთა ახლამს ეკლესიამან ახალი ეუფილი ახლისა მის სამოთხისამ: მიუპერს
სიძესა თჳსსა...

- 8) ჳ. თჳს: დეკენბერსა ეტტესნებამ: VII. *Мѣсяца декабря 28. Па-*
წთა: მეტლთამ: პეტრტსი: და *мять святыхъ апостоловъ Петра и*
პავლტსი: ჰრომის: შინა: *Павла въ Римъ за восемь дней до*
ოქწინატტსი: რგისა: დღისა: *дня розъ». Мученичество Петра.*
ვარდობისა: წმბამ: პეტრტსი:
(მლ. 29a — 33b)

Начало:

წ ნეტრი პეტრტ ჰრომეს შინა ისარებდა ოღისა მიმართ: ძმათა თანა და
ჰმადლობდა იგი ღთისა დღტ და ღამტ ერისა მისთჳს მოტწმუნისა რნი იგი მოს-
რულ იუენეს სასუელითა ოღისა...

- 9) ტ. წამებამ: წისა: პავლტ: მო- VIII. *Мученичество святого апо-*
ციქოჯღისამ: ჰრომის: შინა: *стола Павла въ Римъ.*
(მლ. 33b² — 37a)

Начало:

მოკლელად ჰრომეს შინა პავლტს ღოჯჳ გაღატამთ მოსრულ იყო ტიტე
დაჰმატამთ (sic) რნი იგი იხილნა პავლტ და განისარა და გარეჲ ჰრომისა საუნტტ
დაიპერა...

10) თ. წამებაჲ წ:თა: და ელდ: ქებ-
ოჯლით: მტკლთით: პეტრწსი:
და პავლწსი: ჭრომს: შინა:
ნერონის: მიერ: კეისრისა:

(ლ. 37b — 51a)

Начало:

და იოანე მკვიდრად პავლს დამდუმელით (sic) ჭაღვით: და უნდა მოსლვად
იტალიად ესმა ჭურათა რწნი იუენეს მდდელნი ქაღჟსა შინა ჭრომთას: რ
პავლს ინება კეისრისა მისლვად [და] შეწუხება იქმნა მათ შს...

Въ концѣ читаемъ:

აღსრულა სრბად წათა მოციქულთაჲ პეტრწსი და პავლწსი თთუესა იენისსა
ოცდა ცხრასა" და სხვა.

11) ი. ცხოვრებაჲ: წ:დისა: დიონო-
სისი: ეპისკ: პსისა: რ: ი: იოან: ძმ:
სოკრატისი: მთავარი: ათე-
ნელთა: რ: ღსა: ეწოდა:
ქაღჟი: ბრძენთა:

(ლ. 51a² — 57b¹)

Начало:

გთხრობდა თავისა თჳსისათჳს ნეტარი დიონოსიოს და თქა მე ძმანო ჩემნო
სიბრძნის: მოუოჯრენო დიონოსიოს ძმ სოკრატისი მთავარი და დიდებული...

12) ი. ეპისტოლწ: დიონოსიოზსი:
ბრ-

ქენთ: მთერისა: და ათენელ-
თა: ეპისკოპოსისა: რ: ი: მიოჯ-
წერა: ტიმოთეს: საოჯარე-
ღსა: თჳსსა: და: მიწ ფწსა:
მოძღრისა: პავლწსისა:

(ლ. 57b — 64a¹)

Начало:

ტიმოთესჲ საღმრთოსა მოწაფესა და შეიღსა სულიერსა: ჭეშმარიტისა მამი-
სისა: და მოუესსა კეთილსა და მეგობარსა სათნოსა: რწ აღსრულე ნებაჲ...

13) ი. თ. დაკუნბერსა: [//]:

წამებაჲ: წ: ი-
სა: იაკობ: მტკლთისა: ძისა:
ფებედწსი: და: ძმისა: იოფა-
ნე: მახარებელისა:

(ლ. 64a — 65b)

IX. *Мученичество святыхъ и
осежалыхъ апостоловъ Петра и
Павла въ Римъ отъ императора
Нерона.*

X. *Житіе святого епископа Діо-
нісія, который былъ сынъ Сократа,
начальникъ Аѳинъ, прозваннаго горо-
домъ мудрецовъ.*

XI. *Посланіе Діонісія, главаря
мудрецовъ и епископа аѳинянъ, на-
писанное имъ къ Тимофею, возлюблен-
ному своему и ученику учителя
Павла.*

XII. *Мѣсяца декабря [//]. Му-
ченичество святого апостола Іакова,
сына Зеведея и брата евангелиста
Іоанна.*

Начало:

შემდგომად აღდგომისა ონის ჩ სის ო ჯ ქსის და ზეცად აღმადგუბისა პი-
ლატე მთავარმან მაწიას კეისრისა ჭრომედ უ ი რ ი უვეს ჭურათა მესნ ლს ჩ სს
გ დ ტბო ვინე...

14) იტ. თ: ანვარს: გ: წამება:

XIII. Мѣсяца января 3. Муче-

წდ-

ничество святого и добродетельнаго

ს: და კეთილად: მძღის:

ბასილი: ლამელ: ესნკესისა:

Василія, Лам[псак]скаго епископа

(აღ. 65b² სს.)

Начало:

მეფობას ნომეობანოსის ქალაქს ზნ ანტოქიას მწვემთ მთავრობას
კელესიას ზნ მის ქალაქისს წდის ბაბილამს იყო ჟამთა მათ ოდენ მშდობად
და სიუერული...

15) Переписка католикаса Самуила съ Іоанномъ Сабаллис-дзе о напи-
саніи мученичества св. АѲо.

Переписку эту воспроизвожу цѣликомъ¹⁾. Частично она издавалась на
грузинскомъ языкѣ, но не совсѣмъ удовлетворительно и, главное, по нѣкимъ
рукописямъ. Бакрадзе (ისტორია საქართველოს, Тифლის 1889, стр. 211—
212) напечаталъ письмо Самуила цѣликомъ и лишь начало отвѣтнаго по-
сланія Іоанна. Жорданія возвратился къ этой перепискѣ, но удоволь-
ствовался переизданіемъ только письма Самуила, съ исправленіемъ текста
(ქრონიკები, I, стр. 73); лишь въ немногихъ мелочахъ отличается этотъ
исправленный текстъ письма Самуила отъ Аонскаго текста²⁾. Оба письма
какъ Самуила, такъ Іоанна снабжаю русскимъ переводомъ, такъ какъ
Мученичествомъ АѲо, время котораго документально устанавливается бла-
годаря имъ, интересовались и не-оріенталисты. Отмѣтимъ мимоходомъ, что
въ отвѣтномъ письмѣ Іоанна цитируется стихъ 3,22 изъ Сираха и, слѣдова-
тельно, дѣйствительно существовалъ древнегрузинскій переводъ этой книги
(А. Цагарели, *Содѣнія*, I, стр. 9—10).

1) Часть письма католикаса (აღ. 70b² — 71a) предлагаю въ копіи, любезно сдѣланной
для меня Г. Г. Беренштамомъ (табл. № 5). Копія эта представляетъ возможно точную репро-
дукцію текста.

2) Нашему святому посвящена также брошюра Е. К. особо на русскомъ (*Святый АѲо,
мученикъ тифлискій*, Тифл. 1899, 14 стр.) и особо на грузинскомъ языкѣ (*წმ. ღმრთი აბო
ტფილისელი*, Тифლ. 1899, 15 стр.). Авторъ надѣется, что равнодушные къ памяти великаго
мученика тифлисцы (груз. т., стр. 14) воздвигнутъ храмъ на мѣстѣ его страстотерпства.
Когда въ Тифлисѣ, какъ извѣстно, прилагается столько старанія къ укорененію въ умахъ
жителей равнодушія, порою злобнаго чувства къ мѣстному прошлому, любопытно отмѣтить
это сладкорѣчивое обращеніе къ «снимъ равнодушнымъ» съ призывомъ «на построеніе».

Երեսօօրն: ։: քնս Ժրտ: ։: ԲԺ
Օգնուէ: ։: ԿԵ ՄԵՆ ԿԱՅԻ: ։: ։:

Я, Самуиль, милостью Христа
католикось Грузин.

Շէ ԴԱՊՈՆԻԴ Եւ ԿԵՆԻՈՒԹԻ
Եւ ԵԱԳՈՐԴԺԸԺ ԿՂՈՐՈՆ:

Господина Иоанна Санобаняс-дзе,
духовнаго сына

ՐԻՏԻՆԵ ԿԵՐԱՐԱՐԻ ԴԻՍ
ԴԵՆԻՆԵՆԵ ԺԵ ԵԿԿԵՄԻՍԻՍ

каоолической святой церк-
ви и возлюблен-

ՐՈՆԵ ԻՆԵՆ ԴՈԱՂՈՐՈՍ ԺԱ
ՋՂԻԴԲ ԸԵՂՐ ԱՊՆԵԺԻԿԻ:

наго нашего, привѣтствую
именемъ Господа въ моихъ молитвахъ.

ԿԿԺԱԿԸ ՊԵՂՐԻ ԿՂԻՆԸ
ԺԵԿԻՍՈՒՆ ԿԵՂՈՐՈՆԵ ԿՂԻՆ

Миръ да почіетъ на тебѣ

Եւ ԿՍԻԿԿԱՐՍՏՈՒՆ ԿԻՆԺՈՒՍ
ԻՆ ՍԿՍՈՒՍՈՒՍՈՒՍ ԸԵԺ:

и на всемъ народѣ твое-
го дома отъ Христа!

ԴՍԻԿԸ ԿՂԻՆ ԽԵՆԵՆԸ
ԸԱՍԻՍԻԿԻՆԵՆ ԸՈՒՆ: ԺԵԻՆ

Намъ самимъ извѣстно твое стрем-
ление къ благочес-

ԴՐ ԺԻԺԺԻՍԻԿԱՐՍԵՐ ԿՂԻՆ
ԺԴԴԻՆԻԿԻՍԻԿԸ ԵՆԺԻՍՈՒ

тію и Богомъ дарованное

ՍԵՐՈՋԻՍԸՆ ԺԵՐԿԱԻՍ
Ե ԺԱԺԿՂԻՆԻԿԸ ԿՂԻՆ ԿՈՒ

твое знаніе божест-

ՍՈՍՍՍԸ ԵԿԺԴՍԸՆ ԺԱՌ
ԱԿԵՐՈՒԿԻՆԵՆ ԽԿԵՆ:

венныхъ книгъ, а также твое рвеніе
къ совершенію добрыхъ дѣлъ.

ԴՆ ՍԿՍՈՒՍՈՒՍՈՒՍ ԵՂՈՐՈՆԵ
ԿԺԺԺ ԺԱՐԸԺԵՆԵ ԵԿԸԸԸԸ

Ты самъ знаешь о новомъ
мученикѣ вождѣлн-

ՍԻՍԻՍԸՆ ԴԱԿԿԱԺԻՆ ԺԻՆ
ԺԻՍԻՍԸՆ ԵԸԸԸՈՒ ԿՂԻՆ:

номъ ԿԵԺ, который
былъ замученъ въ

ՆՇԵՐՈՒՄ: ԲՆԱԿԱՆԻՆ: ԿՐԻՍՏ: ОТВѢТЪ ІОАННА НА ПИСЬМО.
ՀԻԺ:

[illegible]

Ժողովի ավելի հարգման-
 քան: Կարողութիւն իշխողութեան
 10 տա: Զորութիւն լիարժեքի, ապա-
 րիկութեան իշխողութեան կողմէ
 Ժողովի անդամներ: Զորութեան ծա-
 րիքի ծախսեր: Ինչ որ տեսնուի իրենց
 15 մեջ: Զորութեան ծախսերը լիարժեք
 կա իշխողութեան կողմէ: Ինչ որ տեսնուի
 լիարժեքի, ապա-
 րիկութեան լիարժեքի: Զորութեան
 20 ծախսերը: Զորութեան ծախսերը:
 Զորութեան ծախսերը: Զորութեան
 ծախսերը: Զորութեան ծախսերը:

[illegible]

Ճանաչի՛ր Կոնստանտինոպոլի կայսրի
35 արքայի և արքայի տիկնանի
պալատի հարստությունը և փառքը:

Всегда желанное и почитаемое приказаніе честнаго отъ Бога патріарха, господина моего, получилъ я черезъ священника Хсарѳана, любящаго святость;

почему я, недостойный, воздѣвъ
руки, принесть бла-
годареніе всеяльному
благодѣтелю
Христу Богу на-
шему, не пре-
давшему забвенію
меня, смиренна-
го, въ вашихъ пріятныхъ Богу
молитвахъ, кото-
рыхъ я сподобился. О-
собенно же хва-
лю и благослов-
ляю милость

Бога,
посадившаго въ серд-
цѣ моего госпо-
дина такое
приказаніе, которое будетъ мнѣ по-
лезнымъ и плодотворнымъ для
души въ вѣчности и похвальнымъ и
радостнымъ для плоти
въ этомъ мірѣ.
Теперь доложу
нѣчто Вамъ, владыка.

Тяжела от-
вѣтственность и въ томъ,
и въ этомъ мірѣ, если ослу-

[illegible]

72a 85 | Ժննդութիւն: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 90 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 95 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս
 հոգի մաքուր: Եւ ծննդութիւնս

взять его. Господь да
исполнить желаніе
моей души!

Я на-
писалъ моимъ не-
достойнымъ умомъ
краткое мученичество,
правдивое и неложное, святого му-
ченика.

милостью и заступни-
чествомъ его и препод-
несь его Вамъ, моему госпо-
дину. Опять прошу я и
умоляю, пусть Господь
явить (нашъ трудъ) угоднымъ
Вашему сердцу и сердцамъ всего
христіюлюбиваго народа,
который будетъ читать, чтобы
и въ будущемъ имѣлъ я, недостойный,
опять часть въ
ВАШИХЪ МОЛИТВАХЪ.

16) თა იანვარს: 6: წამებაჲ წი-
სა მოწამისა: ჳაბოღსი:
რ იწამა: ქართლს: შინა:
ბრძანებითა: ქ. ს. მიერ: სამ-
ოჯელ: ქართლისა: კათალიკო-
ფისადთა:

(л.л. 72а — 92а)

Мѣсяца января 7. Мученичество
свѣтлаго мученика ѿ Або, замученнаго
въ Грузіи. (Написано) по приказанію Самуила, милостію Христа
католика Грузіи.

Сначала перечень четырех глав, на которыя, какъ извѣстно, распадается *Мученичество*; затѣмъ само *Мученичество*, отъ первой до четвертой главы, представляющей похвалу (ἁγῶν) святому.

Четыре главы мученичества снабжены еще, какъ статьи рукописи, нумерами: 14, 15, 16 и 17 (грузинскими церковными инициальными буквами).

Начало:

საუკუნო მამიანი და მონანი ქმნი ძის: ღისანი გუდავ თქენ ვა ღთავ
 ცნობილთა და ღთისა მცნობელთა...

На л. 73a¹ во фразе —

მზავლნი შეატუნ-
ნეს და გარდადრინეს
გზისგან სიმაღლი-
სა და ჭეშმარიტებისა
ქმის სახარებისა შე-

იტოდნეს რნი ხუთასის
წლისა ესთა და უწ-
ინარწისთა შუალ და-
ბულ უოჟილ" და სხვა

вторая, подчеркнутая, часть слова *ხუთასის* написана новѣйшею рукою — строчнымъ церковнымъ письмомъ — на подскобленномъ мѣстѣ.

17) ე. თ. იანვარსა: ე. გ. ცხოვრე-
ბა:

წთ: და ნეტართა: მ მ-
თა: რ დნი: მოსრნეს: მთ-
სა: წ სა: სინას: და: რაფ: (sic)
რ ი აღწერა: წ: ამონიოს:

(აღ. 92a² — 102b).

Начало:

ტულის ხმა ყავთ მორწმუნენო წ დის სამეპისანო: და სურვიელად შეიწვნა-
რეთ რ ღთა იგი მიჰსცნეს თაფნი თჳსნი ქმს სიუფრულისათჳს...

18) ე. თ. იანვარსა: ე. წამება: წ დისა: ბაბილადის: და სა-
მთა ყრმთა: მოწაფე-
თა: მისთა:

(აღ. 103a — 107a¹)

Начало:

იყო სამგზის სანატრელი ბაბილა ეპისკოპოსი რნ კეთილად იტოდა მწესად
ცხოვრთა მთ ქმსთა: ვ რ ესმა ნეტარსა ბაბილას: ნომერანოს უგო ეშმაკთა
და მუნქუესგა...

19) ე. თ. იანვარსა: ე. ცხოვრე-
ბა: და წამება: წ დისა:
ანტონი: რაფასი: რ ი:
იგი: ქმონება: შუალ-
სა: ისმაიტელთასა: და:
მერმე: იქმნა: ქეს: (sic) მოწა-
მე: კეთილითა: აღსარებო-
თა: და მართლითა: სარ-
წმუნეობითა:

(აღ. 107a — 115b¹)

XVIII. Мѣсяца января 13. *Жи-
тiе святыхъ и блаженныхъ отцовъ,
истребленныхъ на святой гортъ Синаѣ
и Раиѣ, написанное святымъ Амо-
нiемъ.*

XIX. Мѣсяца января 15. *Муче-
ничество святого Вавилы и трехъ
отроковъ, сго учениковъ.*

XX. Мѣсяца января 19. *Житiе
и мученичество святого Антонiя
Раваса, который былъ рабомъ из-
маилѣянскаго закона и затѣмъ со-
дѣлался мученикомъ Христа добрымъ
исповѣданiемъ и правую оѣрою.*

Начало:

კურთხეულ არს ონი იჲ ქს ღთი ჩემი რნ მჲწუჲ მე გზად იგი ჭეშმარი-
ტებისაჲ...

Этот-то мученикъ изъ мусульманъ, уроженецъ Дамаска, въ мусуль-
манствѣ носившій имя Раваха (см. также табл. № 6) и крещенный съ име-
немъ Антонія, у проф. Цагарели помѣщенъ въ числѣ грузинскихъ святыхъ
подъ названіемъ «*Антоній Джавახи*» (*Святыи*, вып. I, стр. 85), хотя въ
напечатанномъ имъ же грузинскомъ каталогѣ иверскихъ рукописей, состав-
ленномъ однимъ иверскимъ отцомъ, мусульманское имя мученика звучитъ
вѣрно «Равахи» (ц. с., груз. прил., стр. 4, № 19). Во всякомъ случаѣ свя-
той этотъ ни къ Грузіи, ни къ грузинамъ не имѣетъ никакого отношенія.
Другой списокъ, очевидно, того же *Житія* имѣемъ на Синаѣ (А. Цагарели,
Кат. рпп. Син. монастыря, № 52).

20) კბ. თჲ: იანვარს: კ: წამებაჲ:
წთა: მოწამეთაჲ: სპეკსიზ-
სი: ელასიზსი: და: მელასიზსი:
(л. 115b — 121b)

XXI. Мѣсяца января 20. *Муче-
ничество святыхъ мучениковъ Спес-
синія, Еласинія и Меласинія.*

Начало:

სოფელს კაბადუკელთას: ჟამს მას უმჯუღოებისას: ოდეს იგი მენდებო-
დეს: ღთის მსახურნი: რეს განუძღებელი უღმრთოებისა სცნოთრი აღესრულე-
ბოდა ემპაკი განდლიერდებოდა: სამნი ერმანი იუენეს კაბადუკელთა სოფელსა...

На л. 121b читаемъ :

ნ ურბან ვინმე აღწერა ესე

Нѣкій же Урбанъ написалъ это
[*Мученичество*].

21) კბ. თჲ: იანვარს: [//]: წამებაჲ:
წდის: ტიმოთისი: და: ცო-
ლის: მისის: მავრადსი:
(л. 121b² — 128b¹).

XXII. Мѣсяца января [21]. *Муче-
ничество святого Тимофея и жены
его Маеры.*

Начало:

და იყო ჟამთა მათ დეენისათა ეძიებდეს ელთა ქანეთა მოჭეუარეს არიანეს
მსაჯულსა კაცი ერთი სხელი ერქუა მას ტიმოთე სოფლისა ჰანაჰისისაჲ: ჭქუა
მსაჯულმან მან...

Надо замѣтить, что не только число мѣсяца выскоблено, но сдѣлана
попытка подчистить названіе мѣсяца (январь) и замѣнить его другимъ—
маемъ.

- 22) ჰ გ. თა: ანგარსა: ჰ ბ: წამებაჲ: XXIII. Мѣсяца января 22. *Мученичество святого Тимофея, ученика святого апостола Павла и первого епископа Ефесской церкви.*
- წ დის: ტომოთუ: მოწ ფ-
ისა: მის: წ დის: ჰაულს:
მოციქულდისა: და: ჰირ-
ველისა: ეპისკოპოსისა:
ეფესელთა: ეპელისა:
(ლ. 128b — 131b')

Начало:

გულისხმა ვეუთ და გუეწაჲ ვ დ აღწერეს სახეი მრავლნი და ცხოვრებანი და წესნი და საქმენი საიდუმლონი და ცხენი და ღუაწლნი და სრულეზანი კაცთა მართლთა...

- 23) ჰ დ. თა: ანგარსა: ღ ე: წა- XXIV. Мѣсяца января 30. *Мученичество святых мучеников Кира*
ბაჲ: *и Иоанна, съ ними трех святыхъ отъ и ихъ матери. Написалъ иеро- монахъ Леонтій.*
- წ თა: მოწამეთაჲ: კერო-
სისი: და იოანესი: და მთ
თანა: სამთა: წ თა: ჰა-
ღწულთაჲ: და: დედისა:
მთისაჲ: აღწერა: ლეონ-
ტიონ სოცესი: მონაზონმნ-
(ლ. 131b — 139a)

Начало:

და იო რეს იგი დაეთეს სიტუთა: წ დისა სხსრებისა: და ჰადაგებაჲ მესნელისა და მაცხოვრის ჩნის იჲ ქსის: წ თა მოციქულთა მიერ: გზა თესლი ჭეშმარიტი ქუეყანას კეთილს...

- 24) ჰ ე. თა: დეკანბერსა: ღ ე: წა- XXV. Мѣсяца декабря 30. *Мученичество святого мученика Боа отъ странъ косноязычныхъ отъ городъ Иерополь.*
- წ დის: მოწამისა: ბოა-
სი: ქენსა: ბოკილთასა:
ქელსა: იანპოდისას:
(ლ. 139b — 145b)

Начало:

იო რ წ ე სე ნეტარი ბოა კაცი მართლი ღთის მსახური და ღთის მოშიში: და ცხოველებდა (sic) იგი სიწმიდით: იო იგი მშუდ და მუდგრო და იქცოდა იგი სიმაბღოთ: და შემგულ იო...

- 25) ჰ ე. თა: [////]ისა: ე: წამებაჲ: XXVI. Мѣсяца [////] 5. *Мученичество святого Евсима.*
- წ დის: ეესიგნოსისი:
(ლ. 145b² — 152b)

Начало:

ოჯფლებსა არბიოინისსა: და ღუღიანსსა: (sic) მოკუდა კოსტანტინოს
კეისარი: და დაჟდა ივლიანს: კეისრად: თთუესა [////] ულისას: ივლიანს ესე რნ
ურ უო ქტ...

Надъ подскобленнымъ названіемъ мѣсяца въ заглавіи надписано впо-
слѣдствіи 26 სტ — სსა, т. е. августа.

26) 26. თა: ფებრვალსა: 26: წამე- XXVII. Мѣсяца февраля 6. Му-
ბაჲ: ченичество святого Юлиана Емес-

წდისა: ივლიანე: ემეწელი-
სა: მოკურნალისაჲ:

скаго тѣкаря.

(л. 152b² — 159a)

Начало:

და იუო მეფობასა ნომერიანოზისა უდმოთოჲსა მონისა მის ეშმაკისასა
ბილწისა და შეგინებულისასა: განსდვა ელთა ქლქთა და სოფელთა და ელსა
ქენასა საკლემწიფოჲსა მისისა: უმეტულოჲ იგი ბრძანებაჲ მისი...

27) 27. მარცვათა: პირველ: კუ- XXVIII. Въ первую недѣлю по-
რიკე- ста, въ день субботній. Память

სა: დღესა: შაფათსა: საგ-
სენებელსა: წდისა: და დოჯაწლი-
თ: შემოსილისა: თქისა: ეკპაიტ-
ელ: ახლად: სტრატოტად: მო-
უგანებოჯლისაჲ: ცხოვრებაჲ:
და სიმეგნს: მისი:

святого и побѣдоносца Теодора Ес-
хаитскаго Тирона. Житіе и доб-
лестъ его.

(л. 159b — 166a¹) .

Начало:

მათ ჟამთა ოდეს მოიწია წა მოციქული ანდრია ამასიად. და წსა ფედი-
მოსს დასსნა გელნი ეპისკოპოსად: და დაუტევა მან ნაცვალად თჳსა და თჳთ შთა-
ვიდა სინოპედ: სადა იგი მრავალნი საქმენი სსაწაულთანი: აღასრულნა...

Само мученичество (წამებაჲ) св. Теодора (ოუდგარტსი) рассказано
подъ особою рубрикою и составляетъ главу 29-ю (27) рукописи (л. 161a¹).

28) 28. თა: ფებრვალსა: 28: საგ- XXX. Мѣсяца февраля 17. Па-
სენებელი: мять святой Евфросиніи. Житіе и

წდისა: ეფეროსინის: სი: ცხოვ-
რებაჲ: და: სიმეგნს: .: მისი:

мученичество ея.

(л. 166a — 173a¹)

ყოფილ ვინმე პლექსანდრის კაცი აზნაური და სახელი მისი პანფოტი (sic) ესე
ყოფილ მოწოდებელ მცნებათა ორსათა დამარცხად: ამან მოიყვანა დედაკაცი ცოლად შემ-
კული და ღირსი...

29. Гл. XXXI. *Мученичество девяти отроковъ Колайскихъ*,
л. 173a² — 175a.

30. Гл. XXXII. *Мученичество Давида Дюинскаго*, л. 175a²—178a.

31) ლ. თ.: ფებრუალსა: გ. წ.: XXXIII. Мѣсяца февраля 27.
მარტვლობა:
წდის: ივლიანტ. სი: *Мученичество святого Iuliana.*
(л. 178a² — 180b¹)

Начало:

თქა მარკიანე. მოუწოდეთ ივლიანეს ორის მესმის ვად არა ერჩის ბრძანე-
ბასა წესა. და შერთულ არს იგი გალილეელთა თანა: და ვა წარადგინეს წა ივ-
ლიანე: თქა მარკიანე რამასთეს იუჲ უგუგურთა თანა ქეანეთა...

32) ლ. თ.: მარტის: თ.: წამება: XXXIV. Мѣсяца марта 9. *Му-*
წთა: *ченичество сорока святыхъ, заму-*
ორმოცთა: ონი: სეპს- *чениыхъ въ городъ Севастіи. Имена*
ტია: ქლქსა: შინა: იწამნეს: *ихъ слѣдующія...*
სახელები: მათი: ესე არს...
(л. 180b — 186b)

Начало:

ჟამთა მათ ნიკიტი (sic) შეფისათა. იყო დევნულება დიდი ქეანეთა: ენი
წნი ღის მსახურებით: ცხომდებოდეს (sic) აძულებდეს მათ მსახურებად კერპთა...

33) ლ. თქმლი: ნეტარის: მამის: XXXV. *Сочинение блаженнаго*
წნისა: ბასილი: მთავარ: *отца нашего Василия, архіепископа*
ეპისკოპოსისა: კესარი: *Кесаріи Каппадокійской. Хвала со-*
გაბადუკელისა: წთა: ორ- *рока мученикамъ города Севастіи.*
მოცთა: თეს: ქება: ონი:
სებასტია: ქლქსა: იწამნეს:
(л. 187a — 194b)

Начало:

მარტვლთა კსენებითა ვინმე განძეს მარტვლ მოუყურე. ო სხიერთა მათ
მიმართ მონათა პატრიის ცემასა მოუყუსთაგან გამოჩინებად...

34) ზგ. თა: შარტსა: იგ: წამებად:

XXXVI. Мѣсяца марта 13. *Му-*

୧୨-

სა: ფელეტონის:

исничество святого Филектемона.

(л. 194b²—223a)

Начало:

[illegible]

Въ текстѣ имя святого гласить ფილიპეძემონ.

Въ концѣ *Мученичества* (л. 223а¹) упомянуто армянское названіе одного мѣсяца (*Ճարեր* = ՁԺՅԵԼԻ):

ათხუთმეტის მარტისა თთჳსას
 წელ არს მარიალი დღესა შა-
 ბათსა" და სწყა.

Замѣчу здѣсь же, что и въ статьяхъ рукописи, не списанныхъ мною для изданія, встрѣчались армянскія формы именъ, армянскія слова и пр., но мнѣ казалось, что голое эксперпированіе отдѣльныхъ словъ не имѣетъ большого значенія, и лучше подождать, пока найдется работникъ для изслѣдованія и изданія другихъ частей этого драгоценнаго памятника грузинской литературы.

35) ღ[~]ფ. თ[~]ს: მ[~]ტ[~]ტ[~]ს: კ[~]: წ[~]მ[~]ბ[~]მ:

XXXVII. Мѣсяца марта 20. *Му-*

தலை: மெ-

ченичество святого Михаила, быв-

ქღისი: წი: იჟო: ლაგნას: დიდ-

шаго въ великой лавръ святого отца

სა: წმიდისა: მამისა: ჩუნი-

нашего Сазвы.

Ես: Ես ձեռն եմ:

(лл. 223а²—228а, 229а—231а: 228b представляет чистую страницу).

Начало:

გვთხოვდა მამა ბასილი მღვდელი: საბაწმინდელი: კაცი საკრებელი: და სასწაულოა მხილველი. ედ დღეს ხარებას: განვედით ღირსიანს: ქვემო კერძო ღვატს: ოდეს ოდენ ურჯუნს: ადგილს წინეულის:

36) Гл. XXXVIII. *Мученичество св. Вардана*, лл. 231b—233b¹.

37) Гл. XXXIX. *Миреничество св. Атома*, лл. 233b — 237b¹.

38) Гл. XL. *Мученичество свв. Сукавейцевъ*, лл. 237b — 247b¹.

39) Гл. XLI. *Кончина св. Саака Партева, сына Нерсеса Великого*, лл. 247b — 249a¹.

40) Гл. XLII. *Мученичество св. Шушаники*, лл. 249a — 250b.

41) Гл. XLIII. *Мученичество св. Изидбозиды*, лл. 250b² — 253b (о 254 — 255 см. описание), 256a — 257.

42) Гл. XLIV. *Мученичество свв. архіереевъ Арменіи Аристар[ес]а, Вртанеса, Гусика, Григориса и Даниїла*, лл. 257a² — 259a.

43) მ. თ. აზრილს: ე. გ. წამება: XLV. Мѣсяца апрѣля 23. *Мученичество святого великомученика Георгія*.
წდის: და დიდებულს: მო-
წამის: გისი:
(лл. 259a¹ — 267b)

Начало:

რქს იგი დეპურა კერძომსახურებას ეშპასისა ეი სოფელი. იყო ბერძენთა წა მეფე. რ ღლს ერქუ. დიოკლიტიანე (sic): მეცეი მძევარე: განმრეუელი სამწყ-სოთა ქმსთა: და ესუა მას შეგობარი. ერთგულ და იუენეს იგინი ერთ ზრახვა. რ ღლს ერქუა მაგნანტიოს (sic)...

44) მ. გ. წკითხავი: თქმლი: ნ ტრის: XLVI. *Сочиненіе блаженнаго священника Θεодула. Хвала и воспѣваніе святому Георгію*.
თეოდო[ჯ]ლა: ნოჯცისა:
ქება: შესხმისა: წდის: გისი:
(лл. 267b² — 271a¹)

Начало:

მოვედით სიუერულთა ღთისანო: და მოსურენო ქმსნო: და ვადიდებდეთ სხიერებას: სამების წისას: რი მიუთხრობელ არს კეთილთა მისთა წა მიუწდომელთა: და განებას გამოუთქმელს. და სსწაულთა მისთა რნი გამოცხადნა სოფელს...

45) მ. ზ. თ. აზრილს: ე. დ. წმება: XLVII. Мѣсяца апрѣля 24. *Мученичество святого сотника Лонгина*.
თავისა:
(лл. 271a — 275b¹)

Начало:

და იყო დღეთა ოღისა წნისა იჲ ქმსთა: ნეტარი ღონგინოზ გწქესულ. ასისთავად. რ ღ იგი მსხობულად თანადგა ჟამს მას ჟრცმისას რნდა იგი უბუ-მირა გუერდს მას ოღისას...

Въ *Мученичество* находимъ мѣста съ такими, любопытными для грузинскаго текста, словами:

ა) გნახლდა ხანითა¹⁾ მით
ქმრ მიგრითა (Л. 271ა²)

ბ) მივიდა გაშირეთა³⁾: და შეადგინა
თავი თვისი სიმდაბლესა შრომასა
მარტოად უოფითა (Л. 271ბ¹).

46) მტ. თჳ. აპრილსა: ეგ: წმ^დბჲ:
წდისა:

XLVIII. Мѣсяца апрѣля 25.

მარკოზ: მხრბლისჲ: აღექს-

Мученичество святого сванелиста

ანდრია: ქლქსა: შინა:

Марка съ городъ Александріи.

(ЛЛ. 275ბ² — 279ა)

Начало:

წელსა: ოცდამეთხოვთმეტესა: შემდგომად ვნებისა მცხოვრისა ჩ ნისა: და
მესხეელისა. იჲ ქმრ ღთისა ჩ ნისა: ოდეს იგი სწლისა წდისა წინამძღურობითა:
გწევენეს მტქლთა ენი გიდენი ქუნისანი: ოჲ უქადგონ...

47) მტ. თჳ. მაისსა: ა: წმ^დბჲ:
წდისა:

XLIX. Мѣсяца мая 1. Мучени-

რომანოზ: ახლისა: მო-

чество святого Романа, новаго му-

წამისაჲ: ოი: იწამა: მეუ-

ченика, который былъ замученъ съ

ობასა: ეშმაკთ: მსახოვ-

царствование бѣсочестиваго царя

რისა: მეფისა: მაჰდისა³⁾:

Махдія. Написалъ блаженный Сте-

წი: აღწერა: ნეტარმნ: სტეფ-

фанъ Дамаскинъ, одинъ изъ отцовъ

ანე: დასასკეღმნ: ოი: იუთ:

лазры святого отца нашего Саввы.

ერთი: მამათ: გნია: ლავ-

რისა: წდისა: მამისა: ჩ ნისა: სანდისა:

(ЛЛ. 279ბ — 293ა)

Начало:

წელთა: კოსტანტინე: მეფისა: უმჯუღოაღსათა: ოდ იგი აღძრვითა ეშმაკი-
საღათა: აღადგინა ბრძოლაჲ: და შეურაცხუბაჲ ხატთა ზა წთა: და არა მცირედ
აღაშფოთნა ეკლესიანი ქმრ ღთისა ჩ ნისანი: მრავლითა გუემითა და შეურაცხე-
ბითა: გნდევსნა და ქქუსრობა ეფნა კანნი იგი...

Въ *Мученичество* встречаемъ упоминаніе о народѣ «ფრჯენი» («Фраджвы»)

1) Арх. *რახ სიოთ*.

2) Арх. *გაშირეი კაპადოკიანი*.

3) По ошибкѣ: *მაღალსა* п *ვიხს*, и въ текстѣ.

Записки Вост. Общ. Имѣ. Русск. Арх. Общ. Т. XIII.

და მთ თანა იუენეს მრავალნი
ქეანენი: ასურასტანელნი:
და ფრადჟნი: (ლ. 286b²).

и были съ ними [въ заточеніи въ
сарацннской странѣ] спріицы и
фрэдѣвы.

Любопытно также отмѣтить слово აუმაგი въ значеніи лазутчика.
Доносячкѣ говоритъ халифу про св. Романа:

დაგიცევი ღწ: ამირამუშინი¹⁾ თქნს
საბრძანებულსა შინა არის კაცი ა-
ემაგი. რი შესრულ არს საბერძნე-

თად და გამოსრულ არს: და იგი
აწნობებს ბერძენთა: ამბავსა სი-
დუშლოდას შენისას: (ლ. 288a²).

Приведемъ еще нѣсколько мѣстъ съ рѣдкими или иностранными сло-
вами :

289b¹ ა) მშენ გწრისხსა ამირამუშინი იგი
და გწრისხეული აღიძრა კადნიერე-
ბისა მისისათჳს: | და აღწლდნა
საჯდომისაგნ თჳსისა ეჲ მკეცი: რა
შთან-
თქას კრავი იგი ქმნი და შეიპურა იგი
ოწითაჲ კელთა თჳსითა: და გარდა-
ახნა
სამოკლანი იგი ჰაღკარტნი მისნი: გე
სარტულადმდე.

წინა აღმდგომი (sic): მეფობისა შნის
რომანოზ არა დასცხრების უეწქტე-
ვად ჩლდ უშჯულთჳებად გულისა
მოქტეულსა მოწმუნეთას: და იწრ-
ფის გწ შოვრებად მათა | მსახუ-
რებისაგნ ჩნისა: და მიაქცევს ქეანედგე:
და

291a¹

ბ) მშენ აღდგა [ამირა] და შევიდა იგი
ამირამუშინისა: და შესმინა წმ იგი
და ჰქა: უკეთური იგი მტერი და

ესე წამეს მის ზა ჩემ წწ: კაცთა
დასტურთა²⁾: და სარწმუნოთა:
და ამისთჳს შემშურდა შური
შჯულისა ჩნისა: და ვსწავლტ
იგი და ვერ მას ტაჟგანაგითა³⁾
ჯერისებრ.

47) Гл. L. *Мученичество св. Сидухты*, лл. 293a²—294b.

48) ნა. თა. მასისა: ი: წმ ბა: წდი-
სა: ფილეომნ: მენესტჳსა:
(ლ. 294b² — 302b)

Лl. Мѣсяца мая 10. *Мучениче-
ство святого Филимона Свирѣмника.*

Начало:

მესამესა წელსა: დიოკლეტიანესსა: არიანოს მსაჯულმნ თეზადისამნ: უბრ-
ძანა მოავართ მის ქელისათა გწ მზადებად და შეკრებად საუგულოთა: და დადე-
ბად შეს მთსა: და ჰქა მთ: ჰმსახურეთ ღთთა უკუეთო არა ბოროტითა სატან-
ჟეელითა მოსწუდეთ...

1) Безъ перехода с въ л., какъ замѣчаемъ позднѣе, напр. въ *Грузинскихъ Литописяхъ*.

2) Перс. *دستور* *заслуживающій доверія*.

3) Вм. „*დგანაგითა*“: *დგანაგო* или *დგანაგო* = *гдѣшнѣ*, сир. *هنا*, перс. *دانش*.

49) ЛII. *Мученичество братьев Давида и Тиричана*, лл. 302b² — 308a¹.

50) ნ გ. თა: მისის: გ: წამებაჲ
წდის თაღუღოსისი
საკითხვი:
(ლ. 308a¹ — 312a).

ЛIII. Мѣсяца мая 20. *Мученичество святого Фалелея. Чтеніе.*

Начало:

წელთა მათ სუფევის ნუმერინოსისთა: მსაჯულობას თჳდოტსთათო-
[ჯ]ეს ტირისკინისთა: ოცდა სუთს თთხსს: მოვიდა თეოდორე მსაჯული ეტა
ქალაქად: და შევიდა ტაძრად ანდრიანტისს ღთთა თუთასა...

51) ნ დ. ცხოვრებაჲ წთა კვპრანტ-
სი: და იესტანასი წამებაჲ
მათ ორთვე ერთად:
(ლ. 312b — 321b).

LIV. *Житіе святыхъ Кипріяна и Юстины. Мученичество ихъ обо-ихъ омисть.*

Начало:

ოის ნისს იჯ ქსნი მცთ ქუნად გამოჩინებაჲ ცხოვრებისათჳს კცთამას
იუო: და აღსრულნა წიგნნი წწტულთანი ეი ოდა არს ცასს ქუეშე განსათლნ
სიტყუთა რლთა ერთვე ჰტრმენა და ნათელ იღეს...

52) ნ ე. თა იგნისს: ნ: წამებაჲ წს
და კეთილად მძღის ქეფ-
ოტესი და მოუესთა მისთჳ:
(ლ. 322a — 332a).

LV. Мѣсяца іюня 1. *Мученичество святого и добродѣтельнаго Христофора и друзей его.*

Начало (см. стр. 81, № 53):

წელს მეფობისა ივლიანესსა და დიოკლეტიანტისს: დეკიოზ მსაჯულითურთ.
რლთად სავსტ იუო ეი სამეუფოჲ მათი კერზთ მსახურებიოთ: და ეძებდეს ქტ-
ანთა: რა ჰმსახურონ ღთთა: იუო კელმწიფედ: დეკიოზ რი ბრძანებაჲ ელს
მას სოფელსა...

53) ნ ვ. თა იგნისს: ე: წამებაჲ წდ-
ის: და დიდებულისა
მწმის კონონისი:
(ლ. 332a² — 334b¹).

LVI. Мѣсяца іюня 1. *Мученичество святого и великаго мученика Конопа.*

Начало:

კელმწიფებაჲს უღმრ[თ]ოჲს მეფისა ავრელიანეს: ბოროტისას: წარმო-
იღვინა დამკეტანოზ: აღნილვად ელს საბრძანებელსა მისს: იძულებაჲ: და

თაჟუანის ცემად: დატებად შეგინებულთა და სძაგელთა კერპთა: და ვერ მოვიდოდა
იგი იგონია ქლქად: შესამინეს მას კიტი ერთი: რღს სახელი ერქა კონონ...

54) ნ. თ. იგნისის: 1) ნ. წამებად LVII. Мѣсяца іюня 1) 19. Муче-
წს

მოწამის: ლეონტისი: *мучничество святого мученика Леонтия.*
(л. 334b—335b¹).

Начало:

მოსრულ იყო ელდათ სოფლით ელდ სანატრელი მწამწ წა ლეონტიოს
ერთი იყო ესე პირველთა სტრატიოტანინ: და მეტე მეტესა აზნაურებას...

55) ნ. თ. იგნისის: წამებად წს LVIII. Мѣсяца іюня 21. Мучени-
მოწამის მამასი: *чество святого мученика Маманта.*
(л. 335b²—342b).

Начало:

გაცი ვინე იყო გაგრას ქალქის პეფლაგონიასის სახელით. თუდოტოს:
ესე მს ცული (sic). და სახელი მისი როფინ: და მეოფ ივენეს იგინი წე ბოს-
ტებს ქლქისას...

Мученичество это дефектно: между лл. 335 и 336 вырѣзанъ одинъ
листь и другой листъ между лл. 336 и 337.

56) ნ. თ. იგნისის: წამებად: LIX. Мѣсяца іюня 30. Мучени-
წს:

მწამის: ფოკასი: *чество святого мученика Фоки.*
(л. 342b³—349a).

Начало:

მოსლეს მს მაცხოვრის ჩნის იქ ქს წდის და მოწელების მოუჟ-
რეს და მეურნალის: და მწეკმის და მოძღურის ღთის: და ჟურომს გნთქე-
მულის: და გამოუთქმელი საიდუმლო...

57) LX. *Мученичество св. Оскана и друзей его*, лл. 349a¹ — 351a.

Заглавію этого мученичества предшествуютъ двѣ красныя строки,
сильно подскобленныя; не смотря на чье-то усердіе совершенно стереть эти
строки, по остаткамъ буквъ все же можно прочитатъ слѣдующее:

ესე [წამება]ნი სომხ-
[ურის]გნ თარგმნილ არიან: Эти [мученич]ства съ армян-
[скаго] переведены.

1) Въ рш. по опнскѣ: ეკლესიის იმ.ლ.

За части словъ, поставленные въ скобки, я не стою особо; но главная часть слова съ «армянскаго», именно «სომხ... ზბ» «съ армян...» и существенныя слова этихъ строкъ, что «это—переводы», читаются безъ всякаго затрудненія. Само собою понятно, что эти двѣ строки подверглись опалѣ потому, что нѣкоторые грузины въ позднѣйшее время [какъ впрочемъ многіе и теперь] не выносили даже мысли о переводахъ съ армянскаго на грузинскій языкъ, и уничтоженіемъ злополучныхъ строкъ, очевидно, имѣлось въ виду скрыть армянское происхожденіе цѣлаго ряда агіографическихъ памятниковъ древне-грузинской литературы.

58) Гл. LXI. *Мученичество св. Георгія Побѣдоносца*, лл. 351a²—354b¹.

59) Гл. LXII. *Мученичество св. Нерсеса, архіепископа Арменіи, и епископа Хада, ученика его*, лл. 354b—358a.

60) Гл. LXIII. *Подвижничество св. Гуландухты въ Персїи*, лл. 358a²—368a.

61) *მ-დ. თ-ს აგნისის: ჭ-ბ: წ-თ და
კეთილად მძლეოთ მ-
წამეთა: ტრაქოს: ზრ-
ობოს: და ანდრონიკ-
ესი წამებამ მათი:
(лл. 368a²—383a).*

LXIV. Мѣсяца іюня 27. *Святыхъ
добродѣтельныхъ мучениковъ Т[а]раха,
Прова и Андроника. Мученичество
ихъ.*

Начало:

*ზარგელაზ: და მარკეონ: ღუისა: და ბართოკლზ: ჰარმენონ: და დიოდო-
ხოს: ფელიქს: და გიმილოს ათენეონ: და ტრაქეს ბოროს: და აკელისეს: ნიკო-
ნორის: და კვტქეს: და კვზორს: და ბირიდოს: ბასოს: და ტიმოთეოს: და ენი
რ-ღნი ხართ ძმანი აგონის: სარწმუნონი წ-დანი...*

Мученичество это подраздѣлено на нѣсколько частей; вторая и третья части имѣютъ свои особыя заглавія:

ა) *ტ-გეთიხვამ მათივე მეს-
რე მამისის ტას (sic) შინა
(лл. 372a²—375b).*

*Судъ надъ ними же второй въ
Монсуестіи.*

ბ) *ტ-გეთიხვამ მათივე მეს-
მე ანაზაბს (sic)
(лл. 375b²—383a).*

*Судъ надъ ними же третій въ
Аназарбѣ.*

Конецъ:

აღესრულებს წინ იგი მოწამენი
:და აღმაღლდეს და მეტყეს მას:
:ღამეს დაიკრძალეს გუ:
:ამნი მთნი მთასა ვეშ ს:
:შინა ქმს მტრის წინ:
:სა: წისამ არს ღმრ:
შეთი ოქმ
: წნ :

Записи.

1) Имя архіерея Арсенія упоминается во многихъ мѣстахъ рукописи въ записяхъ одного и того же по существу содержанія, но различной редакціи (а, b, c) и рецензій:

а) ქქ აღდგა არსო

(л. 81b²: непосредственно за заглавіемъ IV-ой главы *Мученичества св. АѲо*).

ქმ: აღდგ: არსნი

(л. 103a¹: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Вавилы*; 308a¹: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Ѳалелея*).

ქმ: აღდგ: არსენი: წნ нлн ამმ

(л. 173a²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества девяти братьевъ Колайскихъ*; л. 302b²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Давида и Тириана*).

ქქ: აღქ არსენი

(л. 259a²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Георгія*; л. 351b³, съ прибавленіемъ — წნ: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Георгія Побѣдоносца*).

b) ქმ ოჯმეტეს ქლთა მშთ მთა:
გართა აღდგ არსნი მშთ:
მთვ რი მდღბლი წთა მწმთა:
წნ:

(л. 139a²: въ концѣ *Мученичества Кира, Іоанна и прочихъ*).

ქ^ტ: ადიდე: მამათ: მთავა-
 რი: არსენი: მადიდებელი:
 წ^ტ თა: შენათ: მწ^ტ მეთად:

(л. 194b²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Филукте-мона*).

ო^ტ ქ^ტ ოჯმეტესად ადიდე არსენი მწ^ტ (sic) მთ^ტ რი:

(л. 312b¹: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества свв. Кипріана и Юстины*).

ქ^ტ ოჯდიდებოჯლეს უაგ: ულთა: მ^ტ ფოთა
 მთ^ტ: წ^ტ ნი: არსენი: მამად: (sic) მთ^ტ რი:

(л. 335b²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Маманта*).

ც) წ^ტ ო კვპრინე მდდელთ მოძლოჯ-
 რთ მეოხ უაგ არსენი კვპ^ტ კვპსს

(л. 321b²: въ концѣ *Мученичества свв. Кипріана и Юстины*).

წ^ტ ნო ქ^ტს მოწამენო მეო-
 ხ ევევნიო დდეს მას ს-
 ჭეულსისა არსენი კვპის-
 კოპო[ს]სა ძმოთურთ წ^ტ:

(л. 383a²: въ самомъ концѣ рукописи въ заключеніе *Мученичества свв. Тараха, Прова и Андроника*).

Какъ можно видѣть по тексту, записи Арсенія нѣтъ собственно ни одной, несмотря на утвержденіе проф. Цагарели, а есть цѣлый рядъ записей объ Арсеніи: о возвелчненіи своемъ въ записяхъ иногда просятъ, но про себя не пишутъ «владыка нашъ патріархъ Арсеній». Записи не говорятъ также и того, что этотъ Арсеній есть Арсешій Ниніомидскій, какъ пишутъ проф. Цагарели.

Всѣ эти записи объ Арсеніи писаны начальными буквами и всѣ, за исключеніемъ трехъ (b на л. 139a², c на л. 321b² и 383a²), красною киноварью.

2) Начальными буквами киноварью:

ქ^ტ: მ^ტ: გ^ტ:

(л. 178a²: непосредственно за заглавіемъ *Мученичества св. Юліана*).

Пряписки позднѣйшія:

- 1) Неизвѣстнаго — молитва Богородицѣ церковнымъ строчнымъ письмомъ (л. 2а).
- 2) о. Венедикта отъ 1827 г. (л. 3а), отъ 1822 г. (л. 383b).
- 3) Платона Иоселиани отъ 1849 г. (л. 383b).
- 4) Неизвѣстнаго военнымъ письмомъ, какъ и двѣ предыдущія (2 и 3):
 ჩუ პეტრე ბერძენიშა მონასტრშიდ დახატული ქართული შეფის (sic)
 და დედოფლების სხელი ამხორცეს და ბერძნის დაწერეს ვითამცა
 მათი შეფები უოფილ იუოს თორნიგიც ამხორცეს ღმერთთ შენ იცა.

V. Житія, похвальныя слова и посланія (№ 73).

Рукопись на пергаментѣ, безъ переплета, въ 154 листа, сильно пострадавшихъ, особенно въ началѣ (лл. 1—19), гдѣ отъ листовъ остались по двѣ трети и менѣе. Рукопись составная: она сшита изъ двухъ рукописей, каждая изъ коихъ имѣетъ свою пагинацію.

а) Первые 100 листовъ представляютъ одну рукопись, дефектную въ началѣ и въ концѣ. Рукопись съ грузинскою пагинаціею по тетрадямъ въ восемь листовъ. Изъ нихъ въ началѣ недостаетъ восьми тетрадей вовсе и одного (перваго) листа отъ девятой тетради. Текстъ строчнымъ церковнымъ письмомъ различной руки (замѣтны два почерка: второй съ 85а листа), въ 22 строки на страницѣ. Размѣры текста 16,5 × 10,5 с. Пергаментъ бѣлый, тонкій. Писецъ — Николай и время — 269 [+780=1049 по Р. Хр.] для одной части (лл. 1—20а до четвертой строки), если не для всей этой рукописи (лл. 1—100).

Содержать:

- 1) [Знаменія св. Николая Чудотворца].

Начала нѣтъ. Первые читаемыя слова на л. 1а:

წი
 გნებ
 შენა წი
 შენ აუღლი
 პირუელ
 წი ზეცეიწ

Въ статьѣ 22 (54) главы.

Конецъ:

. . . . და მომავალ]-
სა წელს დასთესეს იგივე თესლი [უა]-
ნასა მთა ოც და ხუთი მოდი და ჰმად-
ლობდეს ღ: და აღრამესრულნეს
ჟმნი მოიწია მკამ და მომკნეს უანანი
მთნი და გამოუგდა ასოც და ხუთი მო-
დი და ჰმადლობდეს ღ: და მოვიდეს
წის ნკელსისა შეუფრდეს და ჰრ-
ქუეს მამათ წითა ლოცვითა შნითა
| [] ობასა დიწს შევნა ჩნ ღნ
[] ნკელს შემდეგელ არს ღი
[] ა გნდიდებდა და დიდისა
[] თქნ ჰმადლობდით
[] ისა არს ღნა ელდე აწ და
[] შეღს უკუთითი უკე ან: .. 1)

19b

2) ცნობა: და შესმა: წდისა [ღთ შ]- *Житіе и восхваление святого бого-*
უმოსილისა: მშისა: ჩნისა: ბასი[ლი] *носнаго отца нашего Василия, архи-*
ეპისკოპელ: კაბადოკიელ: მთვრ[ების]- *епископа Кесаріи Каппадокійской,*
კოპოსისა: რდი აღწერა: წნ და[ნ ტრმ] *написанное святымъ [и блаженнымъ]*
მამენ: ჩნმნ: გრგოლ ღთის შეტუ- *отцомъ нашимъ Григоріемъ Богосло-*
(ა. 20a—85a). [ელმ] *вомъ.*

Начало:

ფდ მაძულებდა შე დიდი და ღთ შმნლი ბა[სილი]
აღწერად სიტუთა სწავლისათ. და []
მად ღუწლსა და ცხორებას წთასა ვ[]
თანადა იუო. რ უყუარდეს მას ჩმნი []
რღ არავინ ესრეთ შეიუყარებს. თა[ვი]-
საცა თჯისა სიტუთათ.

Конецъ:

დიწს მევენ ჩნცა მეოხებითავე მისითა მისთნა უოფად გნ რამ ვიდეო
ამიერ. და გნ სრულმცა ვართ. გნ მზადებულნი. და შემოსილნი. შინითა შნითა
და არა იძულებით და ჭირით გნუოფილნი: გორცთა ამათგნ დღეს მას უკუანს-
კნელსა. რდი ესე ვნებაა არს. გორცთ მოუყარეთა და სოფლის მოუყარეთა
ს ლთაა ად კეთილადმცა და სურვიელად. მიწვენულ ვართ. სუკუნისა მაცის. სა-

1) Заключенныя въ скобки части сгнили.

ნატრელს მას და დაუსრულებელს ცხოვრებას: ქე იჲს: ძს (sic) მიერ ოის ჩნის
 რლისა თნა შენდა დბა გშეენის: ელდ: წდით: სსიერით და ცხოველს მყოფე-
 ლით: სდითურთ: აწ და მრდის და უკუნითი: უგე ან:

3) წდის: მამის: ჩნის: გრგლ: *Святого отца нашего епископа Григорія*
 ეპისკოპოსისა:

ნოსტელის: შესმამ: წდის: და დიდის: *Нисскаго Восхваление*

ბასილის: თნ: ძმის: თჯისა. *брата его святого Василия Великаго.*

წო: ბასილი: შე: იგანე: *Св. Василий, помилуй Иоанна.*

(აღ. 85a — 95b).

Начало [= *Migne, SG, XXXVI, стр. 788*]:

კეთილი. წესიერება. დადგ: ღნ: ჩნთა: ამათ: დღესასწაულთა ზნ: რღნი:
 ესე: შემდგომით: შემდგდ: აღვასრულენით: დღეთა: ამათ: და აღვასრლბთ: ნ წე-
 სიერებაჲ: ესე არს.

Конецъ [= *Migne, SG, XXXVI, стр. 817*]:

ებრეთვე უგე ჩნტა რღნი ბასილის. დიდს მას და დიდებულს მოძღვრად
 ჩნდა სსეულესდებო. საქმით ფჩუენოთ მოწფობამ მისა. რა მოფიგოთ საქმე
 იგი რღნ უო იგი სსეულფან. წე ღთისა და ქტთა ქე იჲს მიერ ოის ჩნის:
 რღისა არს დიდებამ და სიმტკიცე აწ და მდის და უგნით უგე ან.

4) ებისტოლე თქმული: *Послание святого богоносного Ва-*

წდის: და ღთ: შემოსილის: ბასი-

ლისი: ღთის: მეტეუელის: გრი-

გოელის: მიმართ: *силья къ Григорию Богослову.*

(აღ. 95b — 99b).

Начало:

გიცან ებისტოლე შნი ვა გინ შვილი სსეურელის მეტობრის თჯისა.
 მსგავსებით მით მოშობელისაჲთა იცნის: რ რღი იგი მოგაქწერა: ვდ ვერ შემდ-
 ლებულ არს. ადგილისა ოდენ და სიკეთისა უდაბნოჲს თქმამ.

Конецъ:

რა მივეთხენეთ: მის მიერსა წყალობას: და ღირს ვიქმნეთ კეთილთა
 მათ რღნი აღუთქმეს ღნ: მოშიშთა მისთა რ ქხელ არს და დიდებულ სსეული:
 წდამ: მისი აწ და მაღის და უგთი უგე ან:

5) თქმული წდის და ღთ: *Слово святого и богоносного Ва-*

შემოსილის ბასილისი: *силья.*

(აღ. 100a — 100b).

Начало:

რ ლს ჭეშმარიტი იგი სიმაღლე აზს აქუნდეს: დაფუძნებულია: ს ლს შ ს
თ ჳსს: ს დ გინა თუ სკამართა მიერ გნსწინდ იყოს: და გ ინა (sic) თუ მუყუ-
რეთა (sic) თუაღ ახუმდიეს.

Собственно это отрывокъ, такъ какъ за дефектностью рукописи въ данномъ мѣстѣ настоящее слово Василія Великаго обрывается въ самомъ началѣ на слѣдующихъ словахъ:

რ ეშმაგსაცა: ესევე შეემთხუ: დასაბამსავე: რ იწუო შეურაცხებად: სხუათა
(sic) და უმეტესის ძიებად ამისთვისცა შთამოფარდა იგი ზიციო (sic): და რ ლიცა
იგი აქუნდა:

Записи въ описанной рукописи слѣдующія:

1) Въ концѣ *Знаменій св. Николая Чудотворца* (л. 19b — 20a) особымъ изысканнымъ почеркомъ (чрезмѣрное удлинненіе стержней буквъ подъ линією, см. табл. № 7):

[] ქმ ძეო ღთისა: დაესრულა
[] და შესხმა და სასწაულნი წ დის
[დასა]კვრელთ მოქმედის მამის წ ნის ნი-
[კო]დაოსის: კელითა გლახიკის და ფ დ
[ცოდ]ვილის ნკ ლსისითა: ქრნის: ს მთ
[მი]ყეზი ჩემის წერისა: მშა იოვანე აზს ღნ
შეუნდვენ შეცოდებანი მისნი სნ:
უცხად წერის თჳს შემინდევით: ღთის თჳს:
ესე სასწაულნი წ დის ნკ ლსისნი ბერსა კუროსე-
ულს სნს ქერტყმულს ქართული[ს] წიგნი[ს]

[] [და?] ბერძულის და შეეწამა[]
სასწაულისა: მაგრა სხუა[]
მე ვითა დედას ვპო[ე] კერელ[]

20a

2) Въ концѣ *Похвальной слова* Григорія Нисскаго (л. 95b) по-
черкомъ текста:

ქე შე ი ვნე ბრძღო
წო მამანო რ ღნი ამას სწერდეთ. აკითხვი-
დეთ ლოცვაჲ უხუთ გლახიკის ეფთუმეს (sic)
თს. რნ ესე ვაარგმსე. და ღთის თს ვინცა
გარდასწერდეთ. ამას დასწერდეთ. ჩემიცა
სწლი. და ნუ აღმოცნო მტეა გლახიკის
რ ამისთვის თანს მიც ფ დ შრომაჲ.

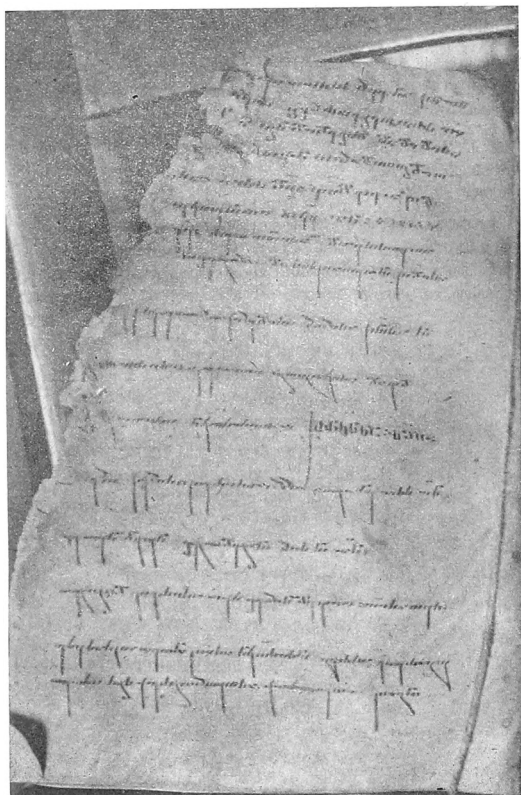

Таблица № 7. Страница рп. № 73, л. 19б.

3) Въ концѣ *Послания* Василія Великаго къ Григорію Бого-
слову (л. 99b) почеркомъ текста:

ექე განწყებაჲ მოღუაწეთაჲ და უ-
დაბნოსყოფისა სარგებელისა გამოჩინე-
ბაჲ: წ' დისა და დიდისა ბასილის მიერ:
მე გლახამან ეფთჳმე ვთარგმნე:
აწ ვინცა იკითხვიდეთ: ღოცვაჲ ყავთ
ჩემთს: და აქნცა ღწ მიგმადლენ:
აღსრულებაჲ მოქალაქობისა მისისა: ან:

b) Отъ второй рукописи, вошедшей въ составъ настоящей, мы имѣ-
емъ 54 листа (лл. 101—154). Текстъ строчнымъ церковнымъ письмомъ
той же руки, какой и конецъ первой рукописи, по 20 строкъ на страницѣ.
Размѣры текста 16 × 10,8 с. Пергаментъ бѣлый, тонкій.

Содержитъ:

1) ცხოვრება და გნებება წ'ისა
და ნეტრისა მ'მისა ჩ'ნისა გ'რგლი
ღ'თის მიტ'ულისაჲ | <i>Житіе и доблительность святого и
блаженнаго отца нашего Григорія
Богослова.</i> |
|---|--|
- (лл. 101a—126a).

Начало [= *Migne, SG, XXXV, стр. 244*]:

მიმიწოდეს ჩუენ ძმანო სლიერსა მას ტაბლასა გ'რგლი დიდი იგი ღ'თის
მიტ'უეულებისა ნესტუ: ნ' აწ წინამდებარე არს იგი თავადი. უნიგთოდ სასოატედ
უსრწელებისად. ელთა თჳს რ'ნი სურვილით შემოკრებულ არიან სმენად სიმაღ-
ელსა მას მოქალაქობისა მისისა.

Конецъ:

ჟ საკურველო მამაო შ'ნ არათუ მოჭკუედ ად აღივსე (sic) ვა მზტ' ამიერ
სუფლით (sic) ზეტად დამარხულ ხარ: აღმოსდგასა მართალთასა. საუხუეთა შინა
სასუფეველისათა მადლითა ოდისა ჩ'ნისა იჳ ქესითა რ'ლისაჲ არს დიდ'ჲ თ'ნ
მამით" და სხვა.

2) ცხრება და მოქალაქება: წ'ისა
და ნ'ტრისა გ'რგლი: ჭრომთა
პაპისა: რ'ლსა ეწოდეს: დიოდო-
ლონი. | <i>Житіе и подвижаніе святого бла-
женнаго Григорія, римскаго папы,
который былъ прозванъ Двоесловомъ.</i> |
|--|--|
- (лл. 126b—131a).

Начало:

ესე ღთ შემოსილი და ნეტარი მამა ჩნი გრიგოლ. რ ღესა ეწოდა დიო-
ლოღონი. რ ღი გამოითარგმანების მთხრობელი საღმრთოთა თხრობათაჲ. იყო
ნათესავით მოქალაქე დიდისა ქალაქისა ჭრომისაჲ შეილი მთაურისა დიდისა და
ღბლისა რ ღესა ეწოდებოდა გორდიანე.

Эпитетъ Григорія «диологонъ» толкуется, какъ «сказатель божествен-
ныхъ сказаній». За дефектностью рукописи въ двухъ мѣстахъ (между лл.
128 и 129, равно между лл. 129 и 130) *Житіе* это представлено безъ мно-
гихъ страницъ.

Конецъ:

და წარვიდა ღთისა სისრულით წინამძღურობითა ანგეზოთათა: რნი იგი
ამაჲვე სოფელსა მისთანა იქცეოდეს: წ იყო აღსრულებამ მისი თა მარტსა თორ-
მეტსა და იგლო იგი ეწ ერმ წ ჭრომისამ წ: და დაჰმარხეს იგი ეკლესიასა შა
წისა მცქლისა ჰეტრქსისა]:

წ მრგლნი სასწღნი იქმნეს სამარხოსა მის[სა] და აქამომდე იქმნებთან
მადლითა და [კაცთ] მეტობითა ონისა ჩნისა იჲ ქმსითა რ ღისა არს ღბა და
სიმტკიცე და სხვა.

3) თქმლი წ ღისა და ნეტა-
რისა მღდელ მოწამისა:
ეკლემენტოს ჭრომითა ჰაპისაჲ:
და წ ღისა ჰეტრე მოციქ ღლისა
მოწაფისაჲ: რ ღი ესე მოუწერა
ჭრომით იმ მს წ სს იაკობს
ძმასა ონისა:

*Сказаніе святого и блаженнаго свя-
щенномученика Климента, римскаго
папы, ученика апостола Петра, на-
писанное имъ изъ Рима въ Иерусалимъ
къ Іакову, брату Господнему.*

(лл. 131b—154b). См. выше, стр. 7, статья 7.

Начало:

ეკლემენტოს იაკობს ოა ჩემსა ეპისკოპოსსა. და ეპისკოპოსთა ეპისკო-
პოსსა მწყემსსა იმ მისა წ ღისა ეკლესიისა ქანუთაჲსა. და ელთაჲე გარემოჲს
დამყარებულთა ქმს ღთისა ჩნისა ეკლესიათა ხუცესთა თანა და დიაკონთა და
ელთაჲე ძმათა გიგითხეჲ მუჯდობამ თქნდა იუენ მ ღის:

Посланіе это не dokonчено за дефектностью рукописи и обрывается
на слѣдующихъ словахъ:

. სიტყუამ მისი
ჰემარტ არს და ღა ქდგებს. ბუნებით
სახიერსა და მართალსა. სახიერსა რ
რ ღთა შეინანონ შეუნდობს შეცოდებათა

[ნ] მართლს ონ წინა არა შეინახოს ღი-
 [სს]დ სპქეთა მისთამს მიაგებს და
 [სს]დს ონ ღსა ჰმწმენეს იგი. ესე აქ-
 [სს]დ სიტყმა. ვდ იგი უღსავე ზედავეს
 [სს]დს კრძალვის უღსავე ბოროტსა¹⁾.

Записъ въ одну строку въ концѣ *Житія Григорія Богослова* (л. 126а):

წო გრგო მეოხ ეუავ იოვანე[ს] (sic).

Эта вторая (b) рукопись снабжена грузинскою пагинаціею по тетра-
 дямъ въ восемь листовъ каждая; въ ней, по пагинація, восемь тетрадей,
 т. е. почти какъ разъ столько, сколько недостаетъ первой (a) рукописи въ
 началѣ, и можно было бы думать, что передъ нами перетасованный частіи
 (b+a) одной и той же рукописи, но настаивать на этомъ я не могу.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

Случайныя замѣтки по описанію грузинскихъ рукописей Ивера.

I.

При бѣгломъ осмотрѣ части изъ рукописей, описанныхъ въ *Ката-
 логъ* А. А. Цагарели, я обратилъ вниманіе на нѣкоторыя обстоятельства,
 не замѣченные или невѣрно отмѣченные въ названномъ трудѣ²⁾. Въ этихъ
 замѣчаніяхъ я умаляваю о неточностяхъ формальнаго свойства³⁾, системати-
 ческихъ отступленіяхъ А. А. Цагарели отъ древней орфографіи описывае-
 мыхъ имъ рукописей и т. п.⁴⁾

1) Заключенныя въ скобки части сръзаны

2) Кстати, всѣ осмотрѣнныя мною рукописи бібліотекарь о. Іоакимъ снабдилъ по
 моему указанію соотвѣстственными номерами на языкахъ по *Каталогу* А. А. Цагарели,
 чѣмъ значительно облегчено пользованіе грузинскою рукописною коллекціею Иперскаго
 монастыря.

3) Напр. а) въ описаніи рукописи № 11 А. А. Цагарели приводитъ связную записъ;
 на дѣлѣ здѣсь въ двухъ мѣстахъ послѣ словъ *ივერის კახეთი* и *მეუღლის სიყვარული* пропущены
 нѣсколько словъ подлинника или б) въ описаніи рукописи № 28 въ одномъ мѣстѣ записи
 А. Ц. ставитъ *მრთოტე* (ქცო უკო...), когда въ изданіи нѣтъ никакого пропуску противъ
 рукописнаго чтенія.

4) Такъ а) въ № 5 *გრგისთა* *ვმ. გრგისთა*, б) въ № 11 *ოღანოძისა* *ვმ. ოღანოძისა*, *ქ. ვმ.*
წო [пообщие сокращенія *ქ.* въ древне-грузинскихъ рукописяхъ нѣтъ], *ზოდოკეტი* *ვმ. ზო-*
დოკეტი, *მეჩეველი* *ვმ. მეჩეველი*, *მელის* *ვმ. მეღის*, с) въ № 20 *ზადი* *ვმ. ზადი*, *თბილისი* *ვმ.*
თბილისი, *მეფე* *ვმ. მთაწმეფისი*, *ელა* *ვმ. ელისი*, d) въ № 28, *ხიუა* *ქ. ხიუა*, *თ* *ქ. თ*, *თ* *ქ. თ*,

№ 5. У А. Цагарели въ записи читается (стр. 76) სხუელისსა (Хухули) вм. წრტულარისსა (Хартуларий).

№ 7. При описаніи этой рукописи *Четвероевангелія* А. Цагарели замѣчаетъ, что въ ней *Евангелія* «Іоанна вовсе нѣтъ». На самомъ дѣлѣ въ рукописи имѣется вся первая глава *Евангелія* Іоанна и отъ второй главы большая часть, заканчивающаяся началомъ 24-го стиха, какъ можно судить по слѣдующимъ послѣднимъ строкамъ рукописи:

[23.] და ოდეს იყო იგი ოც-
რუსაღუმს პასექ-
სა მას დღესსწ დ-
სა მრ ვლთა ჳრ-
წმენა სხუელისა

მისისაჲ რ სედედე-
ს სსწლთა მისთა
[24.] რ ღლთა იქმოდა. ნ
ოჯთ იჯ არა ჳრწმ

№ 19. Запись на 2b листѣ гласитъ:

...ჲ ბერმ ცოდვილმ ნ. გრიგოლ დრეღისკემ ნ (sic). საქართველოთ მოსრულმ მთაწმიდას. დავაწერინე ესე რგა გმანი ჩემითა აღ[აღ]ითა ქონებითა და მოჭირებითა. სმლოცველოდ სღისა ჩისა და მშობელთა ჩემთა უა[ა]ნ[ა]ს ჩემსა პორტისა (sic) დეკანოზობასა შეესწირე ედ წა....

№ 20. ბეჭად ძისა ვმ. рукописного ბეჭად ძისა.

№ 29. Въ этой же рукописи имѣются нѣкоторыя взъ *Поучений* Василія Великаго въ переводѣ Евонимія. Запись этой рукописи, приведенная у А. Цагарели съ обычными урѣзками и подновленіемъ ороеграфіи, можно прочитатъ полностью по прилагаемымъ табличамъ (№№ 8 и 9), воспроизводящимъ характерное письмо рукописи.

№ 31. Рукопись озаглавлена *Синаксаріемъ*. Въ концѣ января запись переводчика іеромонаха Георгія (გ ი ზეგეს მონასონი). Въ рукописи имѣется уже память о св. Нинѣ подъ 14 января, чего въ другихъ древнихъ мняеяхъ мнѣ не удалось видѣть. Я думаю, что рукопись написана позже XI вѣка.

№ 48. Рукопись съ нотными знаками; нотные знаки красными чернилами.

2. ვმ. მასა, ჩეწსა ვმ. წსა = ჩეწსა [въ крайнемъ случаѣ ჩეწსა, но все же безъ «бджгу»], გ ი ვმ. მასა გ ი [თაღისწანთა], ჰგრატისა ვმ. ჰგრატისა, დანამადიან ვმ. და დანამადიან, ე ვმ. ჰ 69 სათელ. ცხუელისა ცო ქ სსა ვმ. საღ ღლთა = სათელ. დუბლთა, გ ო პოა ვმ. ოჯ პოა, სტეფანესა ვმ. სტეფანესა, მამან ნ ნ ვმ. მამან ჩუწსა, ვარძიკა ვმ. ვარძ ვაჲ, სარდგაწელთა ვმ. სარდგაწელთა, ეწორესა [ЭТО, очевидно, опечатка] ვმ. ეწორესა, მსალოცე ვმ. მსალოცე, მ ექს ვმ. მუბოქსელთა, იქცეკს ვმ. დავაღვრელად იქცეკს, ჳოჯა ვმ. ჳოჯა, სპეკ ვმ. სპეკ, ვროგულეთა ვმ. ვროგულეთა ცობა პოსა ვმ. ცობა პოსა (sic), შდოშად ვმ. შდოშად, ეთ ვმ. ეთ, ვარძეკასთა ვმ. ვარძეკასთა, ჳლთა ვმ. ჳლთა, სარდგაწელთა ვმ. სარდგაწელთა, სარდგაწელთა ვმ. სარდგაწელთა, სარდგაწელთა ვმ. სარდგაწელთა, სულთა ვმ. სულთა, მადრეკა დისპან ვმ. მადრეკა დისპან. Этимъ примѣрами далеко не исчерпываются отступления А. А. Цагарели отъ рукописныхъ чтеній.

№ 53. Въ перечнѣ свитыхъ, житія которыхъ даются въ этой рукописи, опущены св. Меркурій (წდობა ჰერკულესი) за св. Димитріемъ, св. Варвара за св. Екатеріною, св. Пантелеймонъ за св. Маріною и св. Христофоръ за апостолами Петромъ и Павломъ. Начало любопытнаго

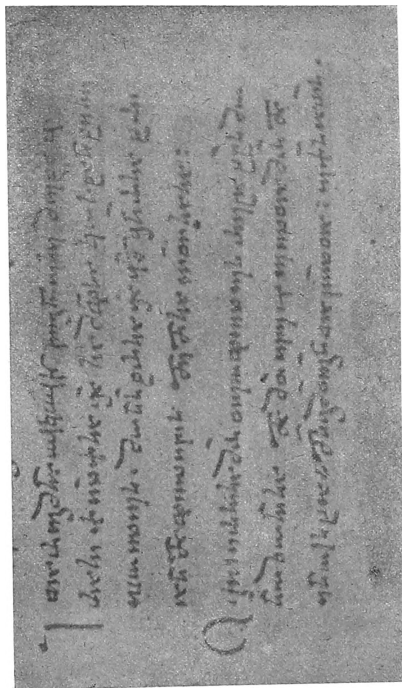

Таблица № 8. Записъ рр. № 29 (начало).

Житія св. Христофора см. на таблицѣ № 10 (см. также выше, стр. 67, № 52); продолженіе къ этому началу — все вмѣстѣ составляетъ первую страницу *Мученичества* — предлагаю церковнымъ же писемомъ:

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

Таблица № 9. Запись рп. № 29 (конец).

№ 71. «Сборникъ поученій св. Григорія Нисскаго и другихъ Отцевъ церкви». Въ числѣ этихъ отцовъ имѣются Іоаннъ Златоустъ, котораго *Почуеній* больше, чѣмъ св. Григорія, затѣмъ Ефремъ Сирійскій, Епифаній, Мелетій, Ипполитъ, Титъ, Прокль и еще другіе.

№ 72. Въ этомъ автографѣ [повидимому, лишь отчасти] св. Евоимія имѣется кромѣ того *Житіе Иларіона Грузина*. Какъ образчики письма,

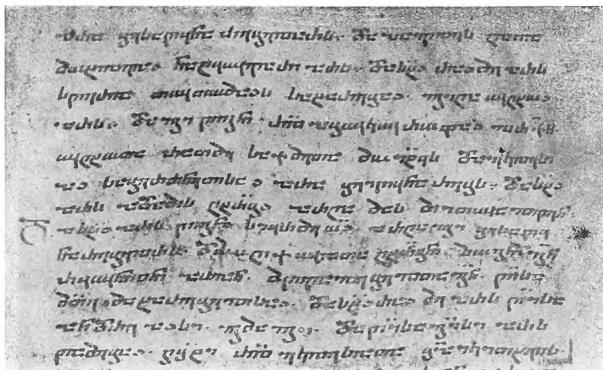

Таблица № 11. Изъ *Посланія* св. Евоимія къ монаху Θεόδору по рп. № 72.

приведу отрывокъ объ апокрифическихъ книгахъ изъ пзвѣстнаго *Посланія* св. Евоимія къ монаху Θεόδору (табл. № 11) и самую записъ Евоимія (табл. № 12).

II.

О слѣдующихъ рукописяхъ, не снабженныхъ вовсе номерами, мы не находимъ никакихъ указаній у А. А. Цагарели:

- a) *Минея* ¹⁾ за январь, дефектная, на пергаментѣ.
- b) *Минея* за январь, дефектная, на пергаментѣ, 119 лл.
- c) *Минея* за май на пергаментѣ.
- d) *Минея* за июль, дефектная, на пергаментѣ.

1) Описанныя у А. Цагарели пергаментныя *Минеи* были найдены и теперь снабжены номерами.

е) *Миня* за августъ — январь, дефектная, на пергаментѣ, in-8°.

ф) *Миня* за октябрь (съ 5-го) и ноябрь, дефектная въ началѣ и концѣ, на пергаментѣ. Въ концѣ октября записъ, откуда беру существенную часть:

....*ლოცვა უკეთა წინა ღმრთისათა ჩემ უღირსისა ბერისა გრგელ სახუელისათაჲს. ონ სიყრდითა წისა ამის საგალობელისაჲთა უინებე წათა ამათ თუეთა აღწერად...*

დაიწერა წად ესე წიგნი მათა წას ღაფრასა შად დიდბლას ქართველთასა ქლითა უღირსისა ზოხიმე მონაზონისაჲთა.

ოაღეს ესე დაიწერა დასაბამითგან წელნი იუენეს: : ნ: ქ: ო: ნ: ნ ქრონიკონი იყო: : ნ: : ქ: : ინდიკტიონი : : იდ: : იყო ბერძენთა ზად მეფენ მინაილ დუქი წის ძმ. ნ ზეზაზეთს გი ძმ ბაგრატისი: ნ წინამძღვრი ღაფრას ჩნისად იყო წად მოხუცებული გი ოაღთისარი:

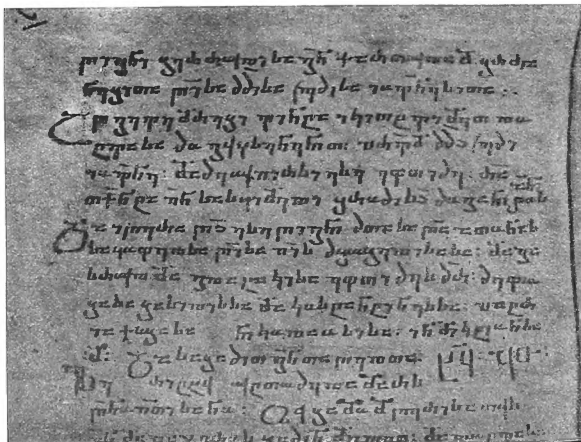

Таблица № 12. Запись св. Евоиміа

g) *Постная тріодъ* на пергаментѣ, 182 л., in-8°.

h) *Цѣтняя тріодъ* (დასდებულნი აღდგომისანი) на пергаментѣ, палимпсестъ.

ი) *Ирмосы*, между ними ирмосы Богоматери на пергаментѣ in-12°, палимпсестъ.

ი) *Ирмосы* на пергаментѣ in-12°, дефектная рп., въ одинъ столбецъ съ нотными знаками. Замѣченный записи :

1) ქე შეუღო ოჯანე.

2) ქე აღიღე ჭეჟიკ ერისთავთა ერისთავი აწ და ოკი ან.

3) ქე შეც (sic) ამის წიგნისა მნიშვნელო: ან.

4) На 6а листѣ съ конца :

ქე აღიღე ბეგრის ბეგრეულთა წელთა ჭეჟიკ ერისთავთა ერისთავი ოჯეროს ელთა ნშ ბთა ქენისთა იუგნ ან.

Слово მნიშვნელი въ 3-й записи, повидимому, означаетъ писца нотныхъ знаковъ, которыми снабжены всѣ лѣсни рукописи.

კ) *Толкованіе на псалмы* Василия Великаго на пергаментѣ, in-8°, большого формата, рп. дефектная.

1) *Поученія* Максима Исповѣдника на пергаментѣ, дефектная въ началѣ и концѣ рукописи.

მ) ღაღაღანი, переводъ Евонимія, на пергаментѣ in-folio. Ср. А. Цагарели, ц. с., стр. 58, № 50.

ნ) *Поученія* отцовъ Исаака, Василия, Нила и др., на пергаментѣ in-folio.

1) За заглавіемъ слова о Исаака ანგლოზებრივის მის აღძრვისათჳს. ოი განიღვიბეს ნს შს სელიერიოთა საქმიოთა" და სხვა чтяется: ოო შე იოგნე ხარტულარი.

2) Въ концѣ части, заключающей *Поученія* о. Исаака, помѣщена слѣдующая записъ почеркомъ текста, но болѣе мелкимъ: დაქსრულეს სწავლანი წის მამის ჩნის ისკისნი. დიდის მის განშრბლისი დბა და სახერსა ოი შეეწევის ეთა ონი ეძიებენ მის ამინ. ღნ დაჯეროს წნო მშნო. ვინცა იკითხვიდეთ სწავლათა ამათ სლის გნ მანათლებულთა ღოცვა ვათ უღარსისა და ცდვილისა ამის შონისა ოქნისა ეფთიეს თს (sic) ოი ღირს ვიქმენ და ვთარგმნენ წნი ესე სწავლანი და რსაცა ცთომილვარ შემინდეეთ და თქნ ღნ მაღლი მოგეცინ (sic) ან: ოო შე იოგნე ხარტულარი.

3) На 1 страницѣ 17-й (об) тетради записъ :

ქე შეუფეო ტბაილო გნსნე სღსს იკბისა ან.

4) На 6b л. 18-й (об) тетради записъ :

ოო შენ იოგნე იკბ და გოგოფამ:

5) Мняуя другія, отмѣчаемъ записъ въ концѣ рукописи почеркомъ текста :

ესე გწესებაჲ მოღუწეთამ. და უდაბნოს უოფისა სარგებელისა გამოჩინებაჲ. წისა და დიდის ბასილის მიერ მე გლახამან ეფთჳმე ვთარგმნე. აწ ვინცა

იკითხვიდეთ ღოცვა უახუო ჩემთს. და თქნდა ღნ მიგმადღუნ აღსრულებამ მოქლქ-
ბისა ამის ნნ:

სახელთა მისისათა და ძისათა და სლსა წისათა. და ძლიერებითა ცხო-
ველს მეოთხელის პტნისა ჟათა. და მეოხებითა წისა ღთის მშნლისათა. და
მეოხებითა წისა იოგნე ნათლის მცემელისათა. და მეოხებითა წთა მცქლთათა
და წთა წწელთა. და წთა მწმთათა. და წთა მღდელთ მოძღუარათათა. და წთა
მმთათა. და ეთა წთათა რნი სათნო ეუენეს ღა. მე უღირსმნ ეფთიმი (sic)
ვთარგმნეს წნი ესე სწავლანი და ღთ შემოსილთა მმთნი. სლსა განმანათლე-
ბელი. აწ ღთის თს ვინცა იკითხვიდეთ ღოცვას მომიკსენეთ მე: და. На
этомъ союзѣ кончается записъ, хотя имѣется еще свободное мѣсто.

На обратной сторонѣ записъ пріобрѣтателя рукописи явнымъ по-
черкомъ.

o) *Житія святыхъ* на бумагѣ in-folio въ два столбца. Даны *Житія*
слѣдующихъ святыхъ: Саввы; Николая; Потапа (პატაპისი); Ергогена и
Евграфа (ევღრაფოსი); Спиридонія; Евстратія; Авксентія; Евгения;
Ореста; Мардара (переводъ Евонмія); Олрса (ოლრსი), Левкія, Каллникъ,
Филимона и Аиолонія; Елевосерія, Даниїла и трехъ отроковъ; Вонифантіа
Римскаго; Севастіана и его друзей; Игнатія Богоносца и другихъ за
декабрь мѣсяцъ.

Агіографическіе матеріалы по грузинскимъ рукописямъ Ивера.

Часть вторая.

ЖИТІЕ СВ. ВАРЛААМА СИРОКАВКАЗСКАГО.

(Къ вопросу о «Варлаамѣ и Іоасафѣ»).

Предисловіе.

Исторія повѣсти индійскаго происхожденія, на греческій изводъ которой, по всей вѣроятности, имѣлъ вліяніе (см. Н. Марръ, *Изъ поѣздки на Афонъ*, Ж. М. Н. Пр., СССХХІІ, 1899, мартъ, стр. 6 — 10) печатаемый здѣсь агіографическій памятникъ, и по сей день остается загадкою. Выяснено, что сама сказка—индійскаго происхожденія, а греческій изводъ представляетъ кульминаціонный пунктъ ея развитія, но не установлено въ точности, къ какому времени относится греческій изводъ и кому въ частности мы обязаны имъ, какія промежуточные перерожденія прошла индійская повѣсть. Открытіе въ этой повѣсти *Анalogии* Аристиды, надѣлавшее столько шума, и признаніе въ одной рѣчи царя Авенира отголосковъ письма Юліана прибавили, пожалуй, къ нашему представленію о возможныхъ источникахъ повѣсти, но отнюдь не уяснили даже того, какимъ путемъ, непосредственно или изъ вторыхъ рукъ, были использованы авторомъ греческаго извода эти дѣйствительные или мнимые источники ¹⁾. Вообще, критическое изу-

1) Участь быть отнесеннымъ къ мнимымъ можетъ постигнуть письмо Юліана: J. Bidez и Fr. Cumont обратили вниманіе на отзвуки одного письма Юліана въ *Повѣсти* въ своихъ *Recherches sur la tradition manuscrite des lettres de l'empereur Julien* (Mémoires souponnés et autres Mémoires publiés par l'Acad. R.... de Belgique, 1898, Appendice II, стр. 139—147), именно въ рѣчи Авенира (Boissonade, стр. 221 сл.), обращенной къ Іоасафу, названные ученые усматриваютъ вліяніе одного изъ посланій Юліана (ц. с., стр. 142). Одинъ изъ давнѣйшихъ отзывовъ о работѣ Bidez и Cumont'a, P. Thomas, касательно именно этого мнѣнія выразился такъ: «l'hypothèse est ingénieuse sans doute, mais assez fragile» (Bull. de Ac. R. des Sc., des L. et des B. A. de Belgique, Bruxelles 1898, т. XXXV, стр. 251). Отказывать въ значеніи сближеніямъ Bidez и Cumont'a нѣтъ основанія (см. также BZ, VIII, стр. 548), надо только помнить, что оди́нъ случай встрѣчи *Душеполезной повѣсти* съ посланіемъ Юліана—рѣчь о пословицѣ πάλτα κινεῖται λόγονъ—былъ указанъ еще Boissonade'омъ (Migne, SG, XCVI, стр. 1241).

ченіе источяниковъ греческаго извода и послѣ известной работы Zoten-berg'a находится въ начальной стадіи развитія. Между прочимъ сильно напрашивается вопросъ, насколько въ греческомъ изводѣ *Поэтыи о Варлаамѣ и Иосафѣ* сказывается вліяніе тѣхъ памятниковъ, переводами

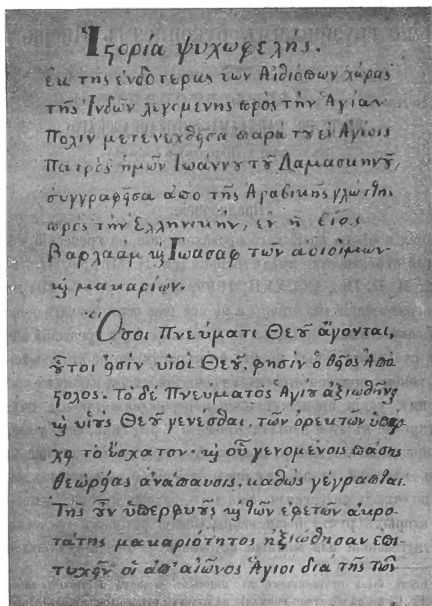

Таблица № 1.

которыхъ съ греческаго на грузинскій и обезсмертилъ себя Евѣимій Святоторецъ въ грузинской литературѣ. Тотъ или иной, конечно, обжа-вленный реальнымъ, опирающимся на тексты, доводами отвѣтъ могъ бы служить прекрасной провѣркою гипотезы о принадлежности греческаго извода грузину Евѣимию. Упомянутое уже мною въ другомъ мѣстѣ свидѣ-

тельство рукописи Пантелеймоновскаго монастыря, на св. Аѳонѣ, въ пользу арабскаго подлинника греческой версiи не подрываетъ нисколько нашего довѣрія къ гипотезѣ грузинскаго происхожденiя прежде всего потому, что свидѣтельство это можетъ быть весьма поздней даты; во всякомъ случаѣ

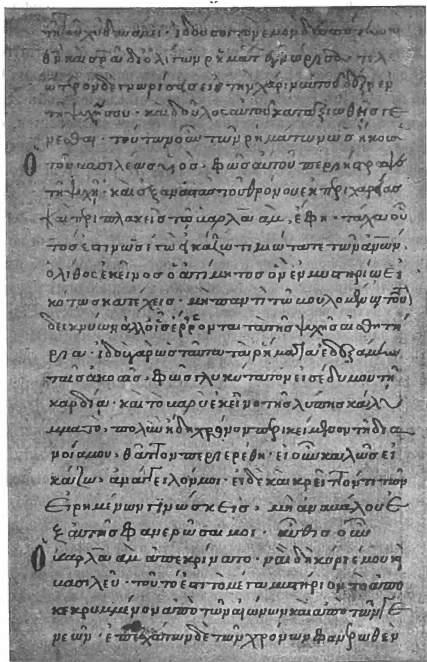

Таблица № 2.

оно находится въ новой части рукописи. Достаточно одного взгляда на таблицы № 1 и 2, чтобы замѣтить громадную разницу по времени между письмомъ основной, древней части Пантелеймоновской рукописи и письмомъ вставленныхъ страницъ, между ними и заглавной, гдѣ рѣчь о томъ, что *Душеполезная исторiя* переведена съ арабскаго.

Если поверхностно наше научное знаніе состава *Душеполезной по-
этики*, если слабо поставленъ анализъ ея литературныхъ наслоеній, мате-
ріальныхъ или стилистическихъ, въ греческомъ изводѣ, имѣющемся у насъ
въ рукахъ, то нечего удивляться, что совсѣмъ во мракѣ пребываетъ до-
греческій періодъ жизни повѣсти, представленный въ рѣдкихъ сомнительныхъ
источахъ и главнымъ образомъ въ древне-грузинскомъ изводѣ. Недостатка
въ гипотезахъ нѣтъ, но онѣ, какъ мнѣ кажется, могли бы считаться въ бо-
лѣе значительной степени съ культурно-литературными теченіями Передней
Азіи. Лишь въ тѣсномъ союзѣ съ яснымъ представленіемъ объ этихъ тече-
ніяхъ и можно внести свѣтъ въ весьма, какъ теперь оказывается, обильные
матеріалы по вопросу, представляющіе однако большія затрудненія для
ихъ внутренней, генетической классификаціи. И если до яснаго предста-
вленія объ этихъ довольно сложныхъ теченіяхъ пока еще далеко, то
намъ нужно или вовсе отказаться до поры до времени отъ обсужденія
частнаго случая, древнѣйшей исторіи *Повѣсти о В. и І.*, или не упускать
изъ виду при его обсужденіи ни одного общаго явленія, того или другого
литературнаго теченія, какъ бы смутно ни было наше о немъ представленіе.

Какъ ни смутно впрочемъ наше представленіе о частностяхъ, нельзя
не признавать напр. факта обратнаго литературнаго вліянія Запада на Вос-
токъ, въ частности христіанскаго міра на мусульманскій въ довольно ран-
нюю пору. Рѣчь не о философіи, гдѣ западное вліяніе вполне признано;
хотя, конечно, и то для насъ любопытно, что мусульманская мысль такъ
или иначе подвергалась давленію христіанскаго мышленія, и между прочимъ
толчокъ къ образованію мусульманскихъ сектъ въ третьемъ вѣкѣ гджры
приписывается распространенію арабскихъ переводовъ греческихъ филосо-
фовъ (Ethé, *Actes du sixième congrès intern. des orient. à Leide, II partie*,
стр. 192—193), дѣлавшихся обыкновенно христіанами. Рѣчь о фактахъ
общенія въ чисто литературной области. Въ этой области, охотно идя на
встрѣчу фактамъ вліянія Востока на Западъ, обыкновенно чрезъ посредство
арабовъ мусульманъ и общавшихся съ ними сирійцевъ, изслѣдователи мало
интересуются обратнымъ вліяніемъ. Но мѣстныя восточныя преданія не
исключаютъ вліянія христіанъ напр. на выдающихся персидскихъ поэ-
товъ. Хорошо извѣстно, что Низāmъ пользовался греческимъ матеріа-
ломъ при созданіи Искандер-наме; еще болѣе поучительно, что, по пер-
сидской легендарной біографіи, Нāsир-и-Хосроу на тридцать третьемъ
году жизни принялся читать въ подлинникахъ *Пятикнижіе, Псалмы и
Евангеліе* (Ethé, *Nāsir bin Khusraus Leben, Denken und Dichten, Actes
du six. congrès intern. des orient. à Leide, II, стр. 179*). Не говоря о
такихъ исключительныхъ, по всей вѣроятности, преувеличенныхъ слу-

чаяхъ пользованія подлинниками, христіанское теченіе могло проникать въ Персію въ частности изъ Сиріи черезъ арабовъ-христіанъ или, пожалуй, вѣрнѣе, черезъ христіанъ, имѣвшихъ арабскую письменность. Повидимому, одинъ случай такого вліянія мы имѣемъ въ небольшомъ памятникѣ на персидскомъ языкѣ نامہ فریدالدین Феридэддина Аттара, изданномъ проф. Жуковскимъ въ З. В. О., VII, стр. 63—72: это—легенда, въ стихахъ, объ Иисусѣ и черепѣ¹⁾. Легенда эта имѣется и въ турецкой версіи, но послѣдняя, по крайней мѣрѣ та, которая была въ рукахъ проф. Жуковского, надѣлена большою дозою чисто мусульманской окраски» (ц. с., стр. 65). Въ стихотворной обработкѣ Феридэддина († 1230) сюжетъ предлежитъ въ христіанской редакціи, и болѣе, чѣмъ вѣроятно, что эта христіанская редакція via arabica восходитъ къ сирійскому изводу: легенда эта имѣется какъ на сирійскомъ (рп. Берл. корол. библ., Ms. orient. quart. 802, л. 45а сл., см. Sachau, *Verzeichniss* etc., стр. 201а), такъ на арабскомъ-каршуні²⁾ (рп. Берл. кор. библ. Sachau 7, л. 147а сл., см. ц. с., стр. 386).

Это по существу та легенда—уже о Макаріи—которая, судя по разъясненіямъ Preuschen'a, *Palladius und Rufinus*, Giessen 1897, стр. 231—233, изъ Ἀποφθ. τῶν ἁγίων πατέρων была извѣстна автору Περὶ τῶν ἐν πίστει χεκοιμήκων, приписывавшагося одно время [подобно нашей *Повѣсти о В. и І.*] Иоанну Дамаскину, но затѣмъ отнесеннаго (J. Langen, *Johannes von Damascus*, 1879, стр. 179—184) къ десятому вѣку.

Такимъ образомъ въ мусульманскомъ мірѣ, не только арабскомъ, стоявшемъ въ особу выгодныхъ для этого условій въвиду существованія христіанской арабской литературы, но и въ персидскомъ легко могли осѣсть и постепенно дать дальнѣйшія отслоенія христіанскіе памятники, въ частности христіанскія версіи *Повѣсти о В. и І.*, и, слѣдовательно, прежде чѣмъ пользоваться восточными матеріалами для установленія до-греческаго періода исторіи этой повѣсти они должны быть очищены, гдѣ это возможно, отъ позднѣйшей примѣси указаннаго свойства, нанесенной съ Запада.

Но оставшимися матеріалами, несомнѣнное отношеніе которыхъ къ

1) Истокомъ этой персидской версіи, вѣроятно, непосредственнымъ кажется грузинская «повѣсть о воскресеніи царя Джумджума», съ св. Григоріемъ и Христомъ въ главныхъ роляхъ (А. Хахановъ, *Очерки по исторіи груз. словесности*, вып. II, стр. 321): пока на это наводятъ само имя Джумджумъ (= جمجمه черепъ) и названіе Египта مصر (= مصر вм. مصر), обычнаго въ переводахъ съ армянскаго, сирійскаго или греческаго). Изъ этого памятника передѣлана, надо полагать, стихотворная *Повѣсть о царѣ Джумджумѣ*. Старинный разсказъ, пережитый и изданный послушникомъ В. Тедетвили, Ново-Сенаки 1899 (საბა ვაჟაშვილის მიერ მოთხრობილი გიგანტებისა და გიგანტებისა შინაგანად კ. თედეთისა-მხარე). Здѣсь легенда излагается отчасти даже въ подробностяхъ согласно обработкѣ Аттара.

2) О другихъ изводахъ, именно греческомъ, коптскомъ, арабскомъ (иномъ), славянскомъ и пр. см. Ѳ. Батюшковъ, *Споръ души съ тѣломъ*, Спб. 1891, стр. 24 и 281 сл.

до-греческому періоду історії *Душеполезной повести* такимъ путемъ можетъ быть установлено, не слѣдуетъ злоупотреблять, толкуя ихъ въ освѣщеніи готовой шаблонной теоріи. Дѣло въ томъ, что въ історіи странствованія *Повести* съ Востока на Западъ пункты проходженія намѣчаются съ географической точки зрѣнія. Чѣмъ ближе страна къ Индіи, родинѣ *Повести*, тѣмъ, предполагается, древнѣе должна быть обрабающаяся въ ней редакция. Но одна географическая близость къ источнику не можетъ считаться рѣшающимъ факторомъ въ дѣлѣ заимствованія литературныхъ памятниковъ. Спрійцы и армяне стояли ближе, чѣмъ грузины къ персамъ, однако персидская литература, имѣвшая огромное вліяніе на грузинскую, въ Арменіи и Сиріи прошла, можно сказать, незамѣченной. Для перенесенія извѣстныхъ литературныхъ родовъ требуются тѣ или иные благоприятныя условія. Кромѣ того, *Повести о В. и І.* присущи индивидуальныя черты, съ которыми также слѣдовало бы считаться при соображеніяхъ о пути ея слѣдованія изъ Индіи въ Византію. Нашу *Повѣсть* нельзя ставить на одну доску съ *Калилою и Димною*, весьма, какъ извѣстно, популярною книгою также индійскаго происхожденія, и заставлятъ ее проходить тѣ столицы, которые были пройдены названнымъ сказочнымъ сборникомъ при совершенно иныхъ условіяхъ. На *Калиль и Димнъ* не лежатъ тотъ отпечатокъ, который дѣлалъ бы это собраніе восточныхъ сказокъ неприемлемымъ безъ предварительной переловки въ новую форму съ печатью той или иной, господствовавшей въ данной странѣ, религіи. Сама популярность *Повести о В. и І.* имѣетъ иные основанія и иной характеръ, чѣмъ популярность *Калилы и Димны*. Сила послѣдняго памятника въ занимательности его «восточныхъ» сказокъ и басенъ. Въ *Душеполезной повѣсти* басни, собственно притчи играютъ второстепенную роль. *Душеполезная повѣсть* не являлась лишь книгою занимательнаго чтенія. Она служила источникомъ вдохновенія для поэтовъ: образы, созданные ею, прошли и въ «нелитературные» круги, сосредоточили на себѣ творческія народныя силы въ различныхъ странахъ, и въ этомъ особая цѣнность его поразительно интенсивной распространенности. Въ чемъ же особо притягательная сила *Повести*, сдѣлавшая ее популярною мѣстами даже въ народныхъ слояхъ? Конечно, не въ душеполезности сюжета: средневѣковыхъ памятниковъ съ однородными сюжетами обращенія великое множество. Конечно, не въ схоластической научной отдѣлкѣ, усвоенной греческой редакціи и представляющей лишь балластъ, привлекательный для книжника, но не для простого читателя или слушателя. Обаяніе памятника въ художественной правдивости сказа. Эта правдивость въ наиболѣе древнемъ христіанскомъ—грузинскомъ—изводѣ предлежитъ въ художественной формѣ и сохраняетъ свою силу даже

подъ антихудожественными схоластическими надстроениями греческаго извода. Художественная правдивость присуща всѣмъ редакціямъ, христіанскимъ и мусульманскимъ, поскольку въ нихъ не затемнены архаичныя черты и, повторяю, съ особою яркостью выступаетъ она въ грузинскомъ изводѣ, такъ или иначе тяготящемъ къ сирійскому подлиннику. Здѣсь герои разсказа до того жизненны, повѣствованіе о нихъ ведется въ такой степени правдиво-просто, что читатель, даже современный читатель переживаетъ съ ними ихъ исторію. Откуда однако такая захватывающая искренность у автора *Поэсты*, возникшей, какъ теперь выяснено, благодаря заимствованію сюжета и представляющей *ria fraus*? Схоластическія нормы, царившія въ сирійской письменности, исключаютъ всякую мысль объяснить это явленіе на одной литературной почвѣ: изящная словесность не процвѣтала у сирійцевъ. Приходится предполагать, что сиріецъ, редактировавшій нашъ памятникъ, если вѣрна гипотеза о сирійскомъ происхожденіи грузинскаго извода, находился въ исключительно благопріятныхъ жизненныхъ условіяхъ. Не объясняется ли въ самомъ дѣлѣ художественная жизненность разсказа тѣмъ, что сиріецъ-христіанинъ, пользовавшійся чуждымъ, не-христіанскимъ, сюжетомъ, вносилъ въ него не только новыя идеи, христіанскія «общія мѣста», но и лично переживавшіяся какъ имъ, такъ всею его средою чувства, свѣжія впечатлѣнія торжествующаго въ вѣрѣ христіанина? На мой взглядъ, такимъ образомъ *Поэсты* легко могъ сообщаться подъемъ искренняго религіознаго чувства, которымъ бывають охвачены проповѣдники новаго слова въ свѣтлыя, полныя надеждъ и вѣры, минуты своей дѣятельности. Имѣется еще одно обстоятельство, съ которымъ надо считаться при опредѣленіи мѣста возникновенія христіанскаго архетипа *Поэсты*, все равно, нужно ли его видѣть въ доступномъ намъ грузинскомъ текстѣ или, что также возможно, въ недошедшемъ до насъ сирійскомъ подлинникѣ, представлявшемъ, быть можетъ, нѣсколько отличную въ подробностяхъ редакцію. Христіанская исторія просвѣщенія Индіи свѣтомъ Христова ученія, переработанная изъ буддійской легенды, несомнѣнно, представляетъ параллель къ другой христіанской легендѣ о томъ же предметѣ, въ которой роль просвѣтителя играетъ апостолъ Тوما. Дѣло тутъ не въ томъ, что и легенда о Томѣ тяготеетъ къ буддійскому источнику, а въ давнишней извѣстности Тома, какъ просвѣтителя Индіи. Въ обращеніи Индіи въ христіанство первенствующая роль выпадаетъ и на долю Варооломея, но литературное свидѣтельство объ его проповѣди, александрійское по происхожденію, хотя и восходитъ ко второму вѣку (Rae, *The Syrian Church in India*, стр. 65—69), не можетъ тягаться съ преданіемъ о Томѣ по популярности именно на интересующемъ насъ Востокѣ, особенно въ Сиріи. Преданіе о Томѣ состав-

ляло хорошо известную славу Едессы. Въ этомъ крупномъ центрѣ сирійской христіанской культуры сохранялись мощи апостола Индіи *Θομῆ*, и еще *Εφρὲμъ* Сиринъ посвящаетъ имъ одну изъ своихъ пѣсень (*S. Ephraemi Syri Carmina Nisibena*, ed. G. Bickell, стр. т., стр. 79—81 = лат. пер., стр. 163—165). Благодаря работамъ Macke'a, Nöldeke, Wright'a и Gutschmid'a теперь считается установленнымъ, что *Дьянія св. Θομῆ* представляютъ подлинное сирійское произведение, и дошедшая до насъ редакція составлена въ Едессѣ, въ первой половинѣ IV-го вѣка (R. Duval, *La littérature syriaque*, Paris, 1899, стр. 100). Какъ известно, назначеніе въ удѣлѣ *Θομῆ* не Парейи, а Индіи, присуще этой гностической редакціи, возникшей именно на восточной почвѣ. Мнѣніе о восхожденіи того же памятника къ концу II-го вѣка, раздѣляемое историкомъ сирійской церкви въ Индіи (Rae, ц. с., стр. 39), ту же легенду представляетъ еще болѣе древнею. По справедливому замѣчанію Rae, ц. с., стр. 60, однимъ изъ мотивовъ къ составленію *Дьяній* предположимо желаніе автора пустить въ обращеніе нѣчто такое, что могло быть принято въ качествѣ документальнаго сообщенія о перенесеніи мощей ап. *Θομῆ* въ дорогую сердцу автора Едессу; кромѣ того, по мнѣнію Rae, можно утверждать безъ колебанія (ц. с., стр. 61), что авторъ *Дьяній* задался мыслью составить вымышленную историю возникновенія въ Индіи христіанства, въ существованіи котораго онъ былъ убѣжденъ, такимъ образомъ, чтобы индійская церковь являлась младшей сестрою едесской, причемъ и та, и другая основываются апостольскими трудами св. *Θομῆ* посредственно или непосредственно.

Авторъ *Повѣсти о В. и І.*, конечно, знаетъ о *Дьяніяхъ св. Θομῆ*. Между прочимъ любопытно, что герои *Душеполезной повѣсти* намѣчены какъ будто параллельно главнымъ дѣйствующимъ лицамъ апокрифическихъ *Дьяній*: какъ здѣсь въ главныхъ роляхъ выведены царь Индіи и его чадо (царевна), купецъ и проповѣдникъ, такъ тамъ въ тѣхъ же роляхъ встрѣчаемъ царя Индіи и его чадо (царевича), купца (мнимаго) и проповѣдника, послѣднихъ въ одномъ лицѣ. Авторъ *Повѣсти* и воспользовался даже однимъ именемъ изъ *Дьяній*. Какъ теперь известно, въ грузинскомъ изводѣ *Повѣсти о В. и І.* индійскій царь названъ Іабенес'омъ (вар. Абенесъ, см. И. Джаваховъ, *Мудрость Балавара*, З. В. О., т. XI, стр. 1, прим. 3), а не Авениромъ или Абенеромъ, какъ въ греческомъ изводѣ. Греческая версія, очевидно, и здѣсь, какъ въ другихъ случаяхъ, проявляетъ склонность придавать неизвѣстнымъ именамъ извѣстныя, освященные ветхозавѣтными и новозавѣтными преданіями, формы¹⁾. Но откуда взялъ авторъ грузинскаго

1) Кстати, замѣчу, что такую же тенденцію можетъ быть объяснена и замѣна Задана, имени воспитателя царевича, исполняющаго роль начальника стражи царевича,

несь легче всего объяснить, если предположить, что она восходитъ къ таковой сирийской формѣ *ܡܠܝܬܐ, прочитанной съ $\lambda = o$ вм. $\lambda = \frac{3}{2}$ ввиду сходства этихъ буквъ въ сирийскомъ. Наречіе царя именемъ купца, конечно, — произволь, но подобный произволь весьма свойственъ апокрифамъ¹⁾. Впрочемъ авторъ *Душеполезной поесты* не скрываетъ своего знакомства съ преданіемъ объ апостольской миссіи Оомы, но значеніе ея онъ, несомнѣнно, умалываетъ: Оома, правда, проповѣдывалъ въ Индіи, но дѣло его пошло прахомъ, и для возстановленія христіанства въ этой странѣ понадобился новый проповѣдникъ, не имѣвшій никакого отношенія ни къ едесской церкви, ни вообще къ Сиріи. Такимъ образомъ наличная въ Индіи христіанская церковь представлялась независимою, какъ ничѣмъ не связанная съ Сиріею. Такое изображеніе дѣла, повидямому, разсчитано даже на то, чтобы подорвать теоретическое основаніе для вмѣшательства сирийскихъ метрополій въ дѣла восточныхъ христіанъ; отношеніе же къ преданію о Оомѣ, несомнѣнно, является посягательствомъ на святыню всей Сиріи и гордость Едессы. Спрашивается, кому мы прежде всего можемъ приписать созданіе образа Балавара (Барлаама), новаго просвѣтителя Индіи, затмѣвающего своею дѣятельностью популярнаго въ Сиріи апостола Оому, — именно кому изъ сирийцевъ, если, дѣйствительно, вѣрна мысль о сирийскомъ происхожденіи первоначальной христіанской обработки *Поесты*? Надо думать тѣмъ, которые съ одной стороны были изгнаны изъ Едессы, какъ догматически неблагомыслящіе, а съ другой — выказали себя въ высшей степени умѣлыми миссіонерами на Востоку, гдѣ они приходили въ непосредственное столкновеніе съ буддійскимъ міромъ. Это были несторіане. Ихъ христіанская община, бодрая въ вѣрѣ и жизнедѣятельная, въ сильной степени охваченная духомъ прозелитизма, представляла прекрасную среду для возникновенія такого художественно-правдиваго проповѣдническаго произведенія, какъ *Мудрость Балавара*, прообразъ *Поесты* о В. и І. Среди этихъ несторіанъ мысль использовать буддійскую легенду для созданія душеполезной христіанской книги могла явиться не только въ какихъ либо полемическихъ видахъ, особенно изъ чувства несправедливости къ изгнавшей ихъ Едессѣ, но какъ одна изъ дѣйствительныхъ потребностей миссіонерской дѣятельности, которой надо было считаться съ мѣстными популярными святыми и легендами, въ частности

опискѣ № 937] = Кар. № 923, л. 675², интересное намъ имя въ обоихъ случаяхъ звучитъ Абевасъ (ܐܒܝܬܐܘܐ).

1) Въ *Успеніи Богоматери* Іоанна (Thilo, стр. 100) обращеніе Оомою лицо — не братъ, а племянникъ царя, по имени *Λαββανος*; Gutschmid'y, *Die Königsnamen in den apokryphen Apostelgeschichten* (Rhein. Mus., XIX, 1864, стр. 165 = *Kleine Schriften*, II, стр. 337) кажется болѣе правдоподобнымъ, что это имя слѣдуетъ исправить въ *Λαββανος* и тогда-молъ въ немъ можно будетъ признавать имя нашего же индійскаго купца.

буддйскими. Есть указаніе, что еще тогда христіанскіе миссіонеры въ тѣхъ краяхъ для успѣха своего дѣла не гнушались перенимать у буддистовъ даже молитвенныя формулы: въ силу тѣхъ или иныхъ соображеній они усваивали себѣ буддйскіе термины (Т.-J. Lamy et A. Gueluy, *Le monument chrétien de Si-ngan-fou son texte et sa signification*, Mém. de l'Ac. de Belgique, LIII, стр. 53). Во всякомъ случаѣ на этой окраинѣ христіанскаго міра сирійцы непосредственно общались съ буддистами, и при усвоеніи буддйскихъ легендъ они, конечно, не нуждались ни въ чьемъ посредничествѣ, и менѣе всего въ посредничествѣ персовъ. Напротивъ, тѣ персы, съ которыми сирійцы находились въ особо близкомъ общеніи, именно персы-христіане были учениками сирійцевъ и испытывали на себѣ ихъ сильное вліяніе. Не говоря о распространенности вообще въ Персіи сирійскаго языка, cuius usus, по словамъ А. Baumstark'a (*Lucubrations syro-graecae*, Lipsiae 1894, стр. 368, отд. от. ex suppl. XXI annal. philologorum) eo tempore in aula Sassanidarum tritissimus erat, письменность персовъ христіанъ была на сирійскомъ языкѣ. Если въ Китаѣ нѣкоторое время христіанская религія называлась персидскою, то по недоразумѣнію; съ 745 года, когда дознались о дѣйствительномъ мѣстѣ ея происхожденія, она была переименована императорскимъ указомъ въ сирійскую (Т. J. Lamy et A. Gueluy, ц. с., стр. 34). Конечно, въ этой окраинной сирійской церкви дѣятелями могли являться и персы; естественно, что, гдѣ персидскій элементъ получалъ перевѣсъ въ составѣ общины, тамъ рядомъ съ сирійскимъ могъ появиться въ качествѣ письменнаго языка и персидскій, собственно пехлеви. Всюду, куда приходили сирійскіе проповѣдники, зарождались христіанскія письменности на мѣстныхъ языкахъ и иногда распускались пышнымъ цвѣтомъ. Напоминая о значеніи сирійскихъ учителей для армянской, грузинской и тюркской письменностей. Здѣсь даже письмена заново создавались подъ благодѣтельнымъ сирійскимъ вліяніемъ. Тѣмъ легче должно было войти въ употребленіе средѣ обращенной сирійцами въ христіанство народности существовавшее уже у нея письмо. Между прочимъ извѣстенъ, открытый въ Индіи еще въ 1547 году, крестъ съ пехлевійской надписью (Rae, ц. с., стр. 119 сл.); въ самой Персіи у христіанъ пехлеви, очевидно, долженъ былъ получать значительно большее примѣненіе и въ роли литературнаго языка, но нѣтъ никакихъ данныхъ, чтобы говорить о широкомъ его распространеніи въ этомъ направленіи и господствѣ среди персидской христіанской общины; напротивъ, пехлевійская христіанская письменность и тутъ должна была уступать первенство сирійской литературѣ и ею питаться, а не ее питать. Не вѣроятнѣе ли потому предположеніе, что наша *Поэсть* сирійцами была занесена въ Персію, даже переведена на мѣстный языкъ, опять таки въ цѣляхъ христіан-

ской пропаганды, а не переведена съ пехлеви на сирійскій языкъ, да еще при посредствѣ арабскаго. Изъ этого еще не вытекаетъ, что переводившіяся съ пехлеви на арабскій языкъ въ VIII вѣкѣ *Книга Будасифа* [груз. *იოდასაფი* = греч. *Ιωασαφ*] и *Билаахара* [груз. *ბალახარა* = греч. *Βαραλααμ*], равно просто *Книга Будасифа* (F. Hommel, *Die älteste arabische Barlaam-Version*, Wien 1887, стр. 6 сл.) непременно такого происхожденія, но, какъ сдается мнѣ, теперь есть основаніе думать, что и это возможно. Если бы дальнѣйшія разысканія оправдали мою гипотезу, то безъ особеннаго труда можно было бы указать время возникновенія сирійско-христіанскаго прототипа нашей *Повѣсти*: его пришлось бы искать въ промежуткѣ между закрытіемъ извѣстной Персидской школы (489) въ Едессѣ и послѣдовавшимъ изгнаніемъ оттуда ея дѣятелей, приверженныхъ къ несторіанству, и второю половиною или концомъ VII вѣка. Послѣдній terminus ad quem подсказывается отчасти тѣмъ, что въ VIII вѣкѣ, пожалуй, наша именно *Повѣсть* переводилась или передѣлывалась на арабскій языкъ, отчасти же отсутствіемъ въ ней какихъ бы то ни было намековъ на мусульманство. Если послѣднее обстоятельство имѣетъ какое либо значеніе для опредѣленія времени, то для датированія, конечно, не греческаго извода, появляющагося на рубежѣ X—XI вѣковъ, а сирійско-христіанскаго подлинника, въ этой именно части, повидямому, не вполне представленнаго дошедшими до насъ списками грузинскаго перевода. Поразителенъ фактъ, что на сирійскомъ именно языкѣ не дошло до насъ это произведеніе ни въ какомъ видѣ. Но и этотъ фактъ находитъ объясненіе въ предлагаемой гипотезѣ. Мы лучше осведомленны относительно вклада западныхъ сирійцевъ въ сирійскую письменность, чѣмъ относительно произведеній восточныхъ сирійцевъ, въ частности несторіанъ; кромѣ того, *Душеспасная повѣсть* прежде всего предназначалась, естественно, для дальнихъ районовъ сирійской пропаганды, еще менѣе извѣстныхъ намъ въ отношеніи развивавшейся тамъ литературной дѣятельности¹⁾; наконецъ, въ виду указаннаго уже отношенія къ сирійскому пре-

1) Мнѣ кажется не совсѣмъ правильной попытка оцѣнивать христіанскую образованность даже среди уйгуровъ по несторіанскимъ надгробнымъ надписямъ и легко приходить къ заключенію о ея низкой степени по «некорректному стилю» въ этихъ текстахъ (D. Chwolson, *Syrisch-Nestorianische Grabinschriften aus Semirjetschic*, 1890, стр. 127—128). Эпиграфическіе тексты, зависящіе отъ воспроизводящихъ ихъ на камнѣ или металлѣ ремесленниковъ, нельзя ставить на одну доску съ рукописными матеріалами. Если по такому же приему, т. е. опираясь на могильныя плиты, мы попробовали бы судить, напр., объ объемѣ армянской образованности въ XII—XIII вѣкахъ, пришлось бы повторить заключеніе проф. Хвольсона относительно восточныхъ тюрковъ и про армянъ, будто «они могли читать Библію и богослужебныя книги, едва ли больше» (schwerlich mehr als dies), и это было бы неутѣрно.

данію о Оомѣ наша *Повѣсть* менѣ всего была способна пустить корни въ самой Сиріи, гдѣ едесскій культъ апостола, какъ просвѣтителя Индіи, пользовался широкую популярностью. Впрочемъ сирійскій списокъ *Повѣсти* можетъ еще оказаться. *Katalog* Sachau даетъ достаточно матеріала, чтобы отсоеденія ея или простыя изъ нея извлеченія предполагать въ собраніи сирійскихъ рукописей Берлинской королевской библіотеки. Въ несторіанской рукописи королевской библіотеки въ Берлинѣ Sachau 109, л. 72a сл. до 85b, находимъ *ܩܬܝܠܐ ܕܡܠܟܐ ܕܥܝܪܝܐ* *разсказъ о царевичѣ*, судя по переказу Sachau (*Verzeichniss der syrischen Handschriften der Königl. Bibliothek zu Berlin*, 1899, стр. 395a), представляющій версію *Душеполезной повѣсти* о В. и І. безъ именъ. Уже ввиду характера письма сирійское, при томъ несторіанское происхожденіе этой арабской версіи довольно вѣроятно. Подобная же версія, опять таки на арабскомъ языкѣ, имѣется и въ яковитской рукописи-каршуніи, той же библіотеки Sachau 315, лл. 86b—91b (Sachau, ц. с., стр. 528a), но любопытно, что здѣсь разсказъ приуроченъ къ сирійскому городу Раккѣ (Калпшпкіи). Наконецъ, въ берлинской же рукописи Sachau 43 мы находимъ притчу о трехъ друзьяхъ изъ нашей *Душеполезной повѣсти*, написанную каршуніи (Sachau, ц. с., стр. 756a); она озаглавлена *ܩܬܝܠܐ ܕܡܠܟܐ ܕܥܝܪܝܐ* (ср. Hommel, *Die älteste arabische Barlaam-Version*, Wien, 1887, стр. 37; Н. Марр, *Армяно-грузинскіе матеріалы для исторіи души. пов. о В. и І.*, З. В. О., т. XI, стр. 77). Больше тщательные поиски въ сирійскихъ рукописяхъ, надо полагать, дадутъ больше жатвы по этому вопросу. Сама справѣды пока, повидимому, мало интересовался нашимъ памятникѣмъ. Между прочимъ проч. Sachau ни словомъ не обмолвился въ своемъ подробномъ описаніи, что указанные выше мною разсказы имѣютъ отношеніе къ *Исторіи В. и І.*

Церковныя общины, основанныя сирійцами, какъ напр. въ Персіи, или находившіяся въ той или иной степени близости къ нимъ, могли заимствовать *Душеполезную повѣсть* непосредственно изъ сирійской литературы, и такое происхожденіе нехлѣвійской, арабской и грузинской версій весьма правдоподобно. Естественно, что постепенно сирійскій подлинникъ могъ послужить основой для различныхъ обработокъ, не только христіанскихъ, но и мусульманскихъ, а отдѣльные эпизоды могли локализоваться, прикрѣпившись къ тѣмъ или другимъ мѣстностямъ, какъ напр. только-что видѣли случай приуроченія сюжета къ городу Раккѣ. Но нѣтъ основанія непременно заключать, что непосредственно къ сирійскому архетипу восходятъ всѣ налчанные истоки — нехлѣвійскій, арабскій и грузинскій, не говоря о греческомъ и персидскомъ. Напр. грузинскій текстъ можетъ восходить къ сирійскому подлиннику и черезъ арабскій переводъ.

Степана: они извѣстны и какъ переводчики съ греческаго. Первому изъ нихъ принадлежить, быть можетъ, печатаемое ниже *Житіе св. Варлаама Сирокавказскаго*. Даю переводъ записей, имѣющихъ отношеніе къ этому *Житію*.

Во-первыхъ, въ концѣ *Житія св. Марвы*, находящагося въ одной рукописи съ *Житіемъ св. Варлаама С. (Автог. матеріалы, ч. I, стр. 45—46)* читаемъ:

«Святая и великая угодница Бога Марѳа, тѣлесная мать великаго свѣтила, родительница святого Симеона, Божьяго раба и угодника, такъ какъ у тебя ¹⁾ пу твого сына дерзновение передъ Богомъ, то помани душу учителя Георгія и его духовныхъ и природныхъ родителей и братьевъ.

«Богоносные святые отцы! Я, убогій старецъ отшельникъ Георгій, слышалъ, что этихъ житій святой и великой блаженной Марѳы и святого Варлаама пѣтъ на Святой горѣ (Аѳонѣ), и потому пожелалъ списать ихъ (*бука.*: его) и пожертвовать въ эту святую церковь (на Аѳонѣ). Иначе мы всѣ знаемъ, что благій человеколюбецъ Богъ озарилъ весь Востокъ божественными книгами (*бука.*: божественной книгой) изъ этого святого мѣста (Аѳона) и вновь украсилъ оттуда святая церкви Грузін при посредствѣ нашего святого отца Евѳимія. И меня, жалкаго, не обомелъ ласковый и многоименитый Богъ всею вашею благодатью и помощію и не оставилъ при одномъ желаніи, безъ доли въ тѣхъ божественныхъ писаніяхъ. Нынѣ заступничествомъ святой Богородицы и молитвами блаженнаго отца Евѳимія Богъ открылъ уста также нашему брату дикѣю Георгію ²⁾ во славу этого же святого мѣста: Господь на небесахъ и на землѣ [да благословитъ] его и родителей его во вниманіе къ нашему послушанію. Равнымъ образомъ вамъ, святые отцы, которые оказались дѣломъ или словомъ нашими сотрудниками въ работѣ надъ этими книгами въ назиданіе и утѣшеніе нашего убожества, да воздастъ благій и человеколюбивый Богъ Своими милостями каждому въ отдѣльности смотря, въ чемъ кто сотрудничалъ. Арсеніа, въ мірѣ Парсмана, да благословятъ Божьи уста въ обѣихъ жизняхъ, да впишетъ Богъ его имя въ книгу живыхъ и сотретъ вины и прегрѣшенія его и его родителей и братьевъ. Аминь. Да благословитъ Богъ отца Евѳимія и отпустить всѣ вины и прегрѣшенія ему и его родителямъ. Аминь. Да благословитъ Богъ эконома Іоанна и отпустить ему всѣ его вины и прегрѣшенія. Аминь. Да благословитъ Богъ Исаака и отпустить ему всѣ его вины и прегрѣшенія. Каждаго изъ нихъ да благословятъ Божьи уста и да отпустить Богъ всѣ вины и прегрѣшенія ихъ. Аминь.

«Молитесь, христіановѣ люди, объ убогомъ Давидѣ, который перевелъ это на грузинскій языкъ съ греческаго. За неумѣлое писаніе простите, но я писалъ то, что находилось въ подлинникѣ, и мы хорошо сличили.

1) Буквально какъ здѣсь, такъ ниже во множ. ч.: «у васъ», «вашего сына», «помяните».

2) Очевидно, рѣчь о Георгіи Переводчикѣ, настоятельствовавшемъ въ Иверѣ по Цагарели (*Свидѣнія*, вып. I, стр. 52) съ 1047 по 1057 г., по Джанашивили (*Житія Евѳимія* и др., тисл. изд., стр. 365) съ 1042 по 1056. Дикеемъ онъ былъ раньше.

Въ этой записи интересенъ еще перечень ближайшихъ сотрудниковъ писца Георгія, очевидно, членовъ грузинской братіи, подвизавшейся въ это время на Черной горѣ. Мимоходомъ нельзя не выразить сожалѣнія, что для изслѣдованія этой мѣстности въ интересахъ исторіи грузинской церкви и литературы ничего не сдѣлано, не было совершено ни одной научной побѣдки какого-либо подготовленнаго для выполнения такой задачи лица.

Перехожу къ другой записи. Она помѣщается въ концѣ *Житія св. Варлаама* (ц. с., стр. 46) и въ переводѣ гласитъ:

«Во имя Отца [и] Сына и святаго Духа заступничествомъ святой Богородицы Приснодѣвы Маріи, силою животворящаго честнаго Креста, заступничествомъ св. Іоанна Крестителя, св. Симеона Чудотворца, св. Марамъ, св. Саввы и всѣхъ святыхъ, отъ вѣковъ сдѣлавшихся угодниками Бога, я, грѣшникъ и убогій старецъ Георгій, священникъ, пребывавшій (бу:а: сидѣвшій) близъ монастыря св. Симеона Чудотворца, написалъ эту святую и душеспасительную книгу и пожертвовалъ Святой горѣ (Авоонской) въ монастырь святой Богородицы для прославленія Бога и для моленія о моей душѣ и о душахъ моихъ родителей, братьевъ и духовныхъ сыновъ¹⁾. И такъ молю васъ, святые отцы, помняте меня въ вашихъ святыхъ молитвахъ, чтобы Богъ избавилъ насъ отъ мѣстъ вѣчныхъ мукъ, и вмѣстѣ стеклись бы мы въ небесномъ царствѣ во Христѣ Господѣ нашемъ, Которому подобаетъ слава, честь и поклоненіе съ Отцомъ и Пресвятымъ Животворящимъ Духомъ Его нынѣ, и присно, и во вѣки вѣковъ. Аминь».

Наконѣцъ, про службу св. Варлааму читаемъ (ц. с., стр. 46), что «и эти пѣснопѣнія переводилъ Давидъ».

Св. Варлаамъ происходилъ изъ села Джубіи, расположеннаго на Черной горѣ, близъ Антиохіи. Мнѣ не удалось найти это мѣсто въ другихъ источникахъ. Въ церковномъ письмѣ легко смѣшиваются буквы *у* (б) и *ш* (ш), и правильною формою названія села можно было предполагать «Джушія» (*ჯუშია*). Въ своемъ краткомъ сообщеніи объ этомъ *Житіи*, повидному, по нашей же Авоонской рукописи П. Іоселіани такъ и читаетъ *ჯუშია* (Джушія), но только порусски называетъ «Дзусія» (Н. Марръ, *Армяно-грузинскіе матеріалы для ист. Душен. повѣсти*, стр. 64). Но и Джушія не поддается вполне опредѣленію, даже если въ ней также видѣть искаженіе вм. Джусія. Мѣстечко Джусія извѣстно въ Сиріи. Арабскіе географы обыкновенно его помѣщаютъ на югѣ Хамса (Емессы) на однодневномъ пути по направленію къ Дамаску. Wright съ Джусією близъ Хамса предположительно отоже-

1) Повидному, этотъ отшельникъ и учитель Георгій, «сидѣвшій близъ монастыря св. Симеона», есть одно лицо съ отшельникомъ и учителемъ Георгіемъ Дивногорцемъ, также изъ монастыря св. Симеона, виновникомъ составленія *Житія Георгія Переводчика* (Тифл. изд., стр. 279 и 293). Кстати, въ этомъ *Житіи* названъ (стр. 303, см. еще тамъ же, стр. 243, 110) и упомянутый у насъ въ первой записи «Арсеній, въ мѣрѣ Парсманъ», сотрудникъ нашего писца Георгія.

ствяетъ тотъ *الحق*, или *الحق*, откуда происходилъ Сергій Столпникъ (*Catalogue of Syriac Manuscripts in the British Museum*, стр. 613). У Мукаддеси Джусія (*جوسية*) названа въ числѣ другихъ городовъ округа Киннесрина, и на первомъ мѣстѣ тамъ же упоминается Антиохія (*De Goeje, Bibl. geogr. arab.*, III, стр. 104, 9—10). Но едва ли эту или вообще какую либо Джусію имѣлъ въ виду авторъ *Житія св. Варлаама*.

Греческій подлинникъ *Житія св. Варлаама Сирокавказскаго*, на сколько я могъ освѣдомиться, не извѣстенъ пока, и мнѣ вообще не удалось выслѣдить этотъ памятникъ въ какой либо литературѣ, кромѣ арабской. Въ мелькитской рукописи Берлинской королевской бібліотеки (Sachau 127) по описанію Sachau, ц. с., стр. 888b подъ 19 іюля значится память Варлаама, «монастырь котораго лежалъ на горѣ *الجبل الالكع* въ Антиохіи». Слово *الالكع* есть печатка вм. *الافرع*, означающаго поарабски «лысый». Дѣло въ томъ, что еще Forbiger (*Handbuch der alten Geographie*, II, Leipzig 1844, стр. 639), основываясь на Росоке, II, 273 [*Beschreibung des Morgenlandes und einiger anderer Länder*, aus dem Englischen übersetzt durch Chr. Ernst von Windheim, Erlangen 1754], приводитъ «Jebel Ocrab [опять печатка вм. *Осра*], der kahle Berg», какъ современное названіе горы, повѣстной въ древности подъ наименованіемъ Casius или *Κάσιος*, которое, по всей вѣроятности, и послужило поводомъ для названія той же горы Кавказомъ. Съ послѣднимъ названіемъ она встрѣчается рѣдко, и, насколько мнѣ извѣстно, только въ агіографическихъ памятникахъ, въ частности въ *Житіи св. Симеона Дионисорца*¹⁾. Что этотъ сирійскій Кавказъ и Лысая гора одно и тоже, явствуетъ изъ того, что цитованный выше арабскій *Синаксарій* Варлаама Сирокавказскаго помѣщаетъ именно на горѣ съ этимъ названіемъ,

1) Въ сноскѣ нахожу великимъ перепечатать слѣдующія строки, съ упоминаніемъ о той же горѣ, изъ предисловія къ этому *Житію* въ гномозомъ и не вездѣ доступномъ изданіи боландистовъ (*Acta SS.*, Maii, V, стр. 303, гл. 13): «Sic igitur situm montis (Mirabilis) concipe. Non admodum procul ab Antiochia, ad Orontem fluvium condita, Septemtrionem versus urbs Rhosus mari adjacet inter utramque terra, longiuscule in mare versus Occidentem procurrens, in extremo Seleuciam continet, CXXX stadia Antiochia dissitam; adeo ut formam trigonam termae istae civitates quodammodo repraesentent, pari ferme inter se spatio distantes. Hinc mons, qui Antiochiam Rhosumque dicitur committere, Seleuciam includit segregatque ab reliqua continente. Atque ita recte ponitur inter urbem Antiochenam atque mare elatus: quod ipsum etiam ex vita (Symeonis) num. 77 stabiliri potest. Habet porro mons iste oppositos duos alios; quorum alter, qui Scopulus dicitur, Seleucia Rhosum tendenti media occurrit via, mari imminens; et ab hac urbe, credo, Scopulus Rhosicus appellatur: alterum, cui Caucasus nomen obligit, in adversa esse parte Montis-Mirabilis, videlicet Orientali, ex narratione constare videtur. Quod si qui alii colles montesve ignobiliore, quemadmodum fieri assolet atque in Vita etiam proditur, circum fuerint; hic eminuisse inter omnes dicendus est: cum nominati Scopulus et Caucasus veluti pro appendicibus adjeciantur, nec ullum aliorum nomen, excepto Mauro, aut hic, aut in Vita, forte, necalibi, memoriae proditum inveniat.

Такъ какъ это — памятникъ древне-грузинской духовной литературы, то я и печатаю его церковнымъ шрифтомъ. Если бы это было возможно по типографскимъ соображеніямъ, я-бы всегда держался этого способа не только ввиду его цѣлесообразности въ научныхъ изысканіяхъ, но и изъ убѣжденія, что систематическое печатаніе древнихъ церковныхъ памятниковъ церковнымъ же шрифтомъ можетъ заставить молодыхъ любителей грузинской словесности освоиться съ этимъ письмомъ и затѣмъ развить въ себѣ интересъ къ доступной уже имъ древне-грузинской духовной письменности. Вообще, древне-грузинская духовная литература для своей разработки требуетъ, конечно, помимо умѣнія разбирать «хуцური» спеціальную подготовку съ особымъ цѣломъ вспомогательныхъ дисциплинъ. Изученіе ея давно слѣдовало бы поставить на самостоятельную ногу. Если этого нѣтъ до сихъ поръ, то во всякомъ случаѣ не по недостаточности матеріаловъ.

Текстъ я печатаю строка въ строку по рп. № 55, со всѣми сокращеніями, знаками и пр. Титла не раскрываю. Въ *Службѣ св. Варлааму* въ начальныхъ словахъ гласовъ титла опускаю, какъ опущены они въ рукописи. Единственное отступленіе допущено въ заглавіи, набранномъ у меня цѣлкомъ начальными буквами, а не строчными. Гласы службы въ рукописи выдѣлены красными чернилами, хотя и не регулярно, и я печатаю ихъ въ переводѣ курсивомъ. Знакъ переноса, счетъ главамъ и указаніе строкъ внесены мною.

Удержаны всѣ орфографическія особенности списка, включая непоследовательности въ родѣ ცისად ცისადი (7, 4; 37, 25) рядомъ съ წსად წსადი (31, 21) [въ первомъ случаѣ ცისად ცისადი можетъ быть понято и въ обычномъ значеніи *лунатика*, и тогда орфографія съ ც и будетъ болѣе правильная], ნადჯდ (12, 3; 34, 5) рядомъ съ ნადჯუჯუ (27, 5) и вообще появленіе ჟ въ необычныхъ мѣстахъ вм. ჳ (ср. это явленіе и въ рп. № 244 Церковнаго музея грузинскаго экзархата, привлеченной мною въ изданіи апокрифическаго труда Іосифа Аримаоейскаго, *Тексты и разысканія*, кн. II), какъ то ურცხუბოა (15, 33), ჩხუბნი (28, 21), ღუმეჟღრს (29, 21), или вм. ო въ одномъ словѣ ოცნება, равно въ произведенныхъ отъ него (20, 20, 25; 21, 5; 24, 11 и 21—22). Оставлены безъ оговорки формы ღადღრს (12, 1) вм. ღადღრს, აჯნატჟუმი (27, 23) вм. აღნატჟუმი. Сохранена буква ჳ въ აღმართს (29, 6), хотя здѣсь и въ рукописи имѣется попытка, правда не ясная, зачеркнуть ее. Синтаксически неправильное сочетаніе ბრძოლათა მათ მიმართ ეშმაკთაჲს (6, 8—9) замѣнено правильнымъ построеніемъ ბრძოლათა მათ მიმართ ეშმაკისათა (ср. 31, 35). Исправлены слѣдующія явные описки: წარუგალობა вм. წარუგალობა (10, 11), და მიიწია вм. მიიწია (13, 6—7), უბილტესსა вм. უბირატესსა (13, 10—11), კბანად вм. კბენად (20, 32), მიუგებდასა вм. მიუგებდა (27, 2), დაღწა

ვმ. ღაღუწა (28, 24), ღაჭბაჭდა ვმ. ღაჭბეჭდა (37, 16), გიხევებ ვმ. გიტყვებ (39, 19) ეგლოენ ვმ. იგლოენ (15, 4), ეგლოენ ვმ. იგლოენ (43, 8), მამსტავსა-ბულა ვმ. მამსტავსებულა (*Служба* 14—15), შესწირიერედი ვმ. შესწირედი (*Служба* 72), შუაჭურე ვმ. შუაჭურე (*Служба* 80—81). Изъ исправленныхъ такимъ образомъ рукописныхъ чтеній особо выдѣлю тѣ искаженія, которыя проистекали отъ характера сложнаго начертанія უ въ древнемъ церковномъ письмѣ (ოჲ), особенно инициальномъ: здѣсь при малѣйшемъ невниманіи то о появлялось вм. უ (მეოდროების ვმ. მეუდროების 31, 28—29; 32, 9, სსოფეველს ვმ. სსოფეველს 31, 36—37, სოროდა ვმ. სუროდა 36, 4), то, наоборотъ, უ вм. о (უდეს ვმ. ოდეს 22, 30, სოფლის ვმ. სოფლის 26, 21, თითუელი ვმ. თითოელი 27, 14—15, 18; 43, 43). Вульгаризмомъ является пропускъ ღ въ предлогѣ აჲ мѣстамъ, и тотъ въ одномъ и томъ же словѣ: ამადღა (4, 1), ამადღების (5, 1—2), по одновременно ღამადღს (4, 3). Слово *თჳნი* (12, 4), понимаемое мною, какъ сокращеніе *თჳნიუჳნი* *отдѣльно, на-единѣ*, въ рукописи выведено весьма неясно, и потому въ моемъ чтеніи я не увѣренъ. Можно, пожалуй, читать его еще, какъ *თჳნი*, что будетъ значить *თჳნითჳნი* *уже*, но это слово въ нашемъ памятникѣ не пишется съ ჳ.

Обращаю особо вниманіе на ослабленіе гласнаго о въ полугласное ა послѣ гласныхъ, напр. ღაგვენ (3, 15), ღამონენ (7, 10), ღაგფარა (31, 5), — მოგე (*Служба св. Варлааму*, строка 32), შეაჳურე (ц. с., стр. 41), სადჳ-მლონი (ц. с., 65) по аналогіи съ гласнымъ о въ склоненіи, напр. въ окончаніи им. пад. ед. ч. гласныхъ основъ (მამაჲ изъ მამა).

Приписка.

Правильность чтенія «Джубія» подтверждается отчасти изъ другого источника: изъ этого села, повидному, происходить монахъ Георгій Джу-бійскій (ბერი გიორგი ჯუბიელი), упомянутый разъ въ афонскихъ списод-кахъ, только-что отпечатанныхъ въ Тифлисѣ съ житіями святогорцевъ (стр. 227, 44).

Կրի ըլսադրութիւն: Դ՛հ հըզվի լո՛ւ լու-
պալարտի: Ժողովութիւն վճռեցին զհօ ԶԿ-
25 նապահու Տ՛հ կ'ո՞ծ հայտարար իղծի զհ-
Տ՛հ պիտի: Լուսմանի միջոց:

[illegible]

96a | յտուծնցսիւս: Եւ: Լուսն տառնու: Ժող
 լուծնսլս քաղաքս: Եւսիւս: Ծա: Կր: Կ:
 10 | Լուսն: քաղաքս յիւսիս: Եւ Ժող: Լուսն:
 Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր:
 Լուսն: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր:
 Լուսն: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր:
 Լուսն: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր: Կր:

15 Ի լևելո՞ւն ասէ՛ր: Դ՛ր արևելոյտիտ մեղս: Ծո՛ւ
 Զոյն՝ Ծո՛ւ Գոյն Կ՛հառ: Լո՛ւ ըստ արև-
 ելջոյտեան: Ժոյն Ծո՛ւ Եւ Դ զժնկոյնս
 Ժոյնս: Ծո՛ւ Զ Դ Գոյն Զոյն Լոյն Կոյն-
 Կոյնս: Ժոյն Զ Լոյն Ժոյն Ժոյն Կոյնս:

[illegible]

96b 25 | Կրտուղծի փառաբանումը: Կ՝Ճ և Կ՝Ժ արտահայտությունները
 ծառայում են որպես փոխարինումներ: Կ՝Ժ:

[illegible]

Него, какъ говорить пророкъ [Ис. 145, 15]: «очи всѣхъ уповаютъ на Тебя», и еще [Ис. 16, 2] «благо мое бесполезно для Тебя».

Но, какъ я сказалъ раньше, по Своей благодати подвижся ласковый Царь нашъ для производства насъ изъ ничего въ бытіе, сотворилъ насъ изъ земли и духъ живой вдунулъ въ насъ божественнымъ Своимъ позволеніемъ (*букв.: мановеніемъ глазъ*). Царемъ надъ всѣми, сколько ихъ ни создалъ на землѣ, Творецъ нашъ назначалъ человѣка. Не только до этой степени покрылъ Онъ своею благодатью и милостью человѣка, но [еще болѣе, такъ—] когда мы, согрѣшивъ, преступили спасительную святую Его заповѣдь, потеряли утѣхи рая и лишились первоначальной славы, ставъ врагами Его, поработенные диаволомъ, Онъ не презрѣлъ насъ, не отвернулъ вполне лица отъ насъ, достойныхъ того, чтобы отъ насъ отворачивались; напротивъ, благій Господь по неисчислимой Своей добротѣ и невыразимому человѣколюбію склонилъ небеса, сошелъ, облекся въ наше чело-вѣчество отъ пренепорочной святой Дѣвы, воплотился для насъ, возстановилъ нашу природу отъ паденія Своимъ вочеловѣченіемъ, поднялъ ее, сдѣлалъ божескою и возвелъ и далъ намъ пресвя-

80 Կրպալտին և իճԺեղստուտ: Կ՝ րոտու: Կ՝ ի ծեղ-
րոտու: Կառնաբունու: Կը ծեղիւնուտու::

Բ ծառայություն Կ: ծնունդ և ընտանիքի
 Կ: Կարգի և կարգի Կ: ծնունդ և ընտանիքի

100a | Կոռնէրակոյն: Կրկնաւ: Կ ըստ: Կնի ծալցեալա-
յոս Ծո: Կհրդոս փ կոհնակոս ԿփակնԾո: Ծոտ

помощью Христа и стали для
всѣхъ наставниками и учителями
добра. Презрѣвъ видимое и пре-
ходящее, они тѣмъ достигли
непреходящихъ и сверхъесте-
ственныхъ благъ, исполнились
мудрости свѣше, сдѣлались во-
жаками шествія по прямымъ
путямъ блаженства, просіяли вы-
сокою ангельскою жизнью, поло-
жили [духовную] высоту твер-
дымъ и непоколебимымъ основа-
ніемъ смиренія, чѣмъ сокрушили
дѣяла діавола, и въ небесные чертоги
взошли блестящими и вѣнчано-
выми, защищенные смиреніемъ
отъ всѣхъ западней злого діавола.

Однихъ изъ нихъ есть этотъ блаженный и великій нашъ отецъ, чудотворецъ и святой подвижникъ. Варлаамъ, о которомъ и вспоминаемъ теперь. Отечество блаженного была страна великаго города Антиохіи; онъ былъ изъ селенія, которое антиохійцы называютъ Джубією: оно находится на одной изъ вершинъ Черной горы. Въ этомъ-то селѣ родился этотъ блаженный и во истину Божій человѣкъ; тамъ онъ возросъ, отъ младыхъ лѣтъ обнаруживая, что онъ станетъ обиталищемъ всякой добродѣтели.

Родители блаженнаго были изъ мірянъ, люди, полные благочестія; обычнымъ занятіемъ ихъ было воздѣлываніе и паханіе

5 Խալդայաւորացւո՛ր: Ձեռնշարուն՛ք ո՛ւրիշու: Ճձեռն
 Է հոնու: Ին՛չ ծաշ՛ք ձ՛ք: Լա՛ծառաւոր շ՛ք հրոմ՛ծածնու:
 Կծարտ Խալդայաւորացւորու: Ըլաւորո՛ճիցա՛ծի:
 Դշու Ին՛չ Կրհն՛ռաշ՛ք հ ո՛ւրի: Կրդիս Ճի՛սըրդիս
 Ձըհիցու: Ժրաւիդն: Ժըն Ճի՛ղծաւի՛րտհի-
 10 ւ: Ճի՛ ապրտորու: Կսրիւն: Ժուտնու՛ստու: Ըի-
 Ճճիւս Կսսիւն: Ժուտն: Ձեռնշարուն՛ք: Կիւկա-
 Կ Ժուտն: Կիւկիւր: Ժալլու: Կիւկիւն: Կրդ-
 հիւն: Ճի՛ շարձա՛ծնի՛ճիւրու: Ի լաւ: Ին՛չ տու: Խալ-
 Ըի Կսն Լաւա՛ծիւ: շարձա՛ծնի՛ճիւ: Ժարտ Ճիւ:

земли по примѣру нашего праотца, ибо по изгнаніи изъ рая онъ жилъ этимъ занятіемъ: такъ какъ [наши прародители] не смогли соблюсти первую заповѣдь, то подчинились второй и ѣли хлѣбъ въ потѣ лица своего. По примѣру ихъ и эти [родители Варлаама] были земледѣльцы и въ тоже время кормильцы другихъ, которымъ нужно было питаться отъ нихъ (земледѣльцевъ).

Блаженный Варлаамъ былъ сынъ такихъ-то родителей; по-
тому онъ учился отъ нихъ луч-
шими образцамъ во всемъ и соби-
ралъ въ себѣ все, что вело къ
добродѣтели. Когда же онъ до-
стигъ зрѣлаго возраста, то со-
зналъ прекрасно и богоугодно
превосходство непреходящаго и
недостаточность преходящаго, и
потому, стремясь къ непреходя-
щимъ благамъ, онъ презрѣлъ
мѣрскія сладости и ни во что не
поставилъ соблазновъ, которыми
дѣволъ соблазняетъ людей.

По этой причинѣ онъ не пожелалъ брачнаго образа жизни, а избралъ подвижническую жизнь. По сему же онъ покинулъ все, сдѣлался монахомъ въ одномъ монастырѣ родной страны, былъ старательнымъ исполнителемъ всѣхъ правилъ божественной жизни, изъ дня въ день все болѣе придала блеска своей святой душѣ постомъ, бдѣніемъ и постояннымъ

100b 12 Դևոյ որ մտաւ ապիսայի ծնացչոտոյ: Գորհրտոյդ Կա 10
 13 Ի ընտր ցոյսուտոյդ: մի տուն: Եւսիլու: Կ տուն: Լու-
 14 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 15 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 16 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 17 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 18 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 19 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 20 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 21 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 22 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 23 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 24 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 25 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 26 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 27 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 28 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 29 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:
 30 Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու: Եւսիլու:

պարտաւ: շնորհիւ չարիս պիտի պիտի-
ծարձայ: ևնորայս ասի թալ ևնոր թաաաա
հոյսարա: պիտի չի առն ևնոր օ: պար պիտի պիտի:

12 ինքնալիւն: ծարձայ: չարիս պիտի չարիս 12

յի պիտի առնա: ևնոր չարիս պիտի առնա ևնոր չարիս
ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

5 ևնորիս պիտի չարիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

10 ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

102b | ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

5 ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

10 ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

15 ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

103a | ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:
ևնորիս պիտի առնա ևնոր օ: չարիս պիտի առնա ևնոր օ:

стость, Спаситель и Животворецъ
всѣхъ, вращаясь на землѣ тамъ
для нашего спасенія. Но такъ
какъ онъ зналъ, что не хорошо
сразу слѣдовать за мыслью, и
надлежить испытать нѣкоторое
время, по Божьей ли волѣ помы-
селъ или нѣтъ,

то сталъ онъ на молитву, чтобы
Богъ открылъ ему, дѣйствитель-
но ли отъ Бога его желаніе по
этому предмету? Но послѣ того,
какъ онъ долго молился Богу
наединѣ, его желаніе еще болѣе
усилилось и сильнѣе возгорѣлась
любовь этого (задуманнаго) дѣла;
изъ чего онъ понималъ, что его
помыселъ былъ отъ Бога.

И такъ онъ началъ горячо
умолять настоятеля и всю братію,
чтобы достигнуть предмета своего
желанія; было ему разрѣшено,
чего онъ искалъ, и со всякою по-
сибшностью пришелъ онъ стре-
мительно въ св. городъ Іеруса-
лимъ, обошелъ всѣ святыя мѣста,
которыя посѣтилъ Господь во
плоти, и приложился ко всѣмъ
ревностно, прежде всего къ свя-
тому Лобному мѣсту, гдѣ (Хри-
стось) привоздизъ къ кресту
грѣхъ Адама, къ божественному
Гробу, гдѣ Христось Богъ по-
празъ смерть и умертвилъ ее, и
затѣмъ ко всѣмъ святымъ мѣ-
стамъ. Онъ благоговѣнно уразу-
мѣлъ страсти, которымъ подчи-
нился Господь по Своей волѣ для
нашего спасенія.

Հետո Դհիյցու ծնն ծառի վարդափ: և ռապիւրու- 14
տու: Կարգեմապիւրցու: Ծու: և ճիւղապիւր: Ծու: և
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
5 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
10 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:

Հետո Կարգեմապիւր Կարգեմապիւր Կարգեմապիւր 15
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
5 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:

103b | Կարգեմապիւր Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
10 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
15 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
20 Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:
104a.25 | Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու: Կարգեմապիւր: Ծու:

Но не захотѣлъ онъ жить тамъ, такъ какъ избѣгалъ негодности и строптивости евреевъ и безпрестанно обвинялъ ихъ въ беззаконіи и безбожіи, такъ какъ они не узнали Господа славы; надлежить сказать болѣе того: они не пожелали узнать Того, Который (пришелъ) творить имъ добро, пришелъ прежде всего къ нимъ, какъ къ Своимъ. Они же за то, что Онъ творилъ добро, при- судили Его къ кресту и смерти.

Объ этомъ и подобномъ размышлялъ блаженный божественный Варлаамъ и печалился о гнѣбѣ богоубійць евреевъ; со слезами молился онъ Богу безпрестанно, чтобы Онъ успокоялъ его на счетъ того, гдѣ бы ему поселиться угодникомъ Господа, и говорилъ: «Боже Вседержитель, Который еси Творецъ невидимаго и видимаго и Который изъ ничего прозвелъ насъ въ бытіе, поднялъ вторично насъ, поднавшихъ смерти и тлѣнію, и возстановилъ, вочеловѣчавшись, изъ-за насъ добровольно подчинились зауженію и ослепавію и въ заключеніе по великому Твоему чело- вѣколюбію претерпѣлъ распятіе и смерть, нынѣ, Господь благій, направь по невыразимому Твоему милосердію стопы мои на путь Твоихъ заповѣдей». Это прозвнесъ онъ, съ потоками слезъ, снова обошелъ всѣ святыя мѣста и приложился къ нимъ, и такимъ

[illegible][illegible][illegible]

образомъ разстался блаженный великій Варлаамъ съ св. городомъ Іерусалимомъ. Въ вожакъ себѣ онъ призывалъ благость Бога, чего и достигъ, такъ какъ явился къ нему ангелъ Господа и сказалъ: «Богу угодно, чтобы ты поселился не въ этомъ мѣстѣ, а на горѣ Кавказѣ, ибо тамъ обитаетъ множество діаволовъ, и безстыдный князь ихъ тобою будетъ изгнанъ, тобою будетъ онъ свергнутъ въ преисподнюю міра, неистовствующая гордыня его будетъ сражена и тысячныя и десятитысячныя (силы) его свалятся въ бездну и исчезнутъ оттуда силою твоихъ молитвъ отъ Христа Бога». Сказавъ это, ангелъ скрылся отъ него.

16 Тогда блаженный Варлаамъ исполнился страха и радости. Страхъ объялъ его при видѣ ангела, и пусть никто не удивляется этому, такъ какъ даже Даниилъ, вожделѣнный мужъ и великій пророкъ, подпалъ страху и трепету, измѣнился въ лицѣ и пальниці при видѣ ангела. Радостно стало блаженному Варлааму по тому, что онъ замѣтилъ попеченіе Бога и заботу о себѣ. Онъ вознесля Богу благодарность съ горячими слезами и пошелъ съ радостью по своему пути.

17 Но такъ какъ онъ не зналъ
дороги, которая вела къ горѣ
Кавказу, то онъ молился, чтобы
Богъ указалъ ему стезю для его

տառայ ա չհնգօտայա: մի տառայտալնու չշու-
հի ծապաժապալնօղև ծոյ ծոյղընդիւն: ծոյ
է հ տառայ զկարկիտ զրարկուօնուծոյ ծաժոյ-
պառնդկա: ածոյն զբաժնոյ հ բնու չշու
15 ցարկու: ծոյ նկրտառայ: չօտայ ծոյտառ
պպալի ափըլործոյ ծոյտ պ տառայ լաժծոտայ:

Ի ծալծոյ պկալի կոժմուրդորդ չշու յլլծ կ- 22
տառայ չ հիկվարդիլլառ զրարկ ծոյպառայլլու-
նու ծոյն հ տ ծոյնու: ծոյ զբաժնօղև ծոյն զկնու-
ղտ: զրարկու լլուի ց հ չշուի: զրարկու ծալալլ-
6 ծ ուրի: ծալալլառայլլուծ Է Էծոյ: ճ
պծոյլկաօնու: ծափուրդփղա ցարկուրդ-
աժ: Է հ բնու չշու պպառառորդորդ ծոյա-
լլալլծոյ: ծոյտ: ա չնու: Էլլծոյնու չվ փ զն չ
լալլծ տոնու: ծառնու զրարկ ծոյ: ածոյն ած չշու-
10 տու: ծկվծոյալլուծ: մի տ չշուալլու: չ
107b | ժոտորդուրկու: ծոյնու չշու զրարկուրդիլլուծոյ
ծոյ ծոյ[պ]նկուրդալլու ծոյ չշուփուրդիլլու-
նու տփ հիւնու: ծոյ մի տ ուրի: ած չշուտու:
ածոյն չծ չշուալլու չտու լլալլորդորդ
15 ծոյ ծալառառ: Է որի տփ տ զկն լլ չշու-
մուրդաժ: ծոյալլա ծոյն ծոյորդուրդիլլու: ծոյն
ալլծալլուրդալլու: ծոյ տփ տ: ծոյ ալլու:
լլալլուրդու: ծոյ նալլուր ց հ Էլլծոյնու:
ժոտորդիլլուրդուրդիլլու: ծոյ կոժմուրդորդ-
20 նու ածոյնլլու: ծոյորդուրդու: մի տնու զկն
լլալլուրդուրդուրդուրդու: մուրլլալլու: ծոյ
ծալլուրդուրդու: ածոյտ չշուրդիլլալլուրդու:
մի տառայ: ալլուրդու: ծոյն Է լլալլուրդու: ալլու-
ծալլուրդուրդու: ծոյն Է լլալլու մի հի չշուլլու-
25 ցարդ Է չշուլլալլուրդու: ալլուրդու: ծոյ
միկուրդու: ծոյ [մ]որդուրդու: ծոյնու ծալլու-
րդու: ալլուրդու: ց հ պպալի զրարկ լլուի չշու-
հի: որի մի կուծոյնու չալլուրդու: ալլու: ծա-
108a | կուրդուրդու: կուրդուրդու: ծոյորդու: տփնու-
30 նու: ալլու: ածոյն չշուլլուրդու: Է հ ուրի:
փ ուրի: չշուլլուրդու: չալլուրդու: ց հնու: չշու-
լլալլու: չշուլլու: մի հի ծալլալլու Է Էծոյ:

колесницами и конями, а мы име-
немъ Господа, почему они обез-
сильяи и пали, но къ намъ ни-
откуда не могли приблизиться». Это говорилъ блаженный старецъ и знаменіемъ креста обращалъ
вспять всѣхъ призрачныхъ.

Толпа же диаволовъ шумѣла, даясь тому, что не можетъ при-
близиться къ Варлааму, и гово-
рила ему такъ: «Кто — ты? От-
куда ты, о гражданинъ пустыни—
Варлаамъ, пришелъ сюда, чтобы
обезсилить насъ?» Блаженный
невозмутимо отвѣчалъ имъ: «Я—
рабъ моего Господа, распятаго
Исуса Христа, поселившійся въ
этомъ мѣстѣ для того, чтобы
посвящать Ему побѣдную пѣснь
объ уничтоженіи васъ и разсѣя-
ніи, дабы здѣсь славился единый
живой Богъ». Когда святой Вар-
лаамъ произнесъ это, то князь
диаволовъ въ отвѣтъ ему сказалъ:
«развѣ ты не боишься моего мо-
гущества и не трепещешь предъ
этою несмѣтно многочисленною
толпою, которую ты видишь, —
этою толпою десяти тысячныхъ
всадниковъ, изъ устъ которыхъ
вспыхиваетъ огненное пламя, или
другихъ, которые однимъ при-
косновеніемъ сжигаютъ и растоп-
ляютъ желѣзо и мѣдь? Кто же
ты такой? Или какъ ты дерзнулъ
прійти сюда на смерть свою? Никогда не видали мы здѣсь кого
либо изъ христіанъ, кромѣ тебя;
къ намъ приходили только тѣ, ко-

պարհուրեմ ծէր հոռձակնապարսկացւոց հիշ-
յունս և հրևս: Կոչ և ծածուկորոյ զպարհու-
35 րէն և հիծէր: ցովակաբնակարար ծէր նա-
մարտու: ձևալսն և հիծէր զպարհուրէն:

Է լոհ ցարտադրեմ: Ժապղա ծէր տախ: Ժտո-
րուսնսն ձեռն զյծեղիտու: Ժոյ ալիպար
նո՞նք և ծէր ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր
15 և ծէր ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

5 և ծէր ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:
Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:
Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

10 Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

108b | Կոչ և ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

торые служили намъ и исполняли
нашу волю: они служили намъ
приношеніями и закланіями».

23 Тогда святой Варлаамъ отвѣ-
тилъ князю діаволовъ и сказалъ:
«я въ первый разъ говорилъ уже
вамъ, а вотъ теперь опять повторю
тебѣ тоже самое. Кто поправъ
смерть и уничтожилъ ваше на-
силье крестомъ, Тотъ далъ мнѣ
силу, данную Имъ Своимъ учени-
камъ, для поправіи змѣй и скор-
піоновъ и для сокрушенія всякой
вашей силы. И вотъ я готовъ из-
гнать васъ изъ этого мѣста силою
Христа; вмѣсто вашихъ мерзкихъ
и поруганныхъ жертвъ это мѣсто
наполнится черезъ христіанъ пѣ-
ніемъ и величаніемъ Бога; здѣсь
будутъ вращаться христіане ан-
гельскою жизнью вмѣсто мерз-
кихъ идолопоклонниковъ».

24 Когда это услышалъ князь
мрака, онъ сталъ свирѣпство-
вать и, окликнувъ его громчай-
шимъ голосомъ, въ гнѣвѣ скре-
жеща зубами, сказалъ ему: «уйди
отсюда, пока ты здоровъ! У тебя
нѣтъ никакого дѣла со мною».
Сказавъ это святому въ великой
ярости, онъ точчасъ же призвалъ
множество діаволовъ и велѣлъ,
чтобы они стали представляться
блаженному и пугать его. Тогда
діаволы стали кричать, толпиться,
волноваться и подниматься съ
земли на воздухъ. Доблестный
же подвижникъ Варлаамъ воз-

109a10 | Կոչ և ծէր ծէր ծէր: Կոչ և ծէր ծէր ծէր ծէր:

[illegible]

велъ очи къ небу и сказалъ: «благодарю Тебя, Господи Иисусе Христе, что Ты далъ мнѣ, Твоему рабу, силу и совершенно обезсиливъ ихъ, ибо я понялъ теперь, что они ничего не могутъ кромѣ шума и представленія. Поистинѣ на мнѣ исполнилось слово пророка [Ис. 91, 7]: «вотъ падутъ десятки тысячъ съ правой моей стороны и тысячи съ лѣвой, и ко мнѣ не приблизятся».

[illegible]

И когда произнестъ это оиѣсь душою, исполненною доблести, то направился смѣло къ толпѣ диаволовъ и, неся въ правой рукѣ непобѣдимый крестъ вмѣсто колесницъ и доспѣховъ, говорилъ князю тмыли его свѣтъ: «уйдите отсюда и не медлите, такъ какъ нѣтъ у васъ силы и вы даже не можете взглянуть на это знаменіе животворящаго креста, которыми вы разбиты». Какъ только святой Варлаамъ произнесъ это, вмигъ прекратили оиѣ волненіе, и князь диаволовъ отвѣтилъ блаженному Варлааму: «я стерпѣлъ твою дерзость и не причинилъ тебѣ никакого вреда, такъ какъ мнѣ хочется, чтобы ты подчинялся мнѣ, и я не навлекалъ на тебя никакой бѣды. Такъ слушай меня — будь ты другомъ намъ, чтобы все несмѣтное множество, которое только-то видѣлъ ты, было тебѣ покорно. Видишь, какъ колеблется вся земля отъ ужаса передъ нами?»

լո՛ւնէ ծ'մ: և:սփծ'յ և:սփխիտ'յոտ' ծ'ո: ծ'ո-
ծ'յցապոտ: մ: տ'ոտ' ւախտ'յոտ'յոտ'

10 ծ'ո: և:ծ'պհ'յ ծ'ոհ'հ'լու: տ'վնէ: ծ'ո: ծ'ահ'ո-
ւ:ս: զյծ'ոկտ: Խ'ո: մ: տ'ոն: տ'վնէ: որ' մ:
ոց'ո տ'ոտ'ա: զյծ'ոհ'ն' ծ'ո: ծ'ոտ'ոն: ծ'ոտ'ո
յաւոաւ: ւաղն'կոապոտ' ծ' ծ'ոպ'ծ'յն լո՛ւ-
ն: ծ'ոն ծ'մ: ք լո՛ւ քոտ'ոտ'ո: զքոտ'ոպ'ծ'ո:

15 և: տ'ոտ'ո: ծ'ո: ո՛ւ տ'ոն: ծ'ո: ծ'ոապ'ոն: ծ'ո:
ծ'յցոն: քոկոտ'ոտ'ո: ծ'ո: ւալծ'ոպ'ոյցոտ-
ո: ծ'ո: ծ'ոտ'ո: ծ'ո: ոց'ո տ'աղ'ոն: Խ'ո: ծ'ոն
ծ'ոտ'ոն: ծ'ո: ծ'ոտ'ո: և: լոտ' ոց'ո: ո՛ւ ծ'ո-
տ'ոն:

112b | տ'ոն: ծ'ոն որ'ոն: ոց'ո ւալծ'ոաւ: ծ'ոյոյ-

20 տ'ոտ'ո: քոտ'ոն ոց'ո քոկոտ'ոտ'ո-
ն' քոկոտ'ոտ'ալծ'ոն: ծ'ո: լոտ'ոն: ծ'ոտ'ո
ծ'ոտ'ոտ'ալծ'ոն: ծ'ո: ոտ'ո: ծ'աղ' կ'ոկ-
ոն: ծ'ո: ծ'ոաւ: ծ'ո: ոց'ո և:ծ'պհ'ն-
տ' ծ'ոտ'ոտ'ո: ծ'ո: ծ'ո: [ո] փ'լոն: ծ'ո: Խ'ոապ'ոն:

25 զտ'ո: [ո] զոհ'ո: քոտ' ոց'ո: ոց'ոտ'ոն: ծ'աղ-
ապ'ոտ'ոյծ'ոն փ' ոկ'ոն:

Խ' որ'ո: քոկոտ'ոն: կ'ոկոտ' ոց'ո: ծ'ո: ծ'ոտ'ո- 29
տ'ոտ'ո: ծ'ո: ծ'ոն: ոց'ոն: զյծ'ոկտ'ոյոյ
ծ'ոտ'ո: ծ'ո: ծ'ոտ'ո: ւաղն' կ'ոտ'ո: Խ'ոկ-
ոտ'ո: ոտ'ոտ'ո: և: լոտ' ոց'ո: ծ'ոյոյոյ-
ո ո՛ւ ծ' ծ'ո: ո՛ւ ծ'ոտ'ոն: ծ'ոն: կ'ոկոտ'ոն:
քո՛ւ ոտ'ոտ'ոն: ո՛ւ լոտ' ո: ծ'ո: ծ'ոտ'ո-
տ'ո լոտ'ոտ'ո: ոտ'ոտ'ոն: ոկ'ոտ'ո:

Օ՛ւ ոկ'ոն մ: և: քոկոտ'ոն: քոկոտ'ոն:
ւաղն' կ'ոտ' և: լոտ' ոտ'ո: մ: ծ'ոն-

10 ոտ' ոտ'ո: ոկ'ոն: ւաղն' կ'ոտ' ոտ'ո: ծ'ո: լոտ'-
| մ: ծ'ոն: փ' կ'ոտ' և: լոտ' ոկ'ոյոյոյոյոյ ոտ'ո:
113a | ոտ'ոն ծ'մ: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն:
ոտ'ոն: և: ծ'ո: ծ'ոն: ծ'ոն: ոց'ոն: ոտ'ոն:
քոտ'ոն: ւաղն' կ'ոտ' ոտ'ոն: ծ'ո: ոց'ո:

15 ոտ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն:
ոկ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն:
ոտ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն:
ոտ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն: ծ'ոն:

благодать совершила через свя-
того это чудное и великое дѣло,
такъ какъ Богъ даровалъ Сво-
ему рабу непреоборимую силу и
доблесть противъ діаволовъ, по-
чему діаволы и пхъ злой князь
провалились черезъ святаго, какъ
я сказалъ, въ пресподнюю. Свя-
той же Варлаамъ радовался ду-
шою и неумолчно возносилъ Богу
благодареніе и величаніе; затѣмъ
онъ поднялся на вершину горы.
Дошелъ блаженный до мѣста, гдѣ
совершались мерзкія жертвопри-
ношенія безбожныхъ идолопо-
клонниковъ и младенцы ихъ зака-
лаывались, нашелъ тамъ стоящимъ
идола Зевса, доблестно сокру-
шилъ его, свалилъ и высыпалъ
все въ море, какъ геройскій по-
движникъ Христа.

Когда же блаженный сокру-
шилъ идола, разбилъ на мелкіе
куски и, подобно діаволамъ его,
предалъ безднѣ морской, то онъ
вмѣгъ поднялся на мѣсто идола,
поставилъ честный крестъ и про-
изнесъ побѣдную пѣснь такимъ
образомъ: «Господь сокрушалъ
воителей. Господь имя Его, такъ
какъ вотъ уничтоженъ безбож-
ный и исчезла его память въ
мірѣ. Черезъ Господа мечъ
врага совершенно ослабѣлъ, и
діаволы свалились въ бездну на
вѣки сплюю креста!» Окончивъ
такимъ образомъ благодарствен-
ную пѣснь, онъ потомъ сотворилъ
молитву на томъ же мѣстѣ предъ

114b | Ծոյ մի տոյ զի տոյ կոտորեալ ծոյն Ծոյ կոտորեալ տոյնսոյ զի տոյնսոյն ստորին Ծոյն:

Է՝ այնպիսի դրամային փոփոխություններ, որոնք չեն համարվում իրականացված և չեն համարվում իրականացված: 32

[illegible]

10 Կ՛Զ Կ՛ծելուք: Ի՛նչ և ի՛նչ տուհարակոյ Կ՛փծին: Կ՛-
 նա: Չ՛ն: Ծո: Ըլամարցունեալս ծնուդդո-
 րառնաւ: Եղարք Դ՛ձից՛Ծ: Կ՛ծելուք մի
 և իւր օ յոչ ր լնա: Լուր՛ւտուրցուն օ: Ճարգն-
 Ի՛յին: Յոյն մի տուն: Կըզկն: մի Զ Զարար՛ձյն
 15 Կ՛փծ՛Ծ: Կուն: ի՛նչ Կ՛ դարձա՛ւ Կըզկուրա:

ՀԺԿԱՊԼՐԻԿ, ԼԿԺԼԻԿՐԻԿԱՅ ԺԱՌԻՆՈՒՄԻՆ 33

115a |տարօ ճարդթիվ իւրի ձեռքիւր: Ժրկ: Ճար-
դի տփալալտար: Կրիշ Կոնտարտար: Ըլլա-
ն ճարլալ ճիւր: Ժարճ Կոտար: Ժիւր ինճիւրիւտար:
5 |ն Կոնտարտփլը: Ժնիւրարարտար: Ժարտշ ինր
Ժարճ Կոնտար: Կրթ ճարլալիւրիւ: Ճար: Ինթր Կոտար-
Կոնտարիւր ճարինթիւր փրլ ճիւր: Կոնտարար-
տար: Ճարճիւր: Կոնտարարճիւր: Կոնտար:

Կ տպագրող: Ծղկուշ: Աշտիստպող: Զղկուշ: Թավու: Կրկուշ: 34

[illegible]

женный же болѣе всего любилъ единеніе, но, получивъ удовольствіе во всемъ отъ Бога, для назиданія многихъ соглашался на все, принималъ всѣхъ радушно, поучалъ всѣхъ и укрѣплялъ въ борьбѣ съ діаволами, чтобы они сдѣлались угодными Богу и старались обрѣсти царствіе.

Большинство приходивших туда не соглашались разлучиться съ нимъ, лишиться его сладостныхъ поученій и просили святого, чтобы поселиться съ нимъ въ пустыняхъ той горы. Блаженный же въ началѣ не соглашался изъ боязни нарушить одиночество, но и въ этомъ отношеніи былъ обнадеженъ Богомъ, и для спасенія многихъ онъ согласился, такъ какъ вспомнилъ сказанное въ святомъ Евангеліи (Іоан. 6, 37): «кто придетъ ко Мнѣ, я не изгоню вонъ его».

По этому-то множество монахов поселилось на горѣ и спасалось ангельского жизнью милостью блаженнаго, и многіе изъ нихъ удостоились дара пророчества и чудотворенія отъ Христа молитвою великаго Варлаама.

Касательно же самого Варлаама невозможно сказать число чудесъ, именно сколько даровалъ Христосъ ему, такъ какъ онъ былъ по-истинѣ источникъ исцѣленія и рѣка чудесъ для всѣхъ,

Կրթության և սովորելու համակարգը: ձե-
 րառաքություն: Կրթության համակարգը: Կրթության
 համակարգը: Կրթության համակարգը: Կրթության

10 ԿԻՆԻՃՅՈՒՆԻ, ԻՆԿԻՄԵՆԻ, ՎԻՅԼԻՆԻՆԻ և
ԼԻՏՈՆԻ յափկոտաբնին ԾԿԻ ԿԱՍԻՆԻՆԻ:

115b | Լուրժպիտի: ԿՃ-ի տրեհոյցաճիւ ծնւոտի:

Հնչյունավորում: ք ասու, փ պհու, ց ցհ, 35

ԿՁԿՕ ՁԿԼԿ ԾԿՆ ԿՐԿ ՁԿԼԿՆ ԾԿ[Կ]ԿՐԿՐԼԱԾԿՆ-

և: ԿՐԻՏԻԿԱԿ ՑԻՒՆԱՆԵՐԻՄԻՆ ԵՒ

փ պհրառոյց հ: Զրուհի: փ՝ ըստիւր-

5 ԳՈՒՆԸ: ՃԿ: ՍՊԸԼԱՆԻ: ՈՒ Կ: ԴԿԱՐԽՈՒ-

բնոր՝ ծուծ ծուծ: Ծո՛ւ, ծո՛ւ: Ծո՛ւսու՛, ծո՛ւսու՛:

ԿՐՈՒՍԻ ԿՎԻՃԻՆՅԱՆ ԾԱՌԱՊԵՅԻՑ: Ը և՛ ԿՐ-

տի: Կրկնի միջոցով՝ Կրկն: Երկրորդ տ-

վառտ ծնւածդդո՛ւծ ծնադ: լոռչհոյց-

10 տի: Ճի: Կլցնելու առկայությունը հետևաբար-

Տոբին ծննդն ինքն ընտրեալ: Տոբին հոգեւորութիւն:

Պեժու, Կրոնժիդ, Կուրդ և Կար ևս լինում էին այստեղ 36

և բնական, ցարկառադժյուն: Կընտ: Կոռն-

կուր, ծառ, արևմտուր, լուծուր, հյ հեւր, ցրպպ-

Բոլորովորակ: Տո: ԼուսինաՏո: Ժո: Էրո:

5 պրոֆ: ՆԱԽԻՄ ՊՈՒՆՅԱՆԻ ԿԻՆՈՄԱՏԻՆԵՆԵՐԸ

Ճյւղ: Թէ Կողմնորոշվելու: Ճարտարա Ճյւղի:

[illegible]

յ է: Ինքնարիւնը հոտի շրժուրանով-
հա հասարակահա "Կա Կատարա" Կա նաև

Ի՞նչ է լլվռոյնեհի: Ճիշդ ծիսապարտիկ ծիսը
 է: Բայց, Բայց նորախառնակն ասու է ոչկես, ասու-

0 հ հ: ծհ: ծղալսիտսկհ: ԳԳԳ Ի Ըտտ: Ըհ-
վալստս: Իտտստ: Իտտստստ:

Հայաստանի Բանկարկության Կառավարության հրավերի համաձայն:

Նա և՛ բարեկամ, և՛ անբարեկամս: Տես, որպիսի

[illegible]

5. Խաչքանդակի ճակատին կանգնած է ճակատագրի Գեղեցիկ Կինը՝ Կարմիր Մարտիկը։

ձառնարար ձառնարար կրճատի մեջ:

Տե՛ր, Կառ-ի, Յար-ի, Գաթ-ի Եւ Դի-ի Կի-ի, Յառ-ի
Տե՛ր, Կառ-ի, Յար-ի, Գաթ-ի Եւ Դի-ի Կի-ի, Յառ-ի

Եւ թողի՛ն քշիկապէս ի մեզ զհոգեւոր- 37

ստորագրեցին իրար հետ՝ պայմանավորվելով:

Ծոյդդ հի տաբանիդ: Այլըսդ՝ Ծոյ Թոն հ բուրուս:

պարտութիւն: Տե՛ր հոյակա՛ն է՛ր պարտութիւն:

6. ԲԱՐՈՋԱՆԻՔԻ ՄԱՍԻՆ ԵՐԱՆԻՔԻ ՄԱՍԻՆ

приходивших туда: слепым он давал зрение, хромых заставлял ходить, прокаженных очищал, даже воскресил мертвого сыноу Христа, а нечистые и злые духи изгонялись его словом.

По-этому молва о немъ распространилась во всемъ мірѣ, и всѣ стремились къ нему не только изъ ближнихъ странъ, но изъ весьма дальнихъ и чужихъ, чтобы получить его благословеніе и удостоиться милости отъ него. Какіе же не могли лично прийти, тѣ просили у него благословенія и исцѣленія письмами и посланіями.

Услышалъ нѣкто обо всѣхъ
этихъ чудесахъ Варлаама, чело-
вѣкъ достойный, одинъ изъ свя-
тыхъ отшельниковъ, и захотѣлъ
онъ видѣть что-либо изъ его
чудесъ, для чего онъ взялъ бѣ-
лый чистый платокъ, завернулъ
въ него горящія уголья, за-
печаталъ и послалъ въ даръ
блаженному Варлааму, написавъ
слѣдующее: «прими, рабъ высо-
каго Бога, эти уголья, возьми на
себя трудъ изъ-за меня, жалкаго
и несчастнаго, окури ими твою
келью и молись обо мнѣ передъ
Господомъ!»

Блаженный Варлаамъ принявъ уголья, приложился къ нимъ, снявъ печать блаженнаго старца, высыпалъ уголья на ладонь своей руки вмѣсто ка-

[illegible][illegible]

страхомъ допросъ душъ со стороны сатаны и со стороны ихъ ангеловъ о видѣнномъ глазами, слышанномъ ушами, о мысляхъ и сердечныхъ стремленіяхъ до мелочей, вслѣдствіе чего немногія (души) избѣгли прикосновенія ихъ кльбовъ.

2. Видя все это, блаженный Варлаамъ огорчался, стоналъ, хотѣлъ помочь жалкимъ душамъ и не могъ. Между тѣмъ провожавшіе его ангелы привели его на небо, гдѣ, увидѣвъ извѣстныхъ святыхъ силы и небесныя вопиства, онъ также величалъ Бога, Творца всѣхъ, вмѣстѣ съ невестественными, нетлѣнными, блестящими, свѣтлыми и говорялъ: «слава Тебѣ, Вседержитель Богъ! Чудны дѣла Твоя, и величіе Твое неисповѣдимо!» Затѣмъ онъ увидѣлъ на просторномъ блестящемъ мѣстѣ прекрасный дворецъ, дивно убранный; въ немъ находились блестящіе предметы необходимости и на престолѣ вѣнецъ, сіявшій, какъ солнце. Слышалъ онъ голосъ свыше: «видишь, угодинокъ Мой Варлаамъ, дворецъ, престолъ и вѣнецъ? Они принадлежатъ тебѣ въ награду за твои труды. Теперь же уйдя съ радостью и подвизайся до твоего исхожденія (изъ міра). Такая награда приготована въ небесахъ тебѣ и подобнымъ тебѣ». Когда выслушалъ блаженный Варлаамъ этотъ голосъ, вдругъ

35 չորձառյկին՝Ծո: Ժրէն ծղծածարմուդ փոլսա-
19b | ցահտո: ն ո: Ծո: կռծուդդրտոդ կըլուդցահտ օ:
չորմուդծածն Ժրէն մի հո ո:Ծո՛ճոյզԾոյն Ժրէն:

[illegible][illegible]

заслышавъ оны звуки пѣнія и словословія ангеловъ и, посмотрѣвъ въ сторону пріятныхъ и чудныхъ звуковъ пѣнія, увидѣлъ: Господь славы показался, сидя на херувимахъ и вокругъ Него множество серафимовъ, величавшихъ Его.

43 Когда святой увидѣлъ Господа, то онъ поклонялся Ему и сказалъ: «о, Господи, если я обрѣгу мпѣлость у Тебя, то не разлучай меня съ Тобою». Господь отвѣтилъ: «да исполнятся твои моленіе, угодиныкъ Мой!» Услышавъ это, святой блаженный Варлаамъ опять пришелъ въ себя отъ видѣнія; горько оплакивая души, ввергавшіяся діаволами въ тьму, и радуясь тому, что видѣлъ въ чудномъ видѣніи, онъ предается еще болѣе суровой жизни.

Послѣ этого чуднаго явленія онъ пребылъ во плоти девять мѣсяцевъ и представился въ (мирѣ) будущихъ вѣчныхъ благъ. Заранѣе почувствовавъ свой конецъ, блаженный пригласилъ всѣхъ своихъ учениковъ, жившихъ на горѣ, и сказалъ имъ такъ: «дѣти и братья, вотъ теперь наступаетъ часъ моего отхода изъ міра и надлежитъ мнѣ разстаться съ этою плотью. Прошу васъ всѣхъ помолиться обо мнѣ, чтобы Богъ избавилъ мою душу отъ супротивныхъ силъ, стражъ воздуха, чтобы Онъ ниспослалъ благо-

[illegible]

быть, отецъ? Діаволъ блуда сильно борется со мною, и я не въ силахъ терпѣть». Старецъ отвѣтилъ съ гнѣвомъ: «неужели не стыдишься ты, несчастный, слабости своей вѣры во Христа? Вѣдь ты только по имени христіанинъ: ни ястязуемъ ты не былъ изъ-за Его имени, ни подвергался ниому какому либо испытанію! Тогда какъ сколько мукъ претерпѣли мученики Христа изъ-за имени Того, Кто за нихъ и за тебя пострадалъ плотью!» Сказавъ это, старецъ еще разсказалъ притчу: «нѣкій христіанинъ былъ преданъ въ руки языческаго царя и сильно былъ замученъ имъ; исчерпавъ на немъ всѣ муки, царь обезсилѣлъ, но не могъ измѣнить его вѣры въ Христа. Царь находился въ крайней безпомощности.

[illegible]

«Затѣмъ цародѣи¹⁾ дали царю злой совѣтъ: святого ввели въ темницу, уложили на постель лицомъ вверхъ, руки и ноги привязали крѣпко къ постели и тогда напустили на него блудницу, чтобы она легла съ нимъ противъ его воли. Видя такое злое и безпомощное дѣло, мученикъ вмгъ откусилъ у себя языкъ зубами, наполнилъ кровью ротъ и, выплюнувъ кровь блудницѣ въ лицо, окрасилъ ее кровью. «Увидѣвъ такое удивительное

1) *Буквально*: діавольські люди.

[illegible][illegible][illegible]

дѣло, женщина крикнула громко и сказала: «я также христiанка и вѣрую во Христа, изъ-за Котораго мучится этотъ святой!» И какъ только она сказала это, вмѣгъ обомлѣ отрубилъ головы, и они получили мученичeskій вѣнецъ. Неужели не стыдно тебѣ, что ты не выносишь борьбы съ сердечными страстями, хотя съ тобою не приключалось ничего подобнаго?»

47 «Какъ только отшельникъ сказалъ это, вмигъ исчезли у его ученика всѣ злые помыслы, и онъ ушелъ въ свою келью, благодаря Бога и величая Его. Такъ было съ тѣмъ молодымъ монахомъ и старцемъ. Намъ же, возлюбленные братья мои, надлежитъ домогаться съ усердіемъ всѣхъ добродѣтелей, такъ какъ добродѣтель въ этой жизни похвальна для всѣхъ, а въ той она удостоитъ насъ царствія; будемъ стараться вслѣдъ своими силами стяжать ее черезъ Господа.

48 «Будемъ умолять Христа, Бога
нашего, благого и ласковаго
Владыку, чтобы Онъ удостоилъ
насъ быть съ Его угодниками
въ страшный день Его прише-
ствія, чтобы мы не оказались
престыженными передъ страш-
нымъ соборомъ ангеловъ и лю-
дей». Этому и еще очень многому
иному въ этомъ родѣ поучаль-
ны святыми устами святой Варлаамъ
многочисленныхъ своихъ учени-

15 տ առնաւ: ց հրատ: իւրապահիլստ: ծաշտ
կիտորոտութ: փ պն ոյն թ մ աղև: ք հեհն:
ու առն: ցարդին ճ ցո սոջըրդ ճո: Թարգար-
հին ըլծած տահի: ծածաժ ճո: ք ո՞ժ լոծ-
ճառ կարտառալստ առ ճո: ճո: ծճն ճո:

20 ԼԱԿԼԱԿՆԻՄԵՐ ԼԱՂԻՎ ՅԵՃՅԱՆ:

[illegible][illegible]

Յանին հետ: լուհի: ծնողապահում, ծաղրվելուտ:
 ծնողապահում, աշխատանք: ծնողապահում
 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:
 աշխատանք: ծնողապահում, ծնողապահում:
 15 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:
 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:
 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:
 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:
 ծնողապահում, ծնողապահում, ծնողապահում:

126a | Եղևորութիւնս Բայկապուտի. Տո: պլծիկութիւն
20 աղբալութիւն. Տո: կրկնութիւն: Յոս յայնպիսութիւնս
Բայկապուտի. Կի պիս ծիս ի հոսութիւնս Ծոհի պի: Տո:

Христѣ Іисусѣ Господѣ нашемъ,
Которому подобаетъ слава, честь
и поклоненіе съ Отцомъ и Пре-
святымъ Духомъ нынѣ и приспо-
и во вѣки вѣковъ. Аминь.

Мѣсяца іюля 19. Св. отца нашего Варлаама. *Господи воззвахъ, гласъ 4-ый*¹⁾).

Надъ сораванными. О ты, болѣе твердый, чѣмъ желѣзо, болѣе крѣпкій, чѣмъ мѣдь, доблестный подвижникъ Варлаамъ желанный. Ты, величаемый и хвалимый, поправшій діаволовъ, молись Христу, чтобы намъ, которые съ вѣрою величаемъ твою память, даровалъ Онъ отпущеніе грѣховъ нашихъ. Мы же память твою величаемъ.

Предводитель монаховъ, учи-
тель братіи, свѣтило пустыни,
преподобный отецъ, пржезлап-
ный Варлаамъ, зритель незри-
мыхъ, подобный Моисею, возве-
личенный Богомъ, молись Ему о
дарованіи нашимъ душамъ отпу-
щенія нашихъ грѣховъ. Мы же
память твою величаемъ.

Знаменіями чудесь, изгна-
ніємъ діаволовъ и сокрушеніємъ
идола, о блаженный, усиленный

1) Соответственные русскія, глос. славянскія иѣноиѣнія въ большинствѣ удалось поимѣ установить при любезномъ содѣйствіи Б. А. Тураева. Въ другихъ, сомнительныхъ случаяхъ при передачѣ гласовъ и ирмосовъ въ ограниченномъ буквальномъ переводомъ наличныхъ словъ. Отъ изложенія ихъ въ обычной формѣ повидному соответствующихъ иѣноиѣній я поддерживаю, такъ какъ, по-первыхъ, соответствіе этихъ мѣ не казались несомнѣнными, а, во-вторыхъ, ввиду древности памятника я нашелъ неудобнымъ скрадывать путемъ такой передачи особенности, хотя бы и мелочные текста.

Արարեալսդ լի մ. քի քիս հոտուիցն. ձե՛ր պայտօ
լա՛ծ ծորտօ. մի հիւ իւր լուստ առաջ տալովս
ցոխտիւնի՛ր տպիւն. քնիւնիւց իւր յիւնիւն իշտուցիրս:

50 Օ՛ւս թիւն ձգիւնիւն ա՛մս շնի շնոյ: Կռիւտիւն[իւ]ն զ՛Տ
կռիւնիւնիւն. կո՛ւ հաս Տ՛իւն հիւ: Յիւնիւն քի քիս
ձա՛ծ քնիւնիւն ի հիւ շնոյն տիւ. մի հիւ քիւնիւն ի
կռիւնիւնիւնիւն:

Իւրսնիւնիւն յիւնիւն կռիւնիւնիւն: Տիւն շնոյն
127a55 | ձգիւնիւն իւնիւն քիւնիւնիւն: Տիւն Տիւն Տիւն տպիւն
տնիւնիւն
լալուիւնիւն: Իւնիւն քնիւնիւնիւնիւն: Տիւն շնոյն
Ժ հիւ կռիւնիւնիւնիւն. կռիւնիւն քիւնիւն
լիւնիւն: Իւրսնիւնիւնիւն. քիւնիւն ի հիւ
իւնիւն: քիւնիւն իւնիւնիւն կռիւնիւնիւն: քիւնիւն իւնիւն:

Ու իւնիւն

60 Ո՛ւնիւն: Ահիւնիւնիւն ի հիւ: Տիւնիւնիւնիւն
իւնիւն. քիւնիւն իւնիւն: կռիւնիւն: քիւնիւնիւն
ձա՛ծ իւնիւն կռիւնիւն: Տիւն կռիւնիւն քիւնիւն
իւնիւնիւն յիւնիւնիւն:

Ահիւնիւնիւն: քիւնիւնիւն: քիւնիւնիւն: քիւնիւնիւն: քիւնիւնիւն:

65 Իւնիւնիւնիւնիւնիւն շնոյնիւնիւն: քիւնիւնիւն
իւնիւն: քիւնիւն իւնիւնիւն իւնիւնիւն:

Նիւնիւնիւն իւնիւն. իւնիւն իւնիւն իւնիւն: քիւնիւնիւն
իւնիւն: քիւնիւնիւնիւն: քիւնիւնիւն իւնիւն: քիւնիւնիւն
ձա՛ծ իւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն
70 քիւնիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն
քիւնիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն: քիւնիւն

Проси для насъ ты, святой,
у Христа Бога объ отпущеніи
грѣховъ. Мы же ляху совер-
шаемъ свѣтлую твою память, о,
достойный воспѣванія.

*Господи, слышахъ. Услышахъ
Господи, смотрѣхъ.* Прежелан-
ный Варлаамъ, угодный Христу
и пребывающій съ Нимъ, по-
мни насъ поющихъ, которые
украшаемъ тебя съ вѣрою.

Въ разщелинахъ скалъ и на
высокихъ горахъ вращался ты,
днемъ и ночью служилъ Богу
псалмами и пѣніемъ. О насъ, ко-
торые съ вѣрою совершаемъ
твою свѣтую память, молись
Богу, чтобы мы избавились диа-
вольскихъ западней.

Богъ, Который.

Отъ нощи: Просвети насъ.

Ты поправъ, достойный, пре-
красный, желанный отецъ, все
западнѣ врага и отъ юности
твоей сдѣлался ты, достойный,
угоднымъ Богу.

Тебѣ явился, о, преподобный,
ангелъ свѣта, который заранѣе
возвѣстия тебѣ тайны, чтобы
открылись добродѣтели твои, о,
преподобный.

Ты, преподобный, узрѣвъ
огненный столпъ, достигавшій
неба, который предводилъ тебя,
желанный, на высокую гору,
чтобы сокрушить соблазнъ идо-

48—49. На поля против промежутка между этими строками читается *իւնիւն Տիւն քիւնիւն*.

50. Буквы *Օ մ* въ рп. поставлены одна въ другую, строчная въ прописную.

կտպցալո՞՞ծ ցոյկտուկդ՝ ճիցի:

127b Կ'Տ ցոխդհա ո՞տ ցոյծանդոտ Տոյ Տոյ տո՛ծոյ.
Տո՛ծականդտու: Կո՞տաշու: Կո՞տ Տոյ Տոյ Կո-
75 Կո՛ծոյ. ծոյծոյդ՝ ճիցի և Կո իւծոյ տու. Կո՛ծ-
տոյդդոյ: Կոյ ծոյ. Կո՛ տաճոյ. Կո՛ծուն իւծուն-
Կո՛ Կո իւծոյ Տոյ ծոյ Կոյ ծոյ:
ծո՞ կոյկոյ

Ծառկա՛ծոյն ցոյծոյն [Կ] ծոյծոյն Կոյ ծոյ.
80 Տոյ Կոյ ծոյ ծոյ ծոյ ծոյ ո՞տ ցոյծոյն. Կոյ-
ծոյն Տոյ ծոյ ծոյ ծոյ ծոյ ծոյ ծոյ ծոյ.
Կոյ ծոյն Տոյ ո՞տ ծոյ ծոյ Կոյ ծոյ ծոյ. Կոյ-
ծոյն Կոյ ծոյն ծոյ Կոյ ծոյն ծոյ Կոյ ծոյն

Ծոյ և ծոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
85 Կոյն [Կ] ծոյ: Կոյն Կոյն Կոյն Տոյ Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն

90 Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
128a Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն

Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
95 Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն

Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն
Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն Կոյն

ловъ. *Буди ходат. намъ у Бога. Моленіе мое прозію. Моленіе возноси ты неперестанно.*

Премудрый, богопопный, ты днемъ и ночью взывалъ къ Спасителю всѣхъ, говоря: «душа моя слѣдовала за Тобою, Господи! Выведи меня, какъ Іону, изъ тлѣнія, Боже мой, и спаси меня, Милосердый!»

Ты, блаженный Варлаамъ, умертвилъ страсти, знаменіемъ креста вооружился ты, богопопный, нмъ изгналъ злые помыслы и взывалъ ко Христу: изъ тлѣнія выведи насъ, много (милостивый).

О всѣхъ насъ, которые съ вѣрою совершаемъ твою, блаженный Варлаамъ, память и веселимся, молись, всхвальный, Христу, чтобы Онъ даровалъ намъ, вѣрнымъ, отпущеніе нашихъ грѣховъ, такъ какъ у тебя есть смѣлость, преподобный. Не переставай молиться! *Благословенъ: Отъ Іудей.*

Желашный отецъ, преставившійся изъ мрака міра въ неослазаемый свѣтъ, ты взывалъ къ Богу и говорилъ: «[Богъ] нашихъ отцовъ».

Ты уподоблялся, отецъ, строениямъ небесныхъ бдителей и съ ними удостоился лицезрѣть божественный свѣтъ, и ты говорилъ: «Богъ отцовъ нашихъ, благословенъ Ты!»

О насъ, которые совершаемъ съ вѣрою твою святую память,

ընդհատ ծածալու: պրճնուդ է հոռվի

100 Գրհրհրիս
 ո՞հ: մի հր պրոտճցն տ ճո: պրբլլտ ճձտո:
 էկլևու: ցվճլոտո պոպցհհու: ևոպճնոտ

Սպպհրհրիս: ևոպհրհրից տոնու: ցոտոտոպ-
 ծոնու: պրճցճտ: մի ալճոպցհոտո: ցո:
 105 պոնլլվհու: ծըմև ևո: է հոռ: ծոնլ պրոտո: ճո:
 ոտ լրորոտ: ծոպիտոպլլոտ չո տպոտ:
 ճճո: ո՞հճցճո: պո: ճոպլլվմծ ոտ:ճ.
 ճո: ղբլճո: պլլ տ: ցլ մծհ

Ճո: և ոտ ց հր լոճո: ոպ պր: ճո: չոպոծ
 110 ց հ ալլպրոտճ ճո:ոլլպր: լոտ ցոտոտոպոծ
 ճո: ղոտոն ծոնհրոտոն:
 128b լոպծպր ց հ. ճոճոպ տո. մի ց հ ց հ
 ճո:ոծկլճնու: ծոճոտոծո: ո՞տո-
 ևոծո: մի տոն: ալլո տոպճո
 115 ճո:ալլլվմծոպոտ:ճ ճո: ղբոտ-
 ճո: պլլճ տ. ցլմծ հ

Եոպոն: ճ մի լոճոն: չո հոռ-
 մհոպոտոն: ծոտոպոլլո-
 120 ևո: ցոպրոծկոպճոտ ծոնլոն-
 պրոպլլտ է հ ծոլոծ հոհո:
 պոնո ևոնլոծոպ-
 հոպլլոտ: ևոլ մոպոտ-
 տո: պոնոպրոպր: ցլ պոն:
 ո՞հ: ալլլո լոճոտ ճո:ալլլ մծոտճ.
 125 ճո: պրբլճոտ պլլ տ: ցլմծո: ցլմծո: ճո:
 Ոլլ ևո: ևոծլլ ևո: պոնլլոտ ծոպ
 էճցն ևո: ժհ լոպհոսլլոն
 ծոպլլոպո: ցլ օ ալլմլոտճ
 129a ժոտ ղբո: ևոտոն պոտ: ցլլ ևո: ճո:
 130 ցլ տոպր: ճո:ալլլոպր: ցոտոտոպոծ ոտնծ հ

желанный отецъ, молись Богу. *Поклонимся Богу* мы, вызывающіе и говорящіе: «(Богъ) отцовъ». *Благословляйте: Седмерицею воз- жезъ пещи.*

Прекрасную память Варлаама будемъ величать, такъ какъ въ пустынѣ пристыдился онъ нашего врага постомъ, молитвою, бдѣніемъ и пѣніемъ — постоянно взывалъ онъ безпрестанно и говорилъ [Лс. 113, 1]: «благословляйте, рабы [Господня, благословляйте имя Господне]».

Душу свою освящалъ и тѣло сохранялъ безпорочнымъ ты, святой Варлаамъ, храмодъ Спасителя сдѣлался ты, величаемый, такъ какъ въ тебѣ поселилась благодать Бога, Которому ты пѣлъ безпрестанно, говоря: «благословляйте, рабы [Господня, благословляйте имя Господне]».

Подвизника, исполненнаго мудрости отъ Святого Духа, будемъ украшать со рвеніемъ мы, о, вѣрные. О, народы, полные вѣры и радости, воспоемъ Христу Богу безпрестанно, говоря: «благословляйте, рабы [Господня, благословляйте имя Господне]!»

Божество Троицы со сущностью неизреч. Величайте: Который предсказалъ рожденіе нетлѣнно.

Преподобнаго Варлаама, который сдѣлался угоднымъ Хри-

121. պրհրիս] передъ этимъ слово въ рп. написанно буквы պր հ մի, которыя тотчасъ же зачеркнуты.

ձառնընդհատ հաճախ փրկուի։ Երբ որ ծնունդ
ընդունի և ծառայությունը։ Տոբ ծնվածի-
նքը կընդհատվի և կընդհատվի։

Կոտորիկ և ծառայող և ծառայող և ծառայող
185 և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող

Երբ որ ծնունդ և ծառայող և ծառայող և ծառայող
140 և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող

145 և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող

Երբ որ ծնունդ և ծառայող և ծառայող և ծառայող
155 և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող

30a Երբ որ ծնունդ և ծառայող և ծառայող և ծառայող
165 և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող
և ծառայող և ծառայող և ծառայող և ծառայող

сту и все покинул, хвалениемъ
украшамъ, о, вѣрные, какъ по-
движника и какъ жителя цар-
ствія.

Всякую добродѣтель стяжалъ
ты, желанный отецъ, въ этой
жизни, преставился съ земли
на небо и пріиалъ вѣнецъ славы.

Прости, желанный, у Христа
Царя о прощеніи грѣховъ намъ,
которые съ вѣрою совершаемъ
преславную твою память, о, по-
бѣдоносный.

Тебя, Дѣво, сдѣлавъ образомъ.
Хвалите: О, чудное знаменіе!
Посль этого: Гласъ былъ изъ
стола, говорившій блаженному:
«ида и слѣдуй, за мною, о Вар-
лаамъ, яко Я—Христосъ Богъ,
Свѣтъ Истинный, по милосердію
пришедшій въ міръ для спасенія
людей, и кто послѣдуетъ за Мною,
не будетъ онъ шествовать во
тьмѣ, а будетъ у него свѣтъ
жизни!»

Какъ только блаженный услы-
шалъ голосъ, онъ, полный смѣ-
лости и радости, мгновенно по-
слѣдовалъ за столпомъ свѣта,
достигъ горы Кавказа, куда ему
было велѣно (пдтл), поднялся на
нее второй Моисей и во плоти
вращался, блистая подобно анге-
ламъ.

Кто можетъ повѣдать мно-
жество твоихъ знаменій, бла-
женный? Слѣбнымъ ты давалъ
зрѣніе, хромыхъ заставлялъ хо-

